

นาฏยประดิษฐ์ของอาจารย์ประทีน พวงสาส์ลิ

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะได้อธิบายผลงานทางนาฏยประดิษฐ์ของอาจารย์ประทีนทั้งหมด รวมทั้งจะได้วิเคราะห์ถึงแรงบันดาลใจ ตลอดจนกลวิธีในการสร้างสรรค์ผลงาน รวมทั้งจะได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาในแต่ละชุดเท่าที่จะสืบค้นได้ รวมทั้งโครงสร้างภาพรวมของท่ารำ การแปรแถว เพลงร้อง ดนตรี เครื่องแต่งกาย วัสดุสังเขป เพื่อต้องการสื่อให้เห็นถึงรูปแบบของผลงานด้านนาฏยประดิษฐ์ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

อนึ่งผลงานนาฏยประดิษฐ์ที่ผู้วิจัยรวบรวมได้ส่วนหนึ่งเป็นข้อมูลจากการสุเคราะห์การแสดงจากเทปวีดีทัศน์ที่ได้มีการบันทึกไว้ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสาธิตท่ารำ จากอาจารย์ประทีนโดยตรง ตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลจากตำราเอกสารทางวิชาการที่อาจารย์ประทีนได้จัดพิมพ์ไว้ เพื่อเป็นประโยชน์ทางการศึกษา ผลงานบางชุด ผู้วิจัยสามารถสืบค้นข้อมูล และระบุปีพุทธศักราชได้แน่นอน บางชุดไม่สามารถระบุปีพุทธศักราชได้แน่นอน ผู้วิจัยได้พยายามหาข้อมูลโดยการเทียบเคียงกับสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น นำข้อมูลจากสุจิตร์ ละครประจำปี ละครบทพระราชนิพนธ์ เพื่อที่จะได้เชื่อมโยงถึงระบอบที่อยู่ในละครดังกล่าว นอกจากนั้นผู้วิจัยยังได้ค้นหาข้อมูลจาก คำสั่ง หนังสือราชการ หนังสือเชิญต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาจารย์ประทีน ในส่วนของงานด้านนาฏยศิลป์ให้กับสถาบันและหน่วยงานต่าง ๆ มากมาย ซึ่งผู้วิจัยจึงได้นำเอามาอ้างอิงในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ด้วย

ผลงานด้านนาฏยประดิษฐ์โดยเฉพาะการประดิษฐ์ชุดระบำ นับว่าเป็นผลงานชิ้นเอกที่อาจารย์ประทีนมีความภาคภูมิใจมากที่สุด ดังคำกล่าวเมื่อครั้งได้ไปบรรยายเรื่อง นาฏศิลป์ไทย คือ หน้าตาของคนไทย และมรดกไทยใครจะรักษา ณ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ปีพุทธศักราช 2523 ซึ่งผู้วิจัยพบเทปบันทึกการบรรยาย ซึ่งถอดได้ความดังนี้ "คุณมีความสุขมากที่สุดในชีวิตเมื่อได้คิดประดิษฐ์ชุดระบำ และเขียนบทละคร คุณเป็นคนช่างคิด ช่างฝัน สิ่งที่ว่าเรียนมาครูก็เทิดทูนไม่ได้ลบด้าง แต่ก็ไม่ได้หยุดนิ่ง คุณคิดประดิษฐ์ระบำออกมาเรื่อย ๆ ท่ารำไทยครูก็ประดิษฐ์ออกมาโดยใส่ความคิดลงไปให้แปลกใหม่ ตื่นตาตื่นใจ ไม่ให้เบื่อหน่าย บางทีก็ประยุกต์เอาของเก่ามาคละเคล้ากับของใหม่ พยายามพัฒนานาฏศิลป์ไม่ให้อยู่นิ่ง การที่ที่นำเอาศิลปะเก่ามาประยุกต์กับของใหม่ เช่น รำไทยผสมผสานกับลีลาของฝรั่งก็ยอมทำได้ อย่าไปคิดระแวงหรือลงโทษกับว่าเป็นการทำลายเอกลักษณ์ เราเป็นคนยุคใหม่ เราต้องรับวัฒนธรรมใหม่ ๆ เป็นธรรมดา แต่เราต้อง

ไม่มีลมของเก่าของเรา ยุคนี้เป็นยุคที่เด็กของเราวิ่งไปข้างหน้า เราต้องโชนอ่อน อย่าให้แกวิ่งไปโดยไม่เหลือวหลัง รับ ๆ แก้วไว้บ้าง"²⁰

3.1 แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานด้านนาฏยประดิษฐ์ของอาจารย์ ประทีป พวงสำลี

แรงบันดาลใจนับว่ามีบทบาทอย่างยิ่งต่อการสร้างสรรค์ผลงานของผู้สร้างสรรค์งานนั้น ๆ แรงบันดาลใจทางจิตวิทยาตามความหมายที่นำมาปรับใช้กับการสร้างสรรค์ผลงานทางนาฏยศิลป์ หมายถึง สิ่งแวดล้อม จากสถานการณ์และบุคคลที่มีส่วนกระตุ้นให้มนุษย์เกิดพฤติกรรมในการคิด ประดิษฐ์สร้างสรรค์ผลงานชิ้นใหม่ เช่น เมื่อศิลปินได้ชมภาพจิตรกรรมฝาผนังเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนในสมัยอยุธยา และเกิดแรงบันดาลใจที่จะสร้างระบำขึ้นมา เนื่องจากต้องการสื่อความหมายของภาพออกมาโดยผ่านกระบวนการทางศิลปะ เพื่อให้เห็นถึงวิถีของการดำเนินชีวิตของบรรพบุรุษ และคุณค่าของชาติไทย ดังนั้นความงามและคุณค่าของจิตรกรรม จึงเป็นส่วนผลักดันให้ศิลปินเกิดแรงบันดาลใจที่จะสร้างงานชิ้นใหม่²¹

อนึ่ง แรงบันดาลใจเป็นจุดที่สำคัญที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ผลงานด้วยนาฏยประดิษฐ์ของอาจารย์ประทีป ทั้งนี้ล้วนเกิดขึ้นจากปัจจัยต่าง ๆ หลาย ๆ ด้าน ซึ่งผู้วิจัยได้ประมวลจากเหตุการณ์ ตลอดจนคำสัมภาษณ์จากตัวอาจารย์ประทีปเอง โดยตั้งประเด็นไว้ดังนี้

1. เกิดจากจินตนาการของอาจารย์ประทีปเอง เนื่องจากการได้ข้อมูลผลงานทางศิลปะสาขาต่าง ๆ ทั้งด้านนาฏยศิลป์ ทัศนศิลป์ ดุริยางคศิลป์ วรรณศิลป์ ทั้งนี้เกิดจากการได้สัมผัสข้อมูลโดยตรง โดยการฟัง การได้พบเห็น

²⁰ประทีป พวงสำลี. เทปบันทึกเสียง.

²¹สวภา เวชสุภักษ์. แนวคิดในการประดิษฐ์ระบำ" เอกสารประกอบการสอนวิชานาฏยประดิษฐ์. (อัครสำเนา).

"ไม่ว่าจะเป็นวัสดุ สิ่งของ ภาพวาด ภาพถ่าย ภาพเขียน ภาพยนตร์ บทละคร อาชีพ ฯ ความเชื่อ ประเพณี ความเป็นอยู่ วิถีชีวิต แล้วนำมาสร้างสรรค์เป็นผลงาน เช่น จากตัวหุ่นไล่กา ในทุ่งนา มาสร้างเป็นผลงานชุด ระบายหุ่นไล่กา การดูแผ่นภาพ ภาพยนตร์อินเดีย มาสร้างสรรค์เป็นผลงานชุด ระบายภาวตะ จากวิถีชีวิตของชาวนาไทย มาสร้างสรรค์เป็นผลงานชุด ระบายชาวนา จากประเพณีทางศาสนาของไทย มาสร้างสรรค์เป็นผลงานชุด ระบายเทียนพรรษา ระบายเสริญพระพุทธรูป ระบายแจศีล ระบายตุ๊กตางานพมาศ

จากวัฒนธรรมการกินข้าวเหนียวของชาวไทยภาคอีสาน มาสร้างสรรค์ผลงานชุด ระบายปั้นป้อน

จากวัฒนธรรมการเดินข้างกับตะเกียบของคนจีน มาสร้างสรรค์ผลงานชุด ระบายมัดมวย จากการได้เห็นลักษณะของตุ๊กตาไชลาน มาสร้างสรรค์ผลงานชุด ระบายตุ๊กตาฝรั่ง จากการเดินของตัวหมากรุก มาสร้างสรรค์ผลงานชุด การละเล่นหมากรุกคน จากการเห็นลักษณะของการเคลื่อนไหวในการต่อสู้ของอาวุธดาบสากล มาสร้างสรรค์ผลงานชุดระบายดาบฝรั่ง

จากการฟังเพลงซึ่งเป็นสมัยนิยมในยุคนั้น ๆ เช่น เพลงจากภาพยนตร์การ์ตูนญี่ปุ่น เรื่องโดเรมอน มาสร้างสรรค์ผลงานชุด โดเรมอน ฟังเพลงชากรุงระของญี่ปุ่น มาสร้างสรรค์ผลงานชุด ระบายชากรุงระ ฟังเพลงคู่กัด ขับร้องโดย คุณธงชัย แมคอินไตย์ มาสร้างสรรค์ผลงานชุด คู่กัด จากการฟังเพลงแววดาเสื่อ ขับร้องโดย คุณภัสสร บุญยเกียรติ มาสร้างสรรค์ผลงานชุด แววดาเสื่อ จากการฟังเพลงเด็กปี่มของวงคันไถ มาสร้างสรรค์ผลงานชุด เด็กปี่ม

จากงานบทละครที่เกี่ยวข้อง เช่น ละครเสภาเรื่อง ขุนช้าง ขุนแผน ตอบ ขุนแผนขึ้นเรือนขุนช้าง ซึ่งในบทละครได้กล่าวถึงฝีมือการปักผ้ามาของนางวันทอง จึงเกิดแรงบันดาลใจที่จะให้ผลงานภาพที่ปักมีชีวิตชีวา เคลื่อนไหวได้จึงสร้างสรรค์ผลงานชุดระบายกินรี

จากดอกไม้ คือ ดอกแก้ว ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของสถาบันราชภัฏสวนสุนันทา มาสร้างสรรค์ผลงานชุด เสน่ห์แก้วเจ้าจอม จากกลิ่นของดอกไม้หอมที่นำมาทำของชำร่วย มาสร้างสรรค์ผลงานชุด ระบายบุหงาไทย จากการอ่านบทที่ท่านสุนทรภู่มาสร้างสรรค์ผลงานชุด ระบายสวัสดิสงคราม เป็นต้น

2. เกิดจากประสบการณ์จากการเรียนรู้ที่อาจารย์ประทีปได้สั่งสมมาทางศาสตร์สาขาที่ตนเองถนัด ผสมกับประสบการณ์ตรง เช่น การเป็นนักแสดงในยุคที่อาจารย์ ธนิต อยู่โพธิ์ ได้ฟื้นฟูละครเวที ได้มีการสร้างสรรค์ระบำในละครเรื่องต่าง ๆ ขึ้นหลายชุด อาจารย์ประทีปจึงได้นำประสบการณ์ดังกล่าวมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานระบำประกอบละครหลายชุด โดยได้จัดระเบียบชุดระบำที่อยู่ในละครมาใส่ดนตรีและเพลงให้น่าสนใจ เช่น จากละครเรื่อง โสนน้อยเรือนงาม สร้างสรรค์ผลงานชุดระบำเปิด - ไม้ จากละครเรื่อง นางนภมาศ สร้างสรรค์งานชุด ระบำสุคติ นางนภมาศ จากละครเรื่อง นางนภกระจำป สร้างสรรค์ผลงานชุด ระบำนภกระจำปจากละครเรื่อง ยุดาหวัน สร้างสรรค์ผลงานชุด ระบำยุดาหวัน จากละครเรื่อง สุวรรณหงส์ สร้างสรรค์ผลงานชุด ระบำพาทรมณีโต เป็นต้น

3. เกิดจากความประทับใจในตัวบุคคลและชื่นชมในผลงาน ตัวอย่างเช่น "ประทับใจท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี ซึ่งท่านได้สร้างสรรค์ผลงานระบำไว้มากมาย หลากหลายรูปแบบ ล้วนแล้วแต่ได้รับความนิยมชมชอบ จึงเป็นแรงบันดาลใจอีกทางหนึ่งของอาจารย์ประทีปต่อการสร้างสรรค์ผลงานด้านนาฏยประดิษฐ์ของตนเอง เกิดความประทับใจในลีลากระบวนการรำของคุณครูจำเริญ พุทธประดับ (ศิลปินแห่งชาติ) ในชุดนางจันทรวรรณ จากละครเรื่อง พระร่วง เกิดแรงบันดาลใจต่อการสร้างสรรค์ผลงานชุด รำดาบองศ์ นอกเหนือจากประเด็นดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น นอกจากนี้ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า จากการที่ผลงานนาฏยประดิษฐ์ที่อาจารย์ประทีปได้สร้างสรรค์ขึ้นมาได้รับการยอมรับ น่าจะเป็นอีกปัจจัยหนึ่งซึ่งสร้างกำลังใจในการทำงานของอาจารย์อย่างไม่ท้อถอย

3.2 นาฏยประดิษฐ์ของอาจารย์ประทีป ทองคำลี

จากการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยได้ค้นพบผลงานด้านนาฏยประดิษฐ์ โดยอาจารย์ประทีป ในรูปแบบต่าง ๆ ได้ทั้งสิ้น 95 ชุด ดังนี้

รำถวายพระพชชุด ได้ร่มโพธิ์สมภาร	รำดาบองศ์	ระบำชากรุง
รำถวายพระพชชุด พอพระคุณทูนหัว	รำวงประยูกต์	ระบำญี่ปุ่นเถา
รำถวายพระพชชุด มหาราชเจ้าสมภพ	รำกรีซอินโด	ระบำยอดหญ้า
รำถวายพระพชชุด นวราชเจ้าจอมสยาม	ระบำเปิดไม้	ระบำพัดจีน
รำถวายพระพชชุด พระคุณคุ้มเกล้า	ระบำเปิดน้อย	ระบำจีนชุดลมหนาว
รำถวายพระพชชุด พระขวัญพระมารดา	ระบำนภกระจำป	ระบำจีนชุด เจียะม้วย
รำถวายพระพชชุด พระธิดาสยาม	ระบำกระต่ายน้อย	ระบำจีนชุดพระเจ้าจันทร์พรรษา
รำถวายพระพชชุด สามสิบหกชั้นชาติวีเมธี	ระบำช้างน้อย	ระบำจีนชุดหนูน้อยดอยสูง

รำถวายพระพชชุด เทิดพระเกียรติพระวรวงษา	ระบำทวยกะอึ้ง	ระบำจีนชุดสาวน้อย เก็บดอกไม้
รำสมโภชกรุงสองร้อยปี	ระบำโดเรมอน	ระบำเทพธิดาดอย
รำฉลองพระศรีศาสดา	ระบำตลุงเม่ง	ระบำฟิลิปปินส์
รำสรรเสริญพระพุทธรูป	รำบะสงสารเพื่อนรัก	ระบำชาวเขาหรรษา
รำกรุงเก่าเกมส์	ระบำภูติหรรษา	ระบำตุ๊กตาฝรั่ง
รำนเรศวรมหาราชสดุดี	ระบำคำคมสมคะเน	ระบำหุ่นไล่กา
รำสันตปิตรอกวิภาว	ระบำสาวน้อยลอยชาย	ระบำหมากงูกคน
รำเบญจศีล	ระบำนุหงาไทย	ระบำคาบฝรั่ง
รำพุ่มเทียนพรรษา	ระบำสามเส้า	ระบำฮาวายมายเลิฟ
รำอาวรุทพุทโธศวรรย์	ระบำพาทรมณโฑ	ระบำกระทงทิพย์
รำเสน่ห์แก้วเจ้าจอม	ระบำสุมาลี	ระบำชาวนา
รำเชิญขวัญจันเกษียณ	ระบำนางในประกายแก้ว	ระบำเรารู้
รำบูชาครู	ระบำพม่าสายฝน	ระบำรักชาติไทย
รำอวยพรสถาปนากรมการฝึกหัดครู	ระบำเพื่อนบ้านสมานมิตร	เซ็งป็นป้อน
รำอวยพรสถาปนาขอนแก่น	ระบำภารตะ	พ็อนสมรัก
รำอวยพรชุดสาโรชบัวศรี	ระบำบวงสรวง	เต้นประกอบเพลงชุด คู่กัด
เต้นประกอบเพลงชุดแววตาเสื้อ	ระบำยูดาหวัน	เต้นประกอบเพลงชุดนับ
เต้นประกอบเพลงชุดเด็กป้อม	เต้นประกอบเพลงชุดถอยดีกว่า	
เต้นประกอบเพลงมีแฟนหรือยัง	เต้นประกอบเพลงชุดกุ่มใจ	

จากการศึกษาพบว่า ชุดระบำที่ประดิษฐ์โดยอาจารย์ประทีนบางชุดเป็นชุดระบำที่มีเนื้อร้อง และบางชุดไม่มีเนื้อร้อง โดยเฉพาะระบำที่มีเนื้อร้องบางชุด ผู้วิจัยพบว่าอาจารย์ประทีนได้ใช้ความสามารถเฉพาะตัวในด้านการประพันธ์ โดยได้ประพันธ์เนื้อร้องให้หลายชุดด้วยกัน ซึ่งผู้วิจัยเล็งเห็นว่ามีประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์เล่มนี้ จึงได้นำชุดระบำที่ประพันธ์เนื้อร้องโดยอาจารย์ประทีนไว้ในบทนี้ด้วย รวมทั้งจะได้กล่าวถึงประวัติความเป็นและมูลเหตุในการประดิษฐ์แต่ละชุดดังนี้

รำถวายพระพรชุด พ่อพระคุณทูนหัว

เป็นชุดการแสดงที่ อาจารย์ประทีน พวงลำลี พระพันธ์คำร้องเอง โดยฝึกซ้อมให้กับ นักศึกษาเอกนาฏศิลป์ สถาบันนาฏฏสวนสุนันทา รำถวายพระพรเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม

พ่อพระคุณทูนหัว

จอมราชภพ	เฉลิมภพแดนดินถิ่นสยาม
ธปกเกล้าไทยเทศทั่วเขตคาม	ไม่เลือกนามหนอเนื้อชาติเชื้อใด
น้ำพระทัยใสสุดที่รดราด	ประชาชาติชื่นกว่าวารีใส
แดนกันดารผ่านเกล้าเสด็จไป	ประชาไทยอยู่ดีมีพลัง
พมณายากไว้ให้ชีวิต	เจริญกิจหวังโยพระทัยหวัง
ให้ปวงราษฎร์ร่มเย็นชื่นชีวัง	ทรงเจตน์ตั้งเมตตาการุณงาม
ไฉ้พระคุณพ่อหลวงใหญ่หลวงนัก	ลูกสุดรักสุดบูชาบิดสยาม
ขอเทอดทูนคารวะอภิราม	พระนามภักทรบตีศรีประชา
ขอจงรักภักดีรัฐีพระบาท	ไม่คลาคลาดน้อมนบเหนือเกล้า
ลูกน้อยน้อยซึ่งจิตพระบิดา	ขอถวายชีวาสนองพระคุณ
ขอพระพ่อทรงเป็นร่มโพธิ์ไทร	เป็นสายใยโอบเอื้อแลนเกื้อหนุน
บารมีแห่งพระพุทธรคุณ	ประสาทบุญให้พระองค์ทรงพระเจริญ

รำถวายพระพรชุดพระคุณอุ้นเกล้า

เป็นชุดการแสดงที่อาจารย์ประทีน พวงลำลี พระพันธ์คำร้องเอง แสดงครั้งแรกเพื่อ สลับฉากละครสำหรับเด็ก เรื่อง พระคุณอุ้นเกล้า ฝึกซ้อมให้นักเรียนโรงเรียนพระโขนงวิทยา รำถวายพระพร เนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม ณ สถานีวิทย์โทรทัศน์ช่อง 7 สี

พระคุณอุ้มเกล้า

แต่ดวงใจของไทยทั่วแคว้นแดนพารา	แต่ดวงตาของชาวประชาทั้งหลาย
ตั้งดวงประทีปสดใส	ส่องไท้ในแหล่งหล้า
ชื่นใจเอ๋ยชื่นชมขมบุญ	ผู้ทรงการุณมตตาราผอง
ช่วยกันแซ่ซ้อง	กลั่นกรองใจภักดี
ร่วมโพธิ์ทองเงาประจักษ์	ชื่นใจนักรักพระคุณอุ้มเกล้า
สุดรักเอ๋ยสุดรักสุดบูชา	สุดพรรณาพระคุณมหाराเจ้า
นทียไสสดอะคร้าว	ไฉ่เราทอดพระคุณท่าน
เมื่อยามร้อนผ่นคนคล้ายหายพลัน	ห่วงใยทั่วกันทุกคืนวันร่วมเย็น
ขอพระบารมีเพิ่มเนื่อนาบุญ	ผู้ทรงการุณจงปราศทุกข์ยุคเข็ญ
สิ่งชั่วอย่าได้เห็น	เข็ญใจมิได้ประสบ
พระเกียรติลือไกลทั่วไปในพิภพ	ศัตร์ร้ายพ่ายสยบน้อมนบพระบารมี

รำชุด พระแม่เจ้าจอมสยาม

การแสดงชุดนี้อาจารย์ประทีน ประพันธ์เนื้อร้องเอง เพื่อรำถวายพระพรเนื่องในวโรกาส
พระบาทสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ในวันที่ 12 สิงหาคม

พระแม่เจ้าจอมสยาม

สิบสองสิงหาคมอุดมฤกษ์	อรุณเบิกแจ่มฟ้าราศรีใส
วันประสูติพระมารดาราชินีไทย	ปวงข้าไซ้ไว้ได้ชื่นพระบารมี
ข้าพระบาทศิษย์อาจารย์ถ้วนหน้า	ถวายพพิตรามงคลศรี
ทรงยืนยาวชื่นชากว่าร้อยปี	เป็นเกียรติศรีคู่ชะตาองค์ราชันย์
ลูกน้อยน้อยยังค้อยชื่นษา	ขอถวายสดยาเป็นแม่มั่นมัน
จะรักดีประพฤดีสืบมาคี่กัน	จะเล่าเรียนเพียรขยันให้ยิ่งยง
ขอพระแม่ทรงสบายคลายห่วง	ลูกทั้งปวงเป็นทุกอย่างดังประสงค์
จะรักตัวรักชื่อและชื่อตรง	เป็นมั่นคงเทอดชาติภักศตรา

วันนี้วันนารีศรีสยาม	ชานานนามวันแม่แน่นักหนา
เพื่อชูขีดเทอดเกียรติพระมารดา	เป็นมาตราแบบอย่างของแม่ไทย
ระลึกนึกนื้อบุญพระคุณแม่	จะเปรียบแม่ดินฟ้าก็หาไม่
ยังซาบซึ่งตรึงจิตชิดนัย	ยังชื่นใจลูกอยู่มีรักสาย
ขอพระมารดาเจ้าจอมสยาม	ทรงโอบมรดงามอร่ามฉาย
ประทานพรวันแถ้วนทุกกาย	สมบุญนิกายสุขสันต์นิรันดรเทอญ

รำชคุณเรศวรมหาราชสดุดี

การแสดงชุดนี้อาจารย์ประทีนประพันธ์นื้อร้องเอง เพื่อแสดงบิกโรงละครรำเรื่องวายุ
ชีพระเกียรติก้องภูษิสระภาพ ผีกซ้อมให้กับโรงเรียนพระฤทธิยศอนแวนต์

วายุชีพระเกียรติก้อง	เกริกไกร
ประชาชาติทั่วไทย	นบน้อม
พระนามพระปิยะอดิศัย	ขวัญชาติ
ราชฎีรืนขึ้นรักห้อม	เทอดพระวรคุณ

นเรศวรมหาราชสดุดี

บำบวงบูชิตเชื้อ	อัญชลี
รวมมโนกายวชิ	เจตน์พ้อง
องค์นเรศวรศรี	มหาราช
รุ่งสดับปวงข้าข้อง	ซาบซึ่งคنيعคุณ
บุญท่านได้โอบเชื้อ	เอภาาร
อิสระก่อตระการ	ท่านภู
อาณาเขตแผไพศาล	สืบสวัสดิ์
พาล พินาศป้อาจสู้	ศึกเสี้ยนเตียนมลาย

วายุชีพพะงเกียรติ์ก้อง	เกริกไกร
พระบารมีปกเกล้าไทย	ท้าวหล้า
พระวิญญานสถิตไค	จุงทราบ ฝ้าจูลี
พระเดชชมหาราชกล้า	ราชภูริ์น้อมศิริกราน

จำสันตปิตรอกวิภาท

การแสดงชุดนี้ อาจารย์ประทีน ประพันธ์คำร้อง ได้ประดิษฐ์ทำร่า ผึกหนดนักเรียน ในเครือโรงเรียนคริสต์ จำนวน 500 คน เพื่อถวายการต้อนรับเมื่อครั้ง พระเจ้าสันตปาปาจอห์น ปอลที่ 2 องค์ประมุขแห่งคริสจักร เสด็จมาเยือนประเทศไทย จัดแสดง ณ สนามศุภชลาศัย จุดเด่นของการแสดง คือ แปรแถวเป็นรูปไม้กางเขน

สันตปิตรอกวิภาท

ร้ว	ข้าองค์พระเป็นเจ้าแห่งโลกา บารมีแห่งพระองค์ทรงแผ่ไป คนง่อยเปลี้ยเสียตามืดมน พระเมตตาแผ่ไปไม่วายวัน พระองค์เป็นดวงประทีปแห่งโลกา ทรงเมตตาห่วงใยไม่แปรปรวน	พระผู้เป็นบิดาสัตว์น้อยใหญ่ ประชาโลกทั้งนั้นไซ้ได้ร่วมเย็น ที่อัปจนทนทุกข์ได้ยูคเซ็ญ ตั้งจันทร์เพ็ญส่องสว่างกระจ่างนวล เป็นภตราฝ้าคีนพายุฝน บรรดาลูกทั้งมวลได้ปลอดภัย
-----	---	--

เวสสุกรรม

วาระนี้พระองค์สันตปาปา เสด็จมาเยือนเขตประเทศไทย ขอพระคุณแห่งพระคริสต์ประสิทธิ์สรรพค์ ประสบสุขปลอดภัยไว้ราคี	พระผู้แทนพระบิดาผู้ยิ่งใหญ่ เราต่างได้เฝ้าชมพระบารมี ให้ทรงธรรมสันตปาปาสง่าศรี สมฤดีที่หวังสว่างทางบุญ
--	---

ขอมสุวรรณ

ให้ประชาโลกล้วนสมานสมัค	ให้ความรักความศรัทธามาเกื้อหนุน
มีน้ำใจไมตรีมีจิตบุญ	ช่วยค้ำจุนสันติสุขทั่วโลก
ขอองค์พระสันตปิตรผู้ประเสริฐ	บารมีเลื้อยเล็ดทั่วแหล่งหล้า
สำเร็จกิจเกียรติเปลื้องเวียงฤทธา	สมหทัยปวารณาทุกเมื่อเทอญ

รวดีกคำบรพ

จำถวายพระพรพระธิดาสยาม

การแสดงชุดนี้อาจารย์ประทีนประพันธ์คำร้องเอง เพื่อใช้แสดงเทอดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในปีพุทธศักราช 2530

สีกาถวายพระพรพระธิดาสยาม

ศุภฤกษ์เกริกเกียรติยศตรี	บรมราชกุมารีศรีสยาม
ประชานันต์เทอดชื่อลือพระนาม	ทั่วเขตคามน้อมนบพระบารมี
ยามเสด็จแห่งหนตำบลใด	ประชาไทยน้อมรับนับเป็นศรี
ยามพระบาทยาดจรเหยียบบรรณ	ตั้งเทวีหลังทิพย์ธารา
สายเอ๋ยสายน้ำ	เย็นฉ่ำชื่นสนิหจิตหรรษา
ฤกษ์ก่าขึ้นซึ่งตริงอุรา	เท่าสายใจพระธิดามาหลังริน
องค์พระพรัดนราชสุดา	น้ำพระทัยยิ่งกว่ากระแสสินธุ์
เป็นศูนย์รวมใจไทยทั้งแผ่นดิน	ราษฎร์ทั้งดินซึ่งพระคุณคุ่นดวงมาน
ด้วยพระกุศลผลบุญพระคุณสร้าง	ทั้งไทยกลางเหนือใต้และอีสาน
น้ำพระทัยท่านเชื้อจุนแจ้อจาน	ทุกถิ่นฐานร่มรื่นชื่นใจกาย
ยามราษฎร์รื้ออนนาทรงรื้อนด้วย	ทรงเข้าช่วยอวยสุขให้ทุกข์หาย
ที่ป่าเขาสูงชันภยันตราย	ทรงตราครด้าพระวรวงายทุกโมงยาม

วโรกาสมาสมิงมงคลสมัย	ประชาไทยทั่วเขตกรุงสยาม
ต่างพักพิงน้อยศิระอภิราม	ตรุณงามทรงเจริญพระชนมา
ขอเทพไทประทานพระพิสุทธิ์ศรี	พระสยามกุมารีศรีสง่า
ทรงเจริญจตุรพิธพรพิตรา	เป็นดวงตาพระชนกชนนี
เป็นดวงตาของไทยทั้งประเทศ	เป็นฉัตรแก้วปกเกล้าเศ
ขอพระองค์โปรดภัยไว้โรตี	เป็นปิ่นหล้าธำศรีไทยเทอญ

ร่ำมหาราชเจ้าสมภพ

การแสดงชุดนี้อาจารย์ประทีนประพันธ์คำร้องเอง และฝึกซ้อมให้นักศึกษาเอก
นาฏศิลป์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา แสดงเพื่อถ่ายทำวีดีโอจัดจำหน่ายเพื่อการศึกษาในปีพุทธ
ศักราช 2530 ให้ผู้แสดงหญิงชายแต่งกายประยุกต์ สมัยรัชกาลที่ 5 กระบวนการรำใช้ท่ารำไทย
มาตรฐานในท่อนนี้ 1 และ 2 ส่วนก่อนนี้ 3 4 5 6 เป็นท่ารำไทยประยุกต์

มหาราชเจ้าสมภพ

อ้าจอมราชภูมิพล	อศุลยเดช
พระบารมีปกเกล้า	เกริกก้อง
ทวยราษฎร์ทั่วประเทศ	เทอดไท้
อุ้นอาบซาบกมลพั่ง	พั่งพั่งอมถวายพร
วันบรมมหาราชเจ้า	สมภพ
ห้าธันวาวีเยนครบ	ศิริมาส
เทวฤทธิ์เลอเลิศลพ	จบสรวง สวรรค์ษา
อึกคุณไตรรัตน์พิลาส	ประสาทซ้อนพศัย
ไดไตราชเจ้า	เจตนา
สัมฤทธิ์สมปราวธนา	ท่านไท้
ยื่นยงยิ่งชนมา	ยูขึ้น
โศคาย่ากรายใกล้	พระเกียรติก้องปฐพี

ราชินีโอมเชิดฟ้า	ถือนวบง
ฤาสองสร้างบุญเพง	ก่อเกื้อ
พระนามราชาชีนีชวง	ชโลงไกล สือไกล
พระเกียรติคุณสองท่านเอื้อ	โอบชาติสือชา
ข้าวรพุทธเจ้า	ศิษย์อาจารย์
ขอระยอมมอบดวงมาน	มนัสน้อม
บำเรอเชอภูบาล	บรมนาถ
ถวายพระพรชัยพร้อม	ซาบซึ่งวรวง
จุดแจิมเฉลิมราชด้วย	ขับลำ
เจริญเกียรติร้อยล้านา	เพาะะพั้ง
พิณพาทย์ลาดเสียงล้ำ	โตตรื่น รสเฮย
ขอพรศจวงโจนนี่ง	คู่ฟ้าธาตรี

จำชุดนวจั้เจ้าจอมสยาม

การแสดงชุดนี้อาจารย์ประทิน ได้ประพันธ์คำร้องเอง และฝึกซ้อมให้กับนักเรียนโรงเรียนชั้นโยเซฟคอนแวนต์แสดง ณ สนามศุภชลาศัย จำนวน 609 คน ในปีพุทธศักราช 2530 เนื่องในวโรกาสทอดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มีพระชนมายุครบ 60 พรรษา

นวจั้ราชเจ้าจอมสยาม

สรวมซี่พจอนนวจั้พระภัทรปดี	
องค์ภูมิพลศรี	สยาม
ทรงสืบสันตติวงศ์ดำรงอภิรรม	
โลกเล็องระปือนาม	ชจร
ปวงราชภูรีน้อมศิวาทพระบาทปิยะบวร	
ร่วมเกล้ามีอาทร	สวัสดี
เลิศล้ำคุณผจงทรงจริยวัตร	
ช่วยราชภูรีพิบูลพัฒน์	พิสิฐ

ขอจงทรงพระเจริญพระชนมพิจิตร

เสกสรรค์สัมพันธ์	ธิดาทอง
เดชะพระจอมราช	ภูมิพล
พระบารมีภูวดล	เสด็จหล้า
ทวยราษฎร์ทั่วสากล	เทอดไท้
พระเดชมหาราชกล้า	ปกเกล้าประชานันต์
ทรงธรรมทรงเปี่ยมด้วย	เมตตา
บำรุงรัฐพัฒนา	เสกให้
ลำบากการกายา	บุกบัน
ช่วยราษฎร์พ้นยากไร้	ด้วยพระคุณอนันต์
ข้าพระพุทธเจ้า	ศิษย์อาจารย์
ขอพระขอมอบดวงมาน	นบนิ่ม
ถวายพระพรพิสุทธิศาสน์	สุขสวัสดิ์
ด้วยใจรักภักดีซ้อม	เทอดพระวรคุณ
จุมเจิมเฉลิมขวัญราช	จอมไผท
พระเกียรติกระเดื่องเกริกไกล	ก่องหล้า
พรพิพัฒน์นิติศัย	สุขวิญ ท่านนา
พระนามภัทรคู่ฟ้า	เลิศโรจน์นิรันดร

รำดาบพุทธไศวรรย์

การนแสดงชุดนี้ อาจารย์ประทีนได้ประดิษฐ์ขึ้นในปีพุทธศักราช 2518 โดยได้
ประพันธ์เนื้อร้องเองให้กับสำนักดาบพุทธไศวรรย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใ้รำดาบของสำนัก
ดาบจนถึงปัจจุบัน

บทไหว้ครูอาวุธพุทธโสธรวรย์

<p> นบเขยนนบเกศ อภิพะพุทธพระธรรมล้ำโลกา จะร่ำรำอาวุธยุทธชัย เกียรติประวัติฝากไว้ในตำนาน บรรพชนของเราแต่เก่าก่อน วิชากรดาบไทยได้เจือจน เชิญเหยยเชิญธง ทหารจ่ารำจ้าวกำว่องไว ใครรำจ้าวกล่าวอ้าง่าสำนัก ทำง้ายกรายกรายกรพ็อนรำบาญ ใจโอบนหวดยามตรวจพล กุมภกรรณลับหอกกรอกแสงวาม ยกเท้ากำว่องเหยาะอย่าง แล้วพายเรือเชิญธงมุ่งตรงไป อันท่าศึกฝึกซ้อมไว้พร้อมพิทักษ์ ถึงเพลงรำรำประชันไม้หวัดเกรง กระหวัดปลายใบเอนถรกวาดวัด เปลี่ยนเชิงแทงเสื่อแบกเสื่อไป อันกระบวนรำจ้าวว่ากร้าวแกร่ง ใครรำจ้าวดวงงามอร่ามตา รำเหยยรำกระบี่ ยามชยัยอย่างเื่องช้าเลืองนัยน์ หนึ่งท่าเดินพหุประสมเท้า หนุมานแห วกฟองธรา นางถ้างามเลิศเชิดชาย มัจฉานูแผ่ด่านต้านไช้ แล้วกลับกรัดกรายถวยเทียน </p>	<p> ไหว้ไทเทเวศทุกทิศา ทั้งบิดมมารดาครูอาจารย์ ให้ปรากฏเกริกไกรไพศาล ให้ลูกหลานรำลึกนึกพระคุณ เคยรำนรอนสู้ตายมาหลายรุ่น ช่วยเกื้อหนุนไทยคงดำรงไทย เชิญให้ตรงจับให้มั่นอย่าหวั่นไหว เป็นยอดสุดอาวุธไทยแต่โบราณ จะยั้งยักอาจจองทงหาญ ต้องชำนานูรบรุกจึงดูงาม เดินวนเวียนระไวในสนาม พายพหุสมตามตำราไทย รำคว้างกลางพลพหลใหญ่ ผกผันครวไลไปตามเพลง ก็หวังจักมิให้ใครข่มเหง ทำครั้นแครงรำล่อให้ตายใจ แล้วเลี้ยวลัดซัดหลังตั้งท่าใหม่ ชิงไหวชิงพริบสู้ยิบตา ชันแข่งเข้าประชันกันหนักหนา ท่านกล่าววาทะคือฝีมือไทย อาวุธตีปลาบงอนดูอ่อนไหว แคล้วคล่องว่องไวตั้งลมพา กระหวัดเกล้าปกหลังปกหน้า ดันดันคันทาสูรี เื่องกรารำล่อกระบี่ศรี ทำที่จืดจ้องปองโรมรัน วนเวียนกรายปกผกผัน </p>
---	---

เดินแดงตลอดไปเป็นคู่กัน	สรวลสันต์สำรวจตรวจพล
นักรบเชิงชาตญาณูกกล้า	งามสง่าท่ามกลางหว่างพหล
กระบี่ทองพ่ายทองกองถกล	เงิรณขีดเหาะละลิวไป
ดาบเอยดาบสองมือ	นามระบือลือทุกยุคสมัย
ท่านประดิษฐ์ทำรำงามวิไล	เป็นแบบอย่างทางไทยใช้กันมา
โน้มคอสีดาทำปฐม	นำชมรำบายุชนานชา
ถอดฝักยักเยื้องกายา	รำล่อลวงตาไพรี
แล้วเลี้ยววลัดตัดเทียบนเวียนวาด	กาทบาคพาดเข้าบังสุริย์ศรี
ขัดศอกออกพระนามธรรณี	พระจักร์โก่งศิวี่แสงพวย
รำรำทำท่าหงส์ปีกหัก	พระลักษมณ์หยุดยั้งบังสุริย์ฉาย
นวนนาดวาดกรอ์นกาย	ดาหมายจิตมั่นประจันบาน

รำกรุงเก่าเกมส์

การแสดงชุดนี้อาจารย์ประทีน เป็นผู้ประพันธ์เนื้อร้องแต่งทำนองและฝึกสอนทำรำให้กับนักเรียนโรงเรียนจอมสุรางค์อุปถัมภ์ แสดงเนื่องในวันแข่งกีฬาแห่งชาติ ครั้งที่ 24 ณ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พุทธศักราช 2534 จุดเด่นของระบำอยู่ในการแปรแถวเป็นรูปงอบ ปลาตะเพียน และอักษรอยุธยา กระบวนกรำใช้ลีลาทำรำแบบไทยประยุกต์ ผู้แสดงแต่งกายด้วยชุดไทยหม่ม ตะแบงมาน นุ่งโจงกระเบน

กรุงเก่าเกมส์

เสนาะ (สตูดิโอสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในงานกีฬาแห่งชาติครั้งที่ 24)

น้อมเศียรบนนฤนาทพระบาทนฤบดี	
เอกองค์ปฐมศรี	เศวต
ฉัตรแก้วก้องนฤมิตขจิตอยุธเยศ	
ทรงสร้างอาณาเขต	สยาม
ปวงราษฎร์น้อมศิวาทพระบาทอภิราม	
คู่ทองเมลิ้องนาม	วี

ภารกิจเริ่มจะเผด็จประกอบภพนี้

อัญเชิญพระภูมิ

อำนาจมั่งค้ายลตลอดชีพิต

เสกสรรคสัมฤท -

งามเอียงามวิไล

สัญญาลักษณโสมนเหลืองามเรืองรอง

งามทั้งวัดอุโบสถสถาน

เป็นอุ้งข้าวอุ้งน้ำและผักปลา

อันของดีมีอยู่ประจำเมือง

คนเมืองนี้มีมือชื้อก่าจ่าย

ชาวกรุงเก่าเราชำนาญการเพลงพลิก

เนื้อเหล็กดีคุณภาพดีฝีมืองาม

อีกโครงการสำคัญท่านก็อุล

อุบัติด้วยพระเมตตาราชินีไทย

ตะเพียนทองล่องลอยในวารี

เป็นหัวใจชาวไทยอยุธยา

จึงงานนี้ตะเพียนทองกองเกลึง

วิศม์ชายเข็ดเจ็ดจำรูญ

วาระนี้แสนโสมมนัส

จอมสุรางค์อุปถัมภ์ ดำเนินการ

การกีฬาแห่งชาติประกาศกิจ

ทั้งหญิงชายด้วยจัดส่งมา

กาญจน์บุรีอุบลแห่งกำแพงเพชร

นาราวีวาระของปทุมธานี

สิบเจ็ดมีนาคมอุดมฤกษ์

ขอต้อนรับสู่สนามตามจำนอง

ขออวยพรทุกท่านสราญจิต

สถิต

ธิเทอญ

งามกรุงไทยแดนไทยของไทยผอง

คือเมืองทองนครศรีอยุธยา

งามเมืองเก่าโอภาสเลิศล้ำค่า

ชาวประชาผาสุกสนุกสบาย

ที่ลือเลื่องรู้กันนั้นหลากหลาย

คือขอบพืดจัดลายละเอียดงาม

ดีดามมีคอรัญญิกนำเกรงขาม

มีดแวววามอร่ามตากว่าที่ใด

ให้มีศูนย์ศิลป์าชีพนันยิ่งใหญ่

เราภูมิใจได้รับพระกรุณา

สัญญาลักษณกรุงศรีศรีสง่า

คือข้าวน้ำผักปลาบริบูรณ์

คือคบเพลิงเรืองแรงดั่งแสงสุริย์

เพิ่มเกียรติพูนเพิ่มพลังจักรกาล

อยุธยาธิบดีเกียรติจัดสถาน

เราพร้อมกันปิดงานตระการตา

รวมพี่น้องสิบเขตนักศึกษา

เล่นกีฬาเพื่อสมานสามัคคี

ทั้งกรุงเทพ้องเค็ดมาที่นี้

นครศรีธรรมราชล้วนอาจง

พร้อมกันบิกกีฬาเขตดั่งประสงค์

พี่น้องจงคิดสถานเหมือนบ้านตน

จงสัมฤทธิ์หมายที่ชวายนวน

เทพไททั้วฟ้ามาบันดล อำนวยผลปรากฏงดงามเอย
 (รับวรเชษ รัวยาว เพื่อให้ตัวแสดงรวบผ้าสไบเป็นตะแบงมาน ออกเพลงกรุงศรีอยุธยา
 ในท่าพันทางและประยุกต์ ตลอดเพลงที่รำ มีการแปรแถวเป็นรูปงอบ ปลาตะเพียน และฉักรร อยุธยา)

รำสมโภชกรุงสองร้อยปี

การแสดงชุดนี้ อาจารย์ประทีปเป็นผู้ประพันธ์เนื้อร้อง และประดิษฐ์ท่ารำให้กับ
 นักศึกษาเอกนาฏศิลป์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทาแสดง เนื่องในงานฉลองครบ 200 ปี กรุงรัตน
 โกสินทร์ ในปีพุทธศักราช 2527²²

สมโภชกรุงสองร้อยปี

งามเอยงามวิไล	งามชบวนนางในนารีผอง
งามไปรยปลิววิวสไบกรอง	นวลเนื้อของผ่องนิรมล
หอมร่าน้ำปรงปน	อบกลิ่นสุคนธ์ววยรินชื่นใจ (โอเห่)
งามเอยงามชบวน	สาวสาวแยมสรवलแจ่มใส
ค้อยค้อยคล้อยเคล้อยเลือนควรวไล	ถือกิ่งไม้เงินทอง
ทองกิ่งสะซึ่งไหว	ช่อเงินแววไวงามล้ำยง
วิวชบวนล้วนเรือรอง	จะไปฉลองสองร้อยปี (โอเห่)
กลองโยน โสมเอยโสมมนัส	เถลิงรัฐมิ่งมงคลยลดี
สมโภชกรุงเทพทวาราวดี	บรมวงศ์จักรีกรีษัตริย์ไทย
ผู้ก่อเกิดเมืองใหม่ไทยประเทศ	ด้วยพระเดชานุญาอันยิ่งใหญ่
ทรงปกป้องโพธิ์ฟ้าประชาไทย	ทุกท้าวไททนุบ้านบำรุงเมือง
ชอมสุวรรณ	

²² นวลน้อย สำนองคำ, สัมภาษณ์, 3 มิถุนายน 2542.

ขอประจักษ์	ขออำนาจไตรรัตน์จรูญ	ช่วงผดุงกรุงไทยให้กระเดื่อง
ให้สมชื่อแผ่นดินสยามนามประเทือง		ได้รุ่งเรืองนานมาแต่ก่อนกาล
ให้ชาวไทยทั่วแคว้นแดนพารา		มีศรัทธาร่วมรักสมัคครสมาน
มีสัตย์ซื่อสุจริตมีดวงมาน		เป็นสักการแต่ชาติกษัตรา
จำเวญจำเวญใจไว้ภักดี		สุขสวัสดิสมมาคปรารภณา
มีพลังพูนเพิ่มเสริมปัญญา		พัฒนาชาติไทยยิ่งใหญ่เอย

จำบูชาครู

การแสดงชุดนี้อาจารย์ประทีนประพันธ์คำร้องเอง เพื่อให้นักแสดงเฝ้าใจในวันครู

บูชาครู

บำบวงบุษิตเชื้อ	อัญชลี
รวมมโนกายวจี	เจตน์พ้อง
ปรมาจารย์ทั่วชาติตรี	ชาฐเวทย์
จูงสติบด้วยศิษย์ซื่อ	นอบน้อมคณิงคุณ
บุญท่านได้โอบเอื้อ	เอภาภาร
ประสิทธิ์ประสามวิชาการ	ยิ่งแก่ลัว
อบรมบ่มจิตจาวณ	เจียรให้ ดีนา
รองบิดามารดาแล้ว	ท่านนั้นคือครู
บูชาไตรรัตน์ล้ำ	บารมี
บันดาลให้ท่านมี	สุขล้น
หวังใดจงลบศรี	เสาวภาคย์
พระคุณท่านท่วมท้น	ศิษย์น้อมตักกราน รั้ว-รั้ว

จำเบญจศีล

การแสดงชุดนี้อาจารย์ประทีนเป็นผู้ประพันธ์คำร้อง เพื่อให้นักแสดงเฝ้าใจในวันฉลอง
หอพระของวิทยาลัยครูสวนสุนันทา โดยนักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา

เบญจศีล

สรภัญญะ

เวสสุกรรม	อ้าองค์พระสัมมา พระองค์เป็นจอมบุญ บัญญัติธรรมซึ่งคำสอน แม้ลูกน้อยยิ่งอ่อนวัย เบญจศีลปฐมเหตุ ปฏิบัติเป็นอัตรา ปานาติปาตาสีขาบท ไม่ซึ่งเคียดเบียดเบียนกันและกัน	สัมพุทธเจ้าผู้ทรงคุณ มาโปรดสัตว์ทั้งน้อยใหญ่ โดยผันผ่อนตามวิสัย ก็ทำได้ด้วยปัญญา ให้ทุกเพศควรศึกษา สมาสมาและครบครัน จะคงสันติสุขทุกชีวา จะคงสันติสุขทุกชีวา
ทองย่อน	อทินนาทานายาละโมภ ทรัพย์สินใครใหญ่ไม่น้อยนำพา	เที่ยวฉวยโฉบคือสิทธิ์ผิดหนักหนา ของคนหามาชมให้สนใจ
แบกท่อ	การมสูมิอาจารย์ ด้วยผิดรักหักหาญรานหทัย	คือดวงใจโลกก็วิสัย องค์ใครคู่ที่นั่นนั่นแหละงาม
ถอยหลังเข้าคลอง	มุสาวาทาจากาผิด ใช้วาจาเคี้ยวคดกบฏความ	จงควรญคิดจตที่ข้อห้าม คนประนามหน่วงรักเสียศักดิ์ตน
จรเข้ขวางคลอง	สุราเมรัยประการสุด เพราะน้ำเมายามาเข้าสิงตน	ทำมนุษย์เคยดีต้องปีป พระทรงเมตตาคุณแก่ปวงข้า
แขกประเทศ	อ้าองค์อิริราชพิลาศบุญ เห็นประทีปนำทางสว่างตา เจริญรอยรสพระธรรมอันประเสริฐ พระบารมีปกป้องผองพุทธชน	พระทรงเมตตาคุณแก่ปวงข้า ทุกชีวาพึงพระธรรมดำรงตน จึงบังเกิดสันติสุขทุกแห่งหน ทั่วทุกคนสุขสมร่วมเย็นเอย

ระบำบุหงาไทย

ระบำชุดนี้ อาจารย์ประทีปเป็นผู้ประพันธ์คำร้องและประดิษฐ์ทำรำขึ้นในปีพุทธศักราช 2508 เพื่อสลับฉากละครประจำปี เรื่อง นางนกกระเจาบ ความหมายของเพลงได้กล่าวถึง ดอกไม้หอมของไทย 7 ชนิด ใช้ผู้แสดง 7 คน โดยนักเรียนฝึกหัดครู

บุหงาไทย

<p>ใบเตยบางทางเขียวเขียวสดใส หอมใบเนียมคลุกเคล้าเข้าวิญญาณ์ กระดังงาปานี้มีอาถรรพ์ จำปาเรืองเหลืองอร่ามงามยียวน</p>	<p>กลิ่นหอมกรุ่นละมุนละไมไม่แรงกล้า ยามลมพายุพัดไปรอบไปรยกลิ่นขจร ต้องลงไฟให้ปลั่งจึงหอมหวล เหมือนขวัญชวนสียบเกล้าเม่าสีนาง</p>
<p>สร้อยสน นี้นี้นียบกิ่งสะอึ่งไหวไกวสะบัด บุปผชาติไทยกลิ่นประทีนหง</p>	<p>ประจกจัดกลีบขาวดูพราวพ่าง ให้น่าบนาางขมขนาด สะอาดตา</p>
<p>มอญทำอิฐ กุหลาบมอญซ้อนช่อละออพัศร์ พิบูลแก้วกลีบละม้ายิตตา หอมระรื่นชื่นจิตคิดนาสา นามมะลิผลไย้มสอดแซมใบ</p>	<p>งามน่ารักกลิ่นละมุนกรุ่นนาสา ยามลมพายุพัดไปรยกลิ่นประทีปไกล กลีบกลีบพราวขาวสดใส นิยมใช้อบประทีนกลิ่นทนนาน</p>
<p>นกเขาขแม มวลบุปผาผ่องใสไว้ราศิน ท่านชาววังช่างประดิษฐ์คิดนานาน ดอกไม้ไทยใสสะอาดบริสุทธิ์ ทั้งทรงคุณความดีมีรูปงาม</p>	<p>ปรุงบุหงาเลิศลิ้นกลิ่นหอมหวาน แค่โบราณนิยมว่าบุหงางาม เหมือนนงนุชนารีศรีสยาม สมญานามนารีศรีไทยเอย</p>
<p>ระบำชาวนาน่ารัก</p>	
<p>ระบำชุดนี้อาจารย์ประทีนเป็นผู้ประพันธ์คำร้องเอง และประดิษฐ์ท่ารำเพื่อแสดงถึงอาชีพหลักของคนไทย คือ การทำงาน กระบวนการแสดงจะเริ่มตั้งแต่ทำท่าไถนา หว่านข้าว ดำนา และเกี่ยวข้าว</p>	

ข้าวานารัก

นำเกี่ยวข้าว - ร้องสาริกา

ข้าวานาเดินไปในท้องทุ่ง
 ทั้งวีวทั้งควายมีหลายตัว
 เราย่อมชวนกันไถหว่าน
 งานหนักงานเบาเราไม่ช้า

ต่างมุ่งหน้าเดินพลिनกันทั่ว
 เเละลัดตัดวีวทั่วทุ่งนา
 มีนานเห็นผลต่นอูตสำหรับ
 ตั้งหน้าตั้งตาพากันทำ

เทพทอง

ต่อไปเราช่วยกันหว่านข้าว
 ก้าวไปไม่แพ้แม่ตราครุฑ

แม่เหน็บนาวสู้ทนฝนกระหน่ำ
 เริงท่ากลางฝนนี้ไปรยาย

พ็อนสมรัก

ระบำชุดนี้อาจารย์ประทีนประพันธ์เนื้อร้องและทำรำเพื่อสลับฉากละครเรื่องพระนเรศวร (ถวายสีพระเกียรติ์ก้อง) ในปีพุทธศักราช 2536 ให้กับนักศึกษาเอกนาฏศิลป์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา

พ็อนสมรัก

นำ ดอกไม้เหนื่อ - ร้องลาวดวงเดือน

ไฉ่ละหนอดวงใจเอ๋ย

บุญพี่ได้เซยจับชมสมมาน

รักน้องผ่องนุชสุดซึ่งคิ่งนนาน

อาพี่ข้าวราญเนิ่นนานมาเอย

ญ. ขอรักพี่แต่ไม่แปรเปลี่ยนไป

ช. พี่รักแน่แท้มิแปรเปลี่ยนไป

ญ. เชื้อได้ไฉน

ช. หัวใจเป็นพยาน

ญ. รักพี่สุดรักหนักหนาขอสาบาน

ญ. จับไฉ่หัวใจข้าวราญ

ช. สาบานให้ตาย

ญ. อูบเชื้อแล้ววาจา

ช. หอมกลิ่นนวลเนิ่นนวลเนื้อชายนขึ้น

ญ. หอมที่หอมขึ้นไม่หอมเท่าอื่นพี่เคยหอมมา

ช. หอมขึ้นขึ้นชวณเนิ่นนวลเจ้าหอมยิ่งกว่า

สุดดินสิ้นฟ้าความรักสองเราไม่ขาดรางเลย

ช. สุดแสนรักนัก ญ. มากนักมีก่น่า

ช. พี่ไม่เหงาไม่หน่ายขอตายแนบดูรา สวดมนต์ก่อนนอนขอพไทเทวา โปรดคุ้มรักข้าอย่ารู้ไวย
ราลงเอย

รักลาวสวยรววย - ผิ่งโขง - ออกซุ่ม

จำเชิญขวัญวันเกษียณ

การแสดงชุดนี้อาจารย์ประทีนประพันธ์เนื้อร้องเอง ทำนองไทยสากล เพื่อใช้ในแสดงในงานวันเกษียณอายุของข้าราชการครู แสดงครั้งแรก ณ หอประชุมคุรุสภา

เชิญขวัญวันครู

เชิญเอยเชิญขวัญ	ข่มสิ้นชีวันศิษย์น้องสนองขวัญ
แม้ครูจำหากจากศิษย์นานวัน	ไม่หันไม่ห่างแสนห่างดวงฤดี
รักศิษย์ผันผูกปลุกฝัง สั่งสอน	มิให้อาทรเปลื้องทุกข์สุขศรี
ผงรำชวนกันสู่ขวัญเปรมปรีดิ์	ขวัญครูอยู่ดีอยู่เป็นศรีศิษย์เอย (โอเห์)
ชื่นเอยชื่นขวัญ	เรามาช่วยกันเพี้ยกพำคำเฉลย
ขวัญครูของข้าอย่าได้ละเลย	ขวัญท่านไม่เคยทิ้งศิษย์อาจารย์
ยอมว่า เคยได้น้ำใจอารี	ข่มสิ้นชีวันไม่มีเดื่อดร้อน
ขวัญเอยจงมาตามคำชวน	ขวัญท่านอย่าจรจากรักเคลิ้นคลาย
ปลอบเอยปลอบขวัญ	ถึงวันครูหากจากไปใจหาย
เข้าเย็นเห็นอยู่มีครูเคียงกาย	ไม่เหงาไม่หน่ายจากคำพำสอน
ขอครูอยู่ดีจงมีโชคชัย	พิชิตปวงภัยไม่มีเดื่อดร้อน
ผองเราวมใจอวยชัยให้พ	ท่านอย่าอนาทรผองพิศบายเอย

รำดาบอนงค์

รำดาบอนงค์เป็นการแสดงที่อาจารย์ประทีนได้ประพันธ์เนื้อร้องเอง แต่เดิมประติษฐ์ทำรำคู่และนำออกแสดง ณ โรงแรมแห่งชาติ ผู้แสดงคือ อาจารย์บุญนาค ทวรรณานนท์ และคุณ อโศก แสงสว่าง ต่อมาได้ปรับปรุงเนื้อร้องให้กระชับขึ้น กระบวนการรำใช้ลีลาท่ารำไทยมาตรฐาน ท่ารำมีทั้งอ่อนช้อย และเข้มแข็งซึ่งบ่งถึงราชประเพณีของกษัตริย์ไทยสมัยโบราณ ที่นางกษัตริย์จะต้องเวียนรำศิลป์ป้องกันตัวไม่เฉพะแต่ดนตรี นาฏศิลป์ เพลงอาวุธที่เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องเวียนรำควบคู่

กันไป ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดต่อมาก็คือ คุณศิริพร สว่างโรจน์ อดีตนักศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง และผู้ช่วยศาสตราจารย์ฉันทนา เขี่ยมสกุล อาจารย์ภาควิชาศิลปการละคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์²³

ดาบอนงค์

พญาเดิน - รัองบรเทศ

อนงค์นางร่างน้อยช้อยชด	ระทวยทอดอ่าองค์ทรงพระแสง
นวลอร่ามงามดั่งนารายณ์แปลง	ลำเวียงแรงอาวุธยุทธชัย
ทอดกรออ่อนกายร้ายชำนาญ	เชิงชำนาญ เพลงรบครบสมัย
ยกเยื้องท่าเลื่องเนตรมีเลศนัย	แกว่งไกวดาบงอนรอนแรง

(รับ - ออกเชิดฉิ่ง)

ลิวลอยถอดถดจรดจ้อง	แคล้วคล่องย่องเหยาะเคาะพระแสง
เลี้ยวได้โรมรันเข้าฟันแทง	พลางแกว่งดาบพ่ายประกายพาว
ซัดดาบเอื้ององค์ทรงอินทรีย์	ท่วงทีองอาจจากจ้าว
ผาดโผนโยนรับระวีรวาบ	เนตรพาวเชิงทำราวี่

ระบำเพ็ญบ้านสมานมิตร

ระบำชุดนี้อาจารย์ประทีนประพันธ์คำร้องและประดิษฐ์ขึ้น เมื่อพุทธศักราช 2540 ให้กับนักศึกษาภาควิชาศิลปการละคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประกอบด้วยนานาชาติ 6 ชาตินั้นได้แก่ ไทย ญี่ปุ่น จีน พม่า ลาว อินเดีย ผู้แสดงออกมาทีละชาติตามลีลาและเพลงของแต่ละชาติ แล้วรำร่วมกับตอนท้ายเพลง

²³ฉันทนา เขี่ยมสกุล, สัมภาษณ์ 9 กรกฎาคม 2543.

ระบำเพื่อนบ้านสมานมิตร

เพลงบรเทศ

ถึงต่างชาติต่างภาษามาพบกัน	ก็ผูกมันมิตรสนิทได้
เพราะพ่อแม่แต่โบราณสมนใจ	ผูกมิตรไว้ให้รักก็มิตรกัน
ในภาคพื้นเอเชียนี้มีที่ชาติ	ที่สามารถอยู่รวมสมานฉันท์
ได้ติดต่อค้าขายและให้ปัน	ช่วยเหลือกันตั้งพี่น้องร่วมอุทร
เราได้อยู่ร่วมกันนานแสนนาน	ให้ร่วมพิธีสมภารอดีต
หลายแผ่นดินหลายสมัยให้อาทร	ใครชาติใดเด็กร้อนช่วยผ่อนคลาย
ทั้งทุกชาติเพื่อนรักประจักษ์จิต	จะผูกมิตรมันไว้ไม่เสื่อมหาย
ขอพี่น้องเพื่อนบ้านสราญกาย	และเชื่อมสายมิตรสัมพันธ์วันครีกาล

(รื้อแปลง)

ระบำนกน้อย

เป็นชุดระบำที่อาจารย์ประทีน พวงสำลี แต่งเนื้อร้องเอง โดยนำทำนองเพลงเรีงอรุณ และเพลงตีบนก ผักข้อมให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนกอบวิทยา แสดงในงานวันปิดภาค โดยใช้ท่ารำไทยแบบมาตรฐานท่าง่าย ๆ สำหรับเด็ก

ระบำหึ่งเพยชุดนกน้อยทำรัง

เพลงเรีงอรุณ

เรื่องเรีงอุทัยไชแสง	หมู่แมลงโอบบินกินกษร
บุปผชาติชูช่อล่อภมร	พระพายพัดคลื่นอ่อนขจรขจาย
อากาศเข้ายามนี้เพื่อนอ้อย	กระไรเลยขึ้นอุราจะหาไหน
จงตื่นขึ้นเถิดหนาจะพาไป	หากินไกลเก็บหญ้ามาทำรัง

นกกระจาบน้ำน้อยจอยนิต
เก็บใบพงใบหญ้ามาทำรัง
ช่างละเอียดเสียดเสียดสับสลับสอย
ไม่ละเลยเฉยเชื่อนชวนเพื่อนพลัน

ยังรู้คิดรักถิ่นถวิลหวัง
พอประทังคุ้มกายสบายครัน
ด้วยจอยน้อยนิตประดิษฐ์สรรค์
มาช่วยกันสร้างบ้านสำราญใจ

เพลง ถอยหลังเข้าคลอง

ตัวน้อยวิ่งนิตคู่นารัก
ก้ามแดดลมลูกช่อนนอนข้างใน
แม้นมนุษย์ผู้ซัดประหยัดได้
ไม่เห็นเห่อผลอใจไม่เมามัว

พอได้พักคุ้มตนหลบฝนได้
ไม่คับใจคับที่พอดีตัว
เว้นกำเร็บเติบโตโดยถ้วนทั่ว
ทุกครอบคร้วคงสนุกสุขสันต์เอย

รวีเพลงดับนก

ระบำพุ่มเทียนพรรษา

เข้าพรรษาเป็นพิธีทางศาสนาพุทธ ที่ถือเอาวันแรม 1 ค่ำ เดือนแปดของทุกปี เป็นวันประกอบศาสนกิจ ถวายพุ่มเทียนและผ้าอาบน้ำฝน สีลาทำร้ายของชุดนี้แสดงให้เห็นถึง ขบวนสาว ๆ ที่ถือดอกไม้ว่อมเทียน เพื่อไปถวายพระที่วัด

วิทยาลัยครูสวนสุนันทาได้นำแสดงเป็นครั้งแรกในงานแห่เทียนพรรษา ที่วัดเบญจมบพิตรในปีพุทธศักราช 2528 โดยอาจารย์ประทีปเป็นผู้ประดิษฐ์คำร้องและทำท่า

พุ่มเทียนพรรษา

เต่าเห่

งามเขยงามพิสุทธิ์
งามมาลีสีตระการพานพุทธทรง
งามริ้วลายละเอียดเนียนเทียนพรรษา
เดือนแปดแรมหนึ่งค่ำประจำกาล

งามขบวนชาวพุทธชนผอง
ภูบเทียนทองรองเรืองเครื่องสักการ
ดูบระรือยพางระย้าผากสาน
บรรจบวารดิถีศรีมงคล

ทองย่อน

เหล่าชาวพุทธปลื้มเปรมเกษมศรี	ชั้นชีวิตศาสนาสถล
บำเพ็ญศีลประกอบบุญอุ้นกมล	ในมณฑลพุทธสถานสำราญใจ
ให้ชาวพุทธได้ทำแต่ความดี	ทั้งโลกก็ยกเลิศคิดผิตวิสัย
ตั้งชำระสระสนานสำราญใจ	ทั้งกายใจใสสะอาดพิลาศเอย

ระบำเปิดน้อย

ระบำเปิดน้อยเป็นระบำที่อาจารย์ประทีนแต่งขึ้นเอง โดยนำเพลงทำนองสากลมาใส่เนื้อร้องไทย โดยจัดแสดงประกอบละครพูดสำหรับเด็ก เรื่องไม่ยากเป็นหงส์ แสดงทางสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา รายการเสาร์สไมล์ โดยมีเนื้อร้องดังนี้

ก้ำบ ก้ำบ ก้ำบ ก้ำบ	เปิดส่งเสียงร้องระงมมา
ก้ำบ ก้ำบ ก้ำบ ก้ำบ	สองเท้าเดินเรียงกันไป
ก้ำบ ก้ำบ ก้ำบ ก้ำบ	น่าเอ็นดนะเธอ
ก้ำบ ก้ำบ ก้ำบ ก้ำบ	ดูมันพากันลงบึงใหญ่
ว่ายน้่าสนุกหนักหนา	อย่าลืมลงน้ำใส
อย่าช้าว่ายไ้ว ๆ	ลอย ๆ ไปให้เพลิดเพลิน

ระบำตุ๊กตาฝรั่ง

ระบำตุ๊กตาฝรั่งเป็นชุดระบำที่ไม่มีเนื้อร้อง อาจารย์ประทีนได้ประดิษฐ์ท่าระบำโดยนำเพลงสากลมาใส่ท่าทาง ตามลักษณะของตัวตุ๊กตาเมื่อถูกไขลาน เช่น ท่ากระตุกแขนขึ้นลงสลัที่ละข้าง ท่าสายศิระจะเป็นจังหวะ โดยให้ผู้แสดงแต่งกายใส่หน้ากากตลก เช่น หน้ากากยิ้ม หน้ากากร้องไห้

ระบำสุมาลี

ระบำที่อาจารย์ประทีน ประดิษฐ์ขึ้นในปีพุทธศักราช 2525 เพื่อสลับฉากละครประจำปี เรื่อง สาวตรี โดยนำเนื้อร้องจากบทละครเรื่อง สาวตรี ผู้แสดงนักเรียนโรงเรียนประถมนสาริต วิทยาลัยครูสวนสุนันทา โดยแบ่งผู้แสดงเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 แสดงเป็นผู้เสีย กลุ่มที่ 2 แสดงเป็นดอกไม้ โดยมีเนื้อร้องดังนี้

เพลงสุมาลี

สุมาลี หลาก ๆ มากมวลงมี	ต่าง ๆ สีลาวลายวิเลขา
ให้เหมือนแกลังแต่งลื้อแมลงให้บินมา	หรือหมายว่ามีกลิ่นฮับรินรวย
เปรียบเหมือนนางครุณีอยากมีคู่	แต่งกายอรชู้ให้เห็นสวย
เพื่อจะลงชายหลงใหลงวง	แล้วขออวยรักสมครกัน
แต่มีบางมาลีสีอ่อน ๆ	กลิ่นขจรวีนรมย์ลมพาฝัน
พมรินยินดีที่สุคันธ์	หรือรู้จักเลือกผืนที่ตจจริง
เปรียบสุณีผู้มีสุขุมชาติ	มายาทน่านมสมกับหญิง
บุรุษดีเฝ้าถนอมกล่อมเกลี้ยงจริง	เขาระวิกยิ่งยงยอดตลอดดวงใจ

ระบำพม่าสายฝน

เป็นชุดระบำที่อาจารย์ประทีน คิดประดิษฐ์ขึ้นเป็นชุดแรก เมื่อพุทธศักราช 2499 โดยนักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนเสาวภาพิจิตต์แสดงสถานีวิทย์ โทรทัศน์ ช่อง 4 บางขุนพรหม ในฤดูกาลที่มีน้ำน้อย (ฤดูแล้ง) ชาวพม่าจะมาชุมนุมกันและแข่งขันแข่งเวดด้วยกรรไกรร่ำเพื่อระลึกถึงพระพิรุณเทพเจ้าแห่งฝนให้ประทานฝนตกลงมาเพื่อความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหาร การร่ำรำชุดนี้เป็นการแสดงความชื่นชมที่ต่างได้รับผลสมความปรารถนา

ระบำยูดาหวัน

เป็นชุดระบำที่อาจารย์ประทีน ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อสลับฉากละครประจำปี เรื่อง ยูดาหวัน ต่อมาได้้นำออกแสดงทางโทรทัศน์หลายครั้ง กระบวนการแสดงใช้ท่ารำแบบประยุกต์นาฏศิลป์อินเดียผสมกับกระบวนการรำไทย การแสดงครั้งแรกเป็นการรำเดี่ยว แต่งกายแบบอินเดีย

(ชาย) ผู้แสดงคนแรกคือ คุณจันทิมา จันทิญาณี (ปัจจุบัน อาจารย์สอนวิชาคหกรรมศาสตร์ โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี) ต่อมาได้ปรับรูปแบบเป็นการแสดงระบำหมู่

ระบำเปิดไถ่

ระบำเปิดไถ่เป็นชุดระบำ อยู่บทละครเรื่อง โสนน้อยเรือนงาม ที่อาจารย์ประทีน ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อสลับฉากละครประจำปี เรื่อง โสนน้อยเรือนงาม ในปีพุทธศักราช 2506 ผู้แสดงนักเรียนโรงเรียนประถมสาธิตวิทยาลัยครูสวนสุนันทา แต่งกายเลียนแบบเปิดไถ่ โดยใช้อุปกรณ์ประดิษฐ์เป็นหัวเปิด หัวไถ่ ให้ผู้แสดงสวม ทำท่าเลียนแบบธรรมชาติของเปิดไถ่ เช่น ทำท่ากระพือปีก ทำชันของไถ่ ทำเดินสายกันของเปิด

ระบำเรารู้

ระบำชุดนี้อาจารย์ประทีนประดิษฐ์ทำท่าและฝึกซ้อมให้กับนักเรียนโรงเรียนจุฬาภรณย์ แสดงถวายสมเด็จพระรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี ณ หอประชุมศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย โดยนำเพลงบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช หลาย ๆ เพลงมาตัดต่อโดยใช้กระบวนท่าแบบพื้นทาง

ระบำรักชาติไทย

ระบำชุดนี้อาจารย์ประทีนประดิษฐ์ทำท่าและฝึกซ้อมให้กับสมาคมแม่บ้านสีเหล้าทัพ โดยนำเพลงบทพระราชนิพนธ์ เพลงดุจบิดมารดาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เพลงสยามมานุสสติ ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เพลงไทยคู่ฟ้าของพลโทหลวงวิจิตรวาทการ และได้ประพันธ์คำร้องเพิ่มในตอนท้ายบทเพลง ใช้กระบวนท่าแบบพื้นทาง แสดงทางสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ประกอบละครชุดเรื่อง ความรัก

รำสวัสดิสงคราม

การแสดงชุดนี้อาจารย์ประทีน และอาจารย์ทองย้อย เครือวัลย์ ร่วมกันประดิษฐ์ทำท่าโดยนำคำกลอนสุภาพของท่านสุนทรภู่ มาปรับเป็นชุดระบำที่ได้กำหนดภาษาทรงในการออกศึก เพื่อให้เกิดศรัทธาชมข่มขวัญศัตรู ใช้ผู้แสดงตบตามจำนวนวันทั้ง 7 โดยใช้ดาบเป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดง

เชิงปั้นปอน

เป็นชุดการแสดงสนุก ๆ ที่อาจารย์ประทีน ประดิษฐ์ทำำโดยปรับปรุงจากทำำเชิง ให้แปลกออกไป เช่น ให้มีการป้อนข้าวเหนียวระหว่างกัน ระหว่างเด็กชาย - หญิง ฝึกซ้อมให้กับนักเรียนประถมศึกษา บ้านหนองบอน (นัยนานนท์) และโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัยแสดง ในปีพุทธศักราช 2534 ณ สังคีตศาลา

ระบำขึ้นชิตมิตรภอส์ฟ

ระบำชุดนี้อาจารย์ประทีนประดิษฐ์ขึ้นเพื่อฝึกซ้อมให้กับนักเรียนโรงเรียนกอบวิทยา แสดงในงานเปิดสนามกอล์ฟไทย-ญี่ปุ่น ใช้สีลาทำำเดินแบบสากล โดยจัดแสดงครั้งแรกที่ห้องนภาลัย โรงแรมดุสิตธานี

ระบำเจียะม้วย

ระบำชุดนี้อาจารย์ประทีนประดิษฐ์ขึ้นโดยนำเพลงไทยที่มีสำเนียงจีน 3 เพลง มาตัดต่อร้อยเรียงใหม่ สมมุติให้ผู้แสดงเป็นจับกัง มีอุปกรณ์ประกอบการแสดงคือ ถ้วยกับตะเกียบ ลักษณะของทำำที่ใช้จะเป็นการทำำทำำห้วยข้าวต้ม ใช้ผู้แสดงจากโรงเรียนสิริเทพ

ระบำไต้หวันนรนา

ระบำชุดนี้ อาจารย์ประทีน ประดิษฐ์ขึ้นครั้งแรกในปีพุทธศักราช 2534 ฝึกซ้อมให้กับนักเรียนประถมสาธิตสวนสุนันทาแสดง ณ สังคีตศาลา โดยใช้พัด 2 อันประกบกันใส่หลอดไฟแบตเตอรี่ตรงกลาง และนำกระดาษทองมาพันเป็นปลวไฟ ต่อมาอาจารย์ประทีนปรับชุดการแสดงดังกล่าว ใช้ชื่อชุดใหม่ว่า พระจันทร์หรรษา แสดงในวันไหว้พระจันทร์

ระบำตุ๊กตาฝรั่ง

ระบำชุดนี้อาจารย์ประทีน ประดิษฐ์ทำำระบำขึ้นขณะที่รับราชการที่ วิทยาลัยครูจันทเกษมเมื่อปีพุทธศักราช 2516 โดยนำเพลงฝรั่งมาทำำทำำเดินแบบสากลเลียนแบบลักษณะของตุ๊กตาเมื่อถูกไขลาน เช่น ทำำกระตุกแขน สลับแขนขึ้นลงทีละข้าง ทำำสายศีรษะ เป็นต้น ผู้แสดงจะสวมหน้ากากตุ๊กต้ายิ้ม ใช้ผู้แสดงหลายคน

ระบำหุ่นน้อยดอยสูง

ระบำชุดนี้อาจารย์ประทีนประดิษฐ์ขึ้น ในปีพุทธศักราช 2528 โดยนำเพลงลำเนียงจีนมาประดิษฐ์ทำระบำแบบประยุกต์นาฏศิลป์จีน ครั้งแรกอาจารย์ประทีนประดิษฐ์ทำระบำให้กับนักศึกษาเอกนาฏศิลป์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา ใช้ชื่อว่า ระบำสาวน้อยดอยสูง ต่อมาได้ประยุกต์ทำใหม่ฝึกกับนักเรียนประถมศึกษาโรงเรียนสวสี จึงใช้ชื่อใหม่ว่า ระบำหุ่นน้อยดอยสูง แสดงเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 ณ หน้าสรรพสินค้า ฟิวเจอร์ปาร์ค รังสิต ระบำชุดดังกล่าวยังได้รับความนิยมจัดแสดงอยู่บ่อยครั้ง

ระบำทัดจีน

ระบำชุดนี้อาจารย์ประทีนประดิษฐ์ขึ้น เพื่อใช้แสดงในโอกาสครบรอบ 25 ปี วิทยาลัยครูสวนสุนันทา ปีพุทธศักราช 2505 โดยนำเพลงทำนองจีนมาใส่ลีลาท่ารำแบบประยุกต์ ใช้ทัดเป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดง แต่งกายแบบนาฏศิลป์จีน

ระบำชาวเขาธรรมชาติ

ระบำชุดนี้อาจารย์ประทีนประดิษฐ์ขึ้น ในปีพุทธศักราช 2527 ฝึกให้กับนักศึกษาภาควิชาศิลปะการละคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ไปแสดงเผยแพร่วัฒนธรรมไทย ณ เมืองบารุ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ

ระบำหุ่นไล่กา

ระบำชุดนี้อาจารย์ประทีนประดิษฐ์ขึ้นประมาณปีพุทธศักราช 2519 ขณะรับราชการที่สถาบันราชภัฏจันทรเกษม โดยนำเพลงไทยสากลที่กำลังได้รับความนิยมในสมัยนั้น ขับร้องโดย คุณฉันทนา กิตติยาพันธ์มาประดิษฐ์เป็นทำรำ โดยใช้กระบวนการแสดงแบบท่าสากล ระบำชุดนี้สะท้อนให้เห็นถึงอาชีพหลักของคนไทยมีประกอบการกสิกรรมเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ การทำนา หลังจากปลูกข้าว และข้าวกำลังออกรวง ก็จะมีมานาขานิดมาจิกกินเมล็ดข้าว ชาวนาจึงนิยมผูกหุ่นไว้ที่นาเพื่อกันมิให้นกมารบกวน ปัจจุบันชุดนี้ยังนิยมแสดงอยู่ โดยฝึกซ้อมให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาแสดง

ระบำทวยกะเลียง

ระบำชุดนี้อาจารย์ประทีนประดิษฐ์ขึ้น ประมาณปีพุทธศักราช 2530 โดยนำเพลงทวยใจดำ จากวงดอกไม้อปาที่กำลังเป็นที่นิยมมาประดิษฐ์เป็นท่าระบำฝึกสอนเป็นครั้งแรก ให้กับนักศึกษาวิทยาลัยครูสวนสุนันทา ใช้ผู้หญิงแสดงล้วน แต่งกายแบบชาวเขา นุ่งกระโปรงสั้นเหนือเข่า สวมหมวก ต่อมาได้ปรับท่ารำให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนสีวลีแสดง ณ ห้างสรรพสินค้า พิวเจอร์ปาร์ค รังสิต โดยสมมติผู้เดินเป็นเอียงรำพันต่อว่าทวยที่ทิ้งไป

ระบำเต่ากับกระต่าย

ระบำชุดนี้อาจารย์ประทีนประดิษฐ์ขึ้น ประมาณปีพุทธศักราช พ.ศ.2530 ฝึกซ้อมให้กับนักเรียนประถมศึกษา โดยนำเพลงไทยสากลผสมผสานกับจินตนาการจากนิทานเต่ากับกระต่าย โดยกำหนดให้แสดงเป็นเต่าและกระต่ายหลาย ๆ ตัวออกมาเดินรำตามจังหวะเพลง โดยที่กระต่ายมีขลุ่ยเป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดง

ระบำตลุงแม่งู

ระบำชุดนี้อาจารย์ประทีนได้ประดิษฐ์ขึ้นประมาณปีพุทธศักราช 2530 โดยนำเพลงที่มีเนื้อร้องความหมายเกี่ยวกับการละเล่นของเด็กไทยมาประยุกต์เป็นท่าระบำ โดยใช้ท่าเคลื่อนไหวเป็นจังหวะตลุง ในขณะที่มือทำท่าตีบทตามเนื้อร้อง สวมติดบทบาทผู้แสดงเป็นพ่องูและแม่งู

จำสุขสันต์วันวิภา

การแสดงชุดนี้อาจารย์ประทีน ประพันธ์เนื้อร้อง ทำนองสากลโดยมีอาจารย์ปัญญา ประดิษฐ์ธรรม เป็นผู้เรียบเรียงเสียงประกอบ เพื่อขึ้นแสดงครั้งแรกในงานมงคลสมรสของอาจารย์ศากุล เมืองสาคร ปีพุทธศักราช 2530 การแต่งกายในการแสดงครั้งแรก เครื่องแต่งกายไทย สมัยรัชกาลที่ 5 ผู้แสดงเป็นนักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา

จำวงประยูกต์

เป็นชุดการแสดงที่อาจารย์ประทีน ประยูกต์มาจากจำวงมาตรฐาน กระบวนการแสดงมีความใกล้เคียงกับจำวงมาตรฐานอยู่ 2 ประการคือ 1. เคลื่อนไหวเป็นวงกลม 2. ผู้แสดงชายหญิง นอกจากนั้นจะมีความแตกต่างทั้งสิ้น เช่น ใช้ทำนองเพลงสากลไม่มีเนื้อร้อง เคลื่อนไหวทำตามจังหวะบิกิน มือมีทั้งทำรำไทยมาตรฐานและท่าประยูกต์ เช่น ท่าสอดสร้อยมาลา

ท่าผู้หญิงจับมือผู้ชายจากท่ารำจากรำกลองยาว เครื่องแต่งกายจะสวมชุดติดกันด้านบนจะเป็นเสื้อเกาะอก ด้านล่างจะเป็นกระโปรงบาน

ระบำนางในประกายแก้ว

ระบำชุดนี้อาจารย์ประทีน ประดิษฐ์ขึ้นครั้งแรกในปีพุทธศักราช 2534 เมื่อครั้งไปเป็นที่ปรึกษาด้านการแสดงให้กับสวนนงนุช จังหวัด ชลบุรี ต่อมา ผูกชื่อให้กับนักศึกษาเอกนาฏศิลป์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา เพื่อฉลองครบ 100 ปี กรมการฝึกหัดครู ณ โรงแรมแห่งชาติ ผู้แสดงแต่งกายแบบนางในใช้ลูกแก้ว เป็นอุปกรณ์ประกอบการรำ เพลงและกระบวนกรำใช้ลีลาท่ารำไทยมาตรฐาน ระบำชุดนี้เป็นที่นิยมมากเนื่องจากได้แสดงหลาย ๆ ครั้งด้วย เช่น งานเผยแพร่วัฒนธรรมไทยที่ประเทศเม็กซิโก งานเลี้ยงรับรองการประชุมเอเปค ณ โรงแรมแชงกรีลา งานฉลองพระที่นั่งวิมานเมฆและพระที่นั่งอภิเชษฐาสวรรค์ เป็นต้น

ระบำกนิรี

ระบำชุดนี้เป็นระบำที่ใช้ประกอบการแสดงละครเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนพันม่าน อาจารย์ประทีน ประดิษฐ์ท่ารำขึ้น ผูกให้กับนักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา แสดงเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 9 - 13 ธันวาคม พุทธศักราช 2530 ณ หอประชุมสุนันทานุสรณ์ แสดง 9 รอบ เพื่อฉลองครบรอบ 50 ปี สวนสุนันทา

ระบำพราหมณ์โต

ระบำชุดนี้อาจารย์ประทีนประดิษฐ์ขึ้นเพื่อสลับฉากละครประจำปี เรื่อง พระสุวรรณหงส์ เมื่อปีพุทธศักราช 2521 โดยนำเนื้อร้องจากจากบทละครเรื่อง พระสุวรรณหงส์ ท่ารำของเดิมมีอยู่แล้ว เนื่องจากเนื้อร้อง ความหมาย ทำนอง ตลกสนุกสนาน อาจารย์ประทีนจึงคิดระบบขึ้น โดยให้ผู้แสดงหลาย ๆ คน แสดงเป็นชอทาน มีหัวหน้าและลูกน้อง ท่ารำใช้การตีบทตามเนื้อเพลง

ระบำบวงสรวง

ระบำชุดนี้อาจารย์ประทีน ประดิษฐ์ขึ้น เพื่อแสดงสลับฉากละครประจำปีเรื่อง ยูพาทกฐะ ในปีพุทธศักราช 2511 ฝึกซ้อมให้กับนักเรียนฝึกหัดครู ลีลาท่ารำตลอดจนการแต่งกาย ประยุกต์ทำนาฏศิลป์อินเดียกับท่ารำไทย ใช้ผู้หญิงแสดงล้วน โดยนำเพลงไตรสรณาคม (พุทธังสรณัง คัจจามิ) ปัจจุบันชุดนี้นิยมจัดแสดงอยู่ครั้งล่าสุดโดยนักเรียนประถมศึกษาโรงเรียนสีวลี ณ งานศาลาไทย จังหวัดปทุมธานี โดยใช้ชื่อใหม่ว่า ระบำไตรสรณาคม

ระบำสดุดีนางนพมาศ

ระบำชุดนี้อาจารย์ประทีน ประดิษฐ์ขึ้น เพื่อแสดงสลับฉากละครประจำปีเรื่อง นางนพมาศ ในปีพุทธศักราช 2512 ฝึกซ้อมให้กับนักเรียนฝึกหัดครู

ระบำสามเส้า

ระบำชุดนี้อาจารย์ประทีนประดิษฐ์ขึ้นเพื่อสลับฉากละครเรื่องพระเกียรติภักดิ์ ตอนที่ 1 ปีพุทธศักราช 2525 โดยฝึกซ้อมให้กับนักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา ใช้ผู้แสดงชาย - หญิงแต่งกายชุดไทยสมัยรัชกาลที่ 6

ระบำชอดหญ้า

ระบำชุดนี้อาจารย์ประทีน ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อสลับฉากละครเรื่อง พระนาละ ตอนที่ 1 ปีพุทธศักราช 2528 โดยนำเพลงจากวงดอกลำไย์ มาประดิษฐ์ชุดระบำใช้ลีลาท่ารำแบบประยุกต์ทำนาฏศิลป์จีน ผู้แสดงแต่งกายแบบนาฏศิลป์จีน ฝึกซ้อมให้กับนักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา

ระบำปาลัน

ระบำชุดนี้ อาจารย์ประทีนประดิษฐ์ขึ้นเพื่อแสดงสลับฉากละครเรื่อง ศกุนตลา ในปีพุทธศักราช 2533 เคยนำบทเพลงปาลันที่กำลังได้รับความนิยมมาประยุกต์เป็นชุดระบำ ใช้ลีลาท่ารำแบบสากล แต่ใช้การแต่งกายแบบไทย คือนุ่งโจงกระเบน ห่มสไบแบบตะเบงมาน

ระบำจีนชุดลมหนาว

ระบำชุดนี้ อาจารย์ประทีนประดิษฐ์ขึ้นเพื่อสลักฉากละครเรื่องพระนาละ ในปีพุทธศักราช 2528 ณ หอประชุมสุนันทานุสรณ์ การแสดงชุดนี้ได้้นำเพลงที่กำลังได้รับความนิยมชุดหนาวลมขมกรักของวงดอกไม้ป่า ซึ่งมีสำเนียงไปทางจีนประดิษฐ์ทำทำให้เข้ากับท่วงทำนองเพลงลีลาท่าทางตลอดจนการแต่งกายเลียนแบบนาฏศิลป์จีน ผู้แสดงนักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา

ระบำนกกระจาบ

ระบำชุดนี้อาจารย์ประทีน ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อสร้างฉากละครประจำปี เรื่อง นางนกกระจาบ ในปีพุทธศักราช 2508 ให้ผู้แสดงจากโรงเรียนประถมสาธิตสวนสุนันทา โดยนำทำนองเพลงบทดอกสร้อย ซึ่งอยู่ในหลักสูตรขับร้องเพลงไทยของระดับชั้นประถมศึกษา ทำนองดลุ่มโปง และนำเพลงต้นนกบางเพลงมาต่อท้ายเพลงบทดอกสร้อย

ระบำเบ็ดน้อย

ระบำชุดนี้อาจารย์ประทีนประดิษฐ์ขึ้นเพื่อแสดงในฉากละครเรื่อง ไม่อยากเป็นหงส์ ในปีพุทธศักราช 2525 ทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 รายการเสาร์ดีไมสร โดยแต่งเนื้อร้องและทำนองเอง

ระบำสาวน้อยลอยชาย

ระบำชุดนี้อาจารย์ประทีนประดิษฐ์ขึ้นเพื่อแสดงสลักฉากละครเรื่องพระเกียรติภด ในปีพุทธศักราช 2527 ณ หอวิชาวุฒานุสรณ์ ผู้แสดงนักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา ต่อมาได้ปรับกระบวนการทำฝึกซ้อมให้กับนักเรียนประถมศึกษาแสดงในโอกาสต่าง ๆ ชุดสาวน้อยลอยชาย อยู่ในบทละครเรื่อง พระนาละ ตอนนางทมยันตีชมสวน ซึ่งเป็นบทพระราชนิพนธ์ ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว อาจารย์ประทีนได้นำมาดัดดัดจนจัดเป็นชุดระบำ การแต่งกาย นุ่งโจงกระเบน ห่มสไบ ปล้อยผม หักดอกไม้

ระบำภูตพรรณา

ระบำชุดนี้อาจารย์ประทีนประดิษฐ์ขึ้นเพื่อแสดงสลักฉากละครเรื่องพระเกียรติภด ในปีพุทธศักราช 2525 ณ หอวิชาวุฒ ผู้แสดงนักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา ให้ผู้ชายแสดงล้วน แต่งกายด้วยเครื่องแต่งกายวาดเป็นโครงกระดูก

ระบำคำคมสมคะเน

คำคมสมคะเนเป็นบทร้องที่พระราชนิพนธ์โดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจากละครเรื่อง วิวาทพระสมุทร อาจารย์ประทีนได้นำบทร้องมาบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีปี่พาทย์ เริ่มต้นด้วยทำนองโยสลัม ต่อด้วยทำนองเพลงมาร์ชหูกอยเจีย และนำทำนองเพลงลูกประดู่ของกองทัพเรือมาบรรจุทำเพลง ประดิษฐ์ทำระบำโดยใช้กระบวรรำแบบพื้นทาง จัดแสดงครั้งแรก เพื่อสลับฉากละครเรื่องพระเกียรติรถ ตอนที่ 2 ในปีพุทธศักราช 2527 ปัจจุบันชุดดังกล่าวยังได้รับความนิยมและได้มีการปรับกระบวรรำสำหรับนักเรียนประถมศึกษาแสดง ผู้แสดงแต่งกายด้วยชุดทหารเรือ สีขาวสวมหมวก

ระบำโดเรมอน

ระบำชุดนี้อาจารย์ประทีนประดิษฐ์ขึ้นครั้งแรก โดยฝึกให้กับนักเรียนประถมสาธิตสวนสุนันทาแสดงเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม พุทธศักราช 2528 เป็นการนำเพลงจากภาพยนตร์การ์ตูนญี่ปุ่น เรื่อง โดเรมอน ที่กำลังเป็นที่นิยมของเด็ก ๆ ในสมัยนั้น มาประยุกต์เป็นทำระบำ โดยผู้แสดงแต่งกายแบบตัวการ์ตูนโดเรมอน เดินไปตามจังหวะเพลง และเรียนแบบท่าทางกริยาของแมว เช่นแกคาง

ระบำสาวน้อยเก็บดอกไม้

ระบำชุดนี้อาจารย์ประทีนได้ประดิษฐ์ขึ้นครั้งแรก โดยฝึกให้กับนักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา แสดงเนื่องในวโรกาสครบรอบ 60 พระชันษา ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช เมื่อปีพุทธศักราช 2530 ณ หอประชุมสุนันทานุสรณ์ เป็นการนำเพลงจีนที่มีเนื้อร้อง สื่อความหมายถึงสาวงามกับการเก็บดอกไม้ ลีลาท่ารำ และการแต่งกายแบบนาฏศิลป์จีน มีตะกร้าดอกไม้เป็นอุปกรณ์ประกอบการรำ

ระบำสงสารเพื่อนรัก

ระบำชุดนี้อาจารย์ประทีนประดิษฐ์ขึ้นประมาณปีพุทธศักราช 2530 โดยนำเพลงสัตว์โลกผู้น่ารักของวงดอกไม้ป่ามาประยุกต์เป็นทำระบำ โดยใช้ชื่อใหม่ว่า สงสารเพื่อนรัก เพื่อให้ฟังเป็นสำนวนง่ายสำหรับเด็ก ๆ ได้มีการประดิษฐ์ท่าตามความหมายของเนื้อเพลง

ระบำพระจันทร์หยก

ระบำชุดนี้อาจารย์ประทีนประดิษฐ์ขึ้นให้กับนักเรียนประถมศึกษาโรงเรียนกอบวิทยา แสดงเป็นครั้งแรกในงานวันไหว้พระจันทร์ ณ ห้างเซ็นทรัลลาดพร้าว ต่อมาได้ปรับปรุงทำระบำขึ้นใหม่ ใช้ชื่อใหม่ว่า "ระบำไต้หวันหยก" จัดแสดงเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2534 ณ สังคีตศาลา โดยนำเพลงสำเนียงจีน ผู้แสดงใช้พัดเป็นอุปกรณ์ประกอบ

รำกริชอินโด

ผลงานการประดิษฐ์โดยอาจารย์ประทีน พวงลำลือ อีกชิ้นหนึ่ง ผู้แสดงคนแรกคือคุณลักษณะ เขียวแก้ว ต่อมาฝึกซ้อมให้กับอาจารย์ศากุล เมืองสาคร รำประกอบละคร เรื่อง พญาราชवंสสัน ใช้กระบวนการรำแบบประยุกต์ นาฏศิลป์ไทย และนาฏศิลป์อินโด (ผู้ชาย)

รำดาบฝรั่ง

จัดแสดงครั้งแรกโดยนักเรียนโรงเรียนเสาวภา ประมาณปีพุทธศักราช 2500 ผู้แสดงผู้หญิงแต่งกาย ชุดแขกผู้ชาย โดยนำเพลงระบำยังการเรียน ที่เคยเรียนจากโรงเรียนนาฏศิลป์ มาประยุกต์ใส่ทำรำดาบ จากการทำมีโอกาสไปเรียนสำนักดาบพุทไธสวรรย์ ร่วมกับครูสถาพร สันทอง

ระบำญี่ปุ่นเถา

เป็นชุดระบำที่อาจารย์ประทีน พวงลำลือ ประดิษฐ์ขึ้น ให้กับนักเรียนโรงเรียนประถมสาธิต สวนสุนันทา โดยการนำเพลงญี่ปุ่น 3 เพลง มาตัดต่อ ให้ผู้แสดงเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ผู้แสดงเป็นเด็กโต ออกมาทำท่าซึกผ้า ตากผ้า กลุ่มที่ 2 ออกมาทำท่าเก็บผ้า กลุ่มที่ 3 ผู้แสดงในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ออกมาเต้นระบำญี่ปุ่น โดยมีกลุ่มที่ 1 และ 2 ออกมารวมสนุกด้วย ผู้ที่ร่วมแสดงในครั้งนั้นคือ คุณชฎาภรณ์ พวงลำลือ

ระบำชากระ

เป็นชุดระบำที่อาจารย์ประทีน พวงลำลือ นำเพลงญี่ปุ่นที่กำลังนิยมคือ เพลง "ชากระ" ซึ่งตามแบบของเพลงสื่อถึงนักรบชาโมไรกลับมาจากการรบ เรียกนางเอก วิธีการแสดงให้ผู้แสดง 2 คน ชาย - หญิง เริ่มจากผู้ชายแสดงก่อน หลังจากนั้นผู้หญิงออกมารำคู่ โดยใช้พัดเป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดง

ระบำภาละตะ

เป็นชุดระบำที่อาจารย์ประทีน พวงสำลี ประดิษฐ์ขึ้น แสดงในฉากอลองแต่งงานของ พระยุดาหวันตอนจบ เรื่อง โดยใช้ทำนองเพลงแขกเขมรเจ้า ผู้แสดงเป็นนักเรียนฝึกหัดครู วิทยาลัยครูสวนสุนันทา

รำเสน่ห์แก้วเจ้าจอม

เป็นชุดระบำที่อาจารย์ประทีน นำเพลงเสน่ห์แก้วเจ้าจอม ซึ่งเป็นเพลงประจำสถาบัน วิทยาลัยครูสวนสุนันทา ที่แต่งเนื้อร้องเองจนได้รับโล่ห์จาก พณฯ ท่าน หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล มาประดิษฐ์ทำรำตามความดำริของ นายกลาย กระจายวงศ์ อธิการบดี ในสมัยนั้น ใช้ผู้แสดง จากภาควิชานาฏศิลป์ ชาย หญิง แต่งกายด้วยชุดสีม่วง คือดอกไม้กิ่งเดียว สีม่วง ซึ่งเป็น สัญลักษณ์ของดอกแก้วเจ้าจอมที่มีสีม่วง

รำสรรเสริญพุทธคุณ

เป็นชุดระบำที่อาจารย์ประทีน ประดิษฐ์ทำรำโดยนำเนื้อร้องที่ประพันธ์ โดยคุณหญิง ชื่น ศิลปบรรเลง ทำนองพืชนเทียน ฝึกให้กับนักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์ จัดแสดงเนื่องในวันฉลองหอพระของสถาบัน

ระบำหมากงูกคน

เป็นชุดระบำที่อาจารย์ประทีนประดิษฐ์ขึ้นให้กับนักศึกษาวิทยาลัยครูพระนคร แสดงเป็นครั้งแรก โดยจินตนาการการเล่นหมากงูก ใช้ทำนองเพลงพญาเดิน พม่าเขว ใช้ดาบเป็นอาวุธ แบ่งผู้แสดงเป็นไทยและพม่า แต่งกายแบบนักรบ ไทย พม่า ยืนตามตาราง ผู้แสดงจะแบ่งเป็นเจ้านาย แม่ทัพ เบี้ย ตามลักษณะของหมากงูกทุกประการ

ระบำชาวาย มายเลิฟ

เป็นชุดระบำอีกชุดหนึ่งโดยนำเพลงของเอลวิส เชนเลย์ ซึ่งเพลงหนึ่งเป็นทำนองซ้ำ อีกเพลงหนึ่งจะเป็นทำนองเร็ว ใช้กระบวนการแสดงโดยเน้นการเล่นสะโพก แต่งกายด้วยนุ่งผ้าลายดอก

ระบำเพื่อนบ้านสมานมิตร

เป็นชุดระบำที่อาจารย์ประทีน พวงลำสี ประยุกต์มาจากชุดได้ร่วมโพธิ์สมภาร แสดงเมื่อครบ 50 ปี ครองราชย์ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ผู้แสดงเป็นนักเรียนโรงเรียนพระหฤทัยคอนแวนต์ จำนวน 400 คน ต่อมามีแต่งเนื้อร้องเพิ่มเติม กำหนดให้ผู้แสดงชาติต่าง ๆ 6 ชาติ คือ ไทย ญี่ปุ่น พม่า ลาว จีน อินเดีย กระทบการรำผู้แสดงจะรำออกมาทีละชาติ ตอนท้ายเพลงแต่ละชาติจะแสดงร่วมกัน

คู่กัด

เป็นชุดการแสดงที่อาจารย์ประทีน ประดิษฐ์ขึ้นโดยนำเพลงคู่กัดของบริษัทแกรมมี่ ที่ขับร้องโดยคุณธงชัย แมคอินไตย์ ที่กำลังได้รับความนิยมมากที่สุดในสมัยหนึ่ง ประมาณปีพุทธศักราช 2532 มาประยุกต์เป็นท่าเต้นให้กับเด็ก ๆ

กุ่มใจ

เป็นชุดการแสดงที่อาจารย์ประทีนประดิษฐ์ขึ้นประมาณปีพุทธศักราช 2532 โดยนำเพลงกุ่มใจของคุณ อีสนี วสันต์ โชติกุล มาประยุกต์เป็นท่าเต้นให้กับนักเรียนโรงเรียนมีนประชาวิทยา เนื้อร้องของเพลงได้แฝงข้อคิดในด้านการใช้ภาษาเกี่ยวกับอักษรกุ่มใจ เพื่อให้ทุกคนระวังในการออกเสียง

ถอยดีกว่า

เป็นชุดการแสดงที่นำเอาเพลงของบริษัทคีตา เรคคอร์ดส จำกัด ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมอยู่ในขณะนั้นมาประดิษฐ์ทำเป็นโมเดิร์นแคว้งๆ เพื่อให้ผู้แสดงหลาย ๆ ระดับ สามารถนำไปใช้ได้ โดยมีอาจารย์ศากุล เมืองสาคร รับหน้าที่ช่วยฝึกซ้อม

ระบำกระต่าย

เป็นผลงานระบำอีกชุดหนึ่ง ซึ่งอาจารย์ ประทีน ประดิษฐ์ขึ้นโดยนำทำนองเพลง "บลูดาบ" ของ โยฮัน สเตราส์ นักแต่งเพลงที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในอดีตมาใส่ท่าเต้นสากลตามจังหวะวอลซ์ และทำเลียนแบบธรรมชาติของกระต่าย เช่น ทำเข็ดหนวด ทำหางดูพะงันทำท่านั่งยอง ๆ ทำกระโดด

ระบำเทพธิดาดลย

เป็นผลงานชุดระบำที่อาจารย์ประทีนได้นำเอาผลงานเพลง "เทพธิดาดลย" ของวงคอกไม้ป่า ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมมาใส่ท่าทางแบบจินตลีลา ตามความหมายของเนื้อเพลง

ระบำฟิลิปปินส์

อาจารย์ประทีน ได้ประดิษฐ์ผลงานชุดดังกล่าวโดยนำเพลงที่มีชื่อว่า "Bamboo Dance" โดยผู้แสดงใช้ไม้ไผ่ 2 อัน เป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดง

ระบำพัดจีน

อาจารย์ประทีน ประดิษฐ์ขึ้นโดยนำเพลงสำเนียงจีน ซึ่งไม่มีเนื้อร้องมาใส่ท่าทาง โดยให้พัดเป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดง

จำสวาน้อยลอยชาย

ชุดสวาน้อยลอยชาย อยู่ในบทละครเรื่อง พระนาละ ตอนนางทมยันตีชมสวน ซึ่งเป็นบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว วิทยาลัยครูสวนสุนันทา ได้นำมาตัดตอนแสดงเป็นชุดสลับาอกในละครเรื่อง พระเกียรติรถ ฤณ หอวิชาวุธานุสรณ์ โดยมีอาจารย์ประทีน พวงลำลี เป็นที่ปรึกษาท่ารำ

จินตลีลาชุดสาส์นรัก

จากบทพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6 เรื่อง ท้าวแสนปม อาจารย์ประทีน ประดิษฐ์ทำ โดยมีอาจารย์ปัญญา ประดิษฐธรรม เป็นผู้เรียบเรียงเสียงประสาน และบรรเลง โดยมีอาจารย์ศากุล เมืองสาคร อาจารย์ภาควิชานาฏศิลป์ วิทยาลัยสวนสุนันทา เป็นผู้แสดง

ระบำเจี๊ยะม่วย

ระบำเจี๊ยะม่วย หรือ หุ่ยข้าวต้ม เป็นชุดระบำที่สมมุติผู้แสดงเป็นจับกัง โดยใช้เพลงไทยที่มีสำเนียงจีน 3 เพลง มาตัดต่อกัน อุปกรณ์ประกอบการแสดงคือ ถ้วยกับตะเกียบ ผู้แสดงครั้งแรกคือ นักเรียนชายระดับชั้นประถมศึกษาจากโรงเรียนสิรินเทพ

ระบำดนตรีชีวิต

ระบำดนตรีชีวิตหรือระบำหางเครื่อง เป็นชุดระบำสำหรับเด็ก ซึ่งอาจารย์ประทีนได้นำเพลงหางเครื่องของกันตนาภาพยนตร์ ซึ่งกำลังเป็นที่นิยม แสดงครั้งแรกโดยนักเรียนระดับประถมศึกษาจากโรงเรียนกอบวิทยา

ระบำช้างน้อย

เป็นระบำที่อาจารย์ประทีน ประดิษฐ์ขึ้นในปีพุทธศักราช 2516 ขณะรับราชการที่วิทยาลัยครูจันทระเกษม โดยฝึกซ้อมให้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ขณะที่ไปนิเทศก์การสอน โดยนำเพลงฝรั่งชื่อเพลงว่า "Ba by elephant Walk" มาแปลความหมายและประดิษฐ์ทำตามเนื้อร้องเลียนแบบธรรมชาติของช้าง ห้อยมทั้งใส่ทำเต็นง่าย ๆ สำหรับเด็ก เช่น ทำหูวงง ทำยกเท้าแกว่งไปมา

เต้นประกอบเพลงชุดมีแฟนหรือยัง

ชุดมีแฟนหรือยังได้นำเพลงลูกทุ่ง ทำนองสนุกสนานมาใส่ลีลาท่าทางประกอบเพลงอย่างง่าย ๆ สำหรับเด็ก จัดแสดงครั้งแรกเมื่อพุทธศักราช 2541 โดยนักเรียนโรงเรียนสุจริตณวัฒน์

เต้นประกอบเพลงชุด เด็กป๋ม

ชุดเด็กป๋ม อาจารย์ประทีน ได้นำเพลงเด็กป๋ม ซึ่งขับร้องโดยวงคันทัน ซึ่งได้รับความนิยมในยุคนั้น ฝึกซ้อมให้กับนักศึกษาเอกนาฏศิลป์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา แสดงครั้งแรกเมื่อปีพุทธศักราช 2529 ณ หอวงวิชาการอนุสรณ์ โดยใช้ผู้ชายแสดงล้วน

แววตาเสีย

เป็นชุดการแสดงที่อาจารย์ประทีนประดิษฐ์ขึ้น ประมาณปีพุทธศักราช 2532 จากเพลงแววตาเสีย ขับร้องโดยคุณภัสสร บุญยเกียรติ มาประยุกต์เป็นทำนองสำหรับเด็ก ๆ เป็นลีลาทำนองแบบสนุก ๆ

3.3 โครงสร้างของผลงานด้านนาฏยประดิษฐ์

ผู้วิจัยใคร่ขออธิบายถึงโครงสร้างของผลงานด้านนาฏยประดิษฐ์ของอาจารย์ประทีน โดยจะชอกล่าวถึงความรวมของโครงสร้างของชุดระบำทั้งหมดไว้พอสังเขป อันได้แก่ การแปรแถวและการเคลื่อนไหวบนเวที เครื่องแต่งกาย ดนตรีและเพลงร้อง ท่ารำ ดังนี้

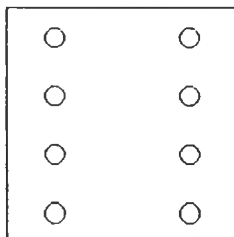
3.3.1 การแปรแถวและการเคลื่อนไหวบนเวที

การแปรแถวเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของการประดิษฐ์ท่า รูปแถวที่ช่วยดึงความสนใจผู้ดูได้ตลอดการแสดง จากการศึกษาพบว่า อาจารย์ประทีนได้ให้ความสำคัญต่อการแปรแถว การเคลื่อนไหวบนเวที ดังนี้

1. รูปร่างผิวพรรณของผู้รำ ตลอดจนความสูงต่ำ
2. สีเครื่องแต่งกายที่ต่างกัน เป็นต้นว่า สีเป็นคู่หรือสีลูกกวาด เมื่อแปรแถว แล้วสีจะเจอกันหรือไม่ เมื่อมาขึ้นคู่กัน สีลูกกวาดสีใดต้องใช้เทคนิคการแปรแถวให้สีสลับกันให้ถูกต้องได้
3. การเปลี่ยนที่แถวต้องเปลี่ยนอย่างกลมกลืน ผู้ประดิษฐ์ต้องใช้ความคิดความไว
4. การแปรแถว การต่อซุ่มต่อตัว หรือการเล่นอุปกรณให้แปลกตาออกไป แปลกทำให้เกิดคุณค่าในการแสดงอย่างยิ่ง
5. การโพสท่าหนึ่ง แต่เดิมมักทำในตอนจบ ปัจจุบันความคิดเปลี่ยนไป จาก แม้แต่เริ่มต้นอาจจะมีท่าหนึ่ง เมื่อดนตรีขึ้นจึงจะเคลื่อนไหวระหว่างแสดงก็มีการจับท่าหนึ่งอีกประมาณ 1 – 2 ครั้ง หรือมากกว่านั้นเล็กน้อยขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้ประดิษฐ์ การจัดทำหนึ่งไม่ควรใช้เวลานาน การตั้งท่าหนึ่งตอนจบควรเป็นท่าที่วิเศษสุด ตรีงตา ประทับใจ¹

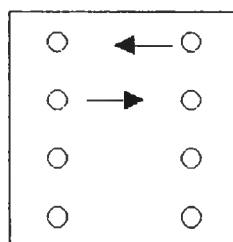
จากการศึกษาพบว่า อาจารย์ประทีนได้ให้ความสำคัญต่อการแปรแถว การเคลื่อนไหวบนเวทีหลากหลายรูปแบบ ซึ่งผู้วิจัยรวบรวมได้ดังนี้

1. การตั้งแถวสอง คือ แถวซ้าย แถวขวายืนคู่กัน

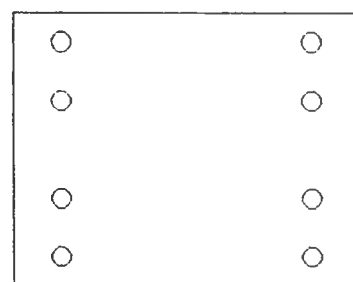
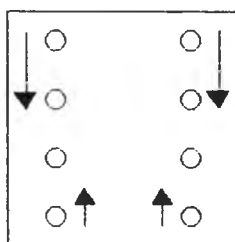

ใช้การเคลื่อนไหว 3 ลักษณะ คือ

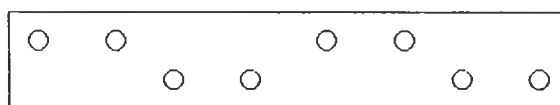
ก. วิ่งสวนแถวกันโดยแถวซ้ายวิ่งไปแทนที่แถวขวา แถวขวาวิ่งมาแทนที่แถวซ้าย แล้ววิ่งกลับที่เดิม ดังนี้

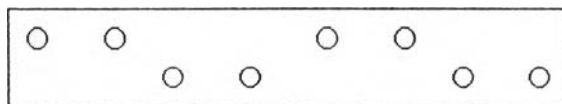
ข. เดินแยกออกจากกัน ลงหลังเวทีแล้วกลับที่เดิม ค. เดินเข้าหากันแล้วถอยหลังกลับที่เดิม

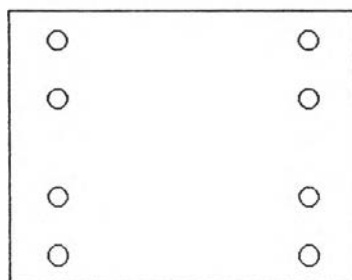
2. ตั้งแถวจับคู่
แบบที่ 1

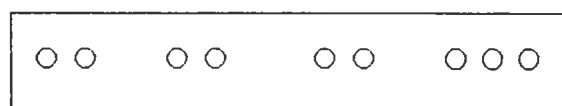
แบบที่ 2

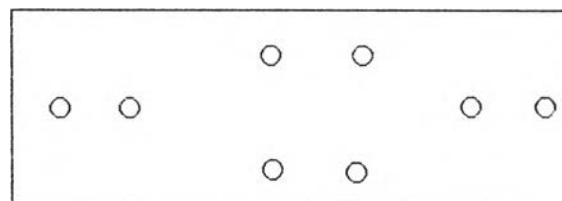
แบบที่ 3

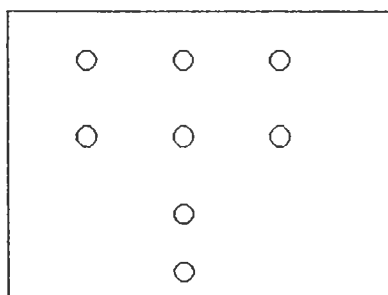
แบบที่ 4

แบบที่ 5

แบบที่ 6

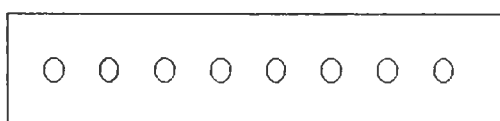

ใช้การเคลื่อนไหว 5 ลักษณะคือ

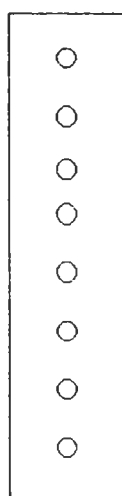
- ก. จับคู่ควงแขนกันโดยผู้แสดงคนที่หนึ่งหันหน้าด้านเวที ผู้แสดงอีกคนหนึ่งหันหน้าเข้าหาเวทีแล้วสลับหมุนตัวกลับที่เดิม
- ข. จับคู่หันหน้าเข้าหากัน
- ค. จับคู่หันหลังชนกัน
- ง. จับคู่ยืนหน้าหลัง โดยผู้แสดงแถวหน้านั่ง แถวหลังยืน
- จ. จับคู่เดินสวนกัน โดยผู้แสดงแถวหน้านั่ง แถวหลังยืน

3. ตั้งแถวหน้ากระดานเรียงหนึ่ง

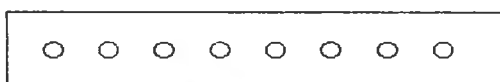
แบบที่ 1

แบบที่ 2

แบบที่ 3

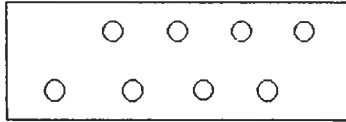

ใช้การเคลื่อนไหว 3 ลักษณะ คือ

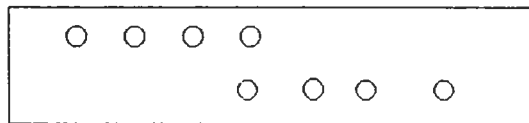
- ก. แปรแถวยาวหันหน้าเข้าหากัน ครึ่งขวา ครึ่งซ้าย
- ข. เดินสวนกัน
- ค. เดินลงหลังเวที แล้วแปรแถว
- ง. สลับยืนนั่ง

4. ตั้งแถวหน้ากระดานเรียงสอง

แบบที่ 1

แบบที่ 2

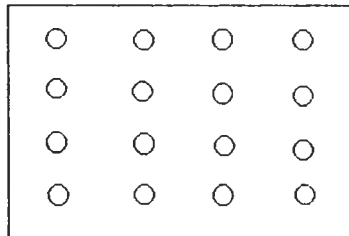
ใช้การเคลื่อนไหว 3 ลักษณะ คือ

ก. แถวหน้านั่ง แถวหลังยืน แล้วผลัดกัน

ข. เดินสลับแถวขึ้น - ลง

ค. หันหลังให้กัน

5. ตั้งแถวสี่

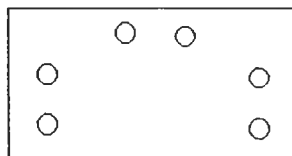
ลักษณะของระบำที่ใช้ผู้แสดงจำนวนมาก ใช้การเคลื่อนไหว 3 ลักษณะ คือ

ก. เดินสวนกับคู่กลับที่เดิม

ข. เคลื่อนไหวหมุนรอบตัวเอง

ค. ผู้แสดงแถวที่หนึ่ง แถวหนึ่งยืน

6. แถวครึ่งวงกลม

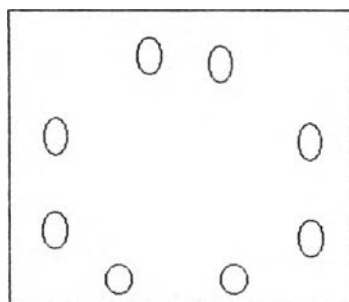

ใช้ลักษณะการเคลื่อนไหว 2 ลักษณะ คือ

ก. เคลื่อนไหวโดยหมุนรอบตัวเอง

ข. เคลื่อนไหวโดยเดินลงหลังเวทีแล้วเดินกลับที่เดิม

7. แกรูปวงกลม

ใช้การเคลื่อนไหว 4 ลักษณะ คือ

ก. เคลื่อนตัวตามวงกลม

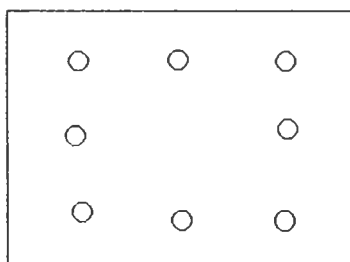
ข. วิ่งเข้า วิ่งออก พัดลมกัน

ค. สลับวิ่งเข้า, วิ่งออก

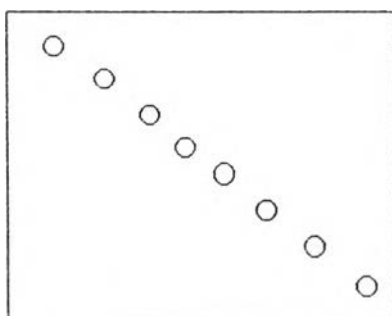
ง. สลับยืน, นั่ง

8. แกรูปสี่เหลี่ยม

ใช้ลักษณะการเคลื่อนไหวไปตามวงคล้าย ๆ กับวงกลม

9. ตั้งแถวเฉียงทะแยงมุมให้เวที

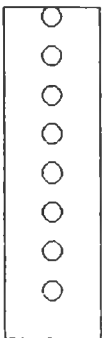
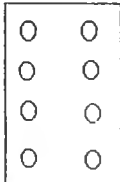
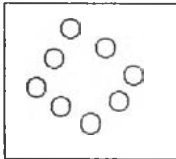
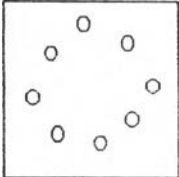
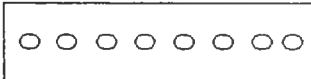
ส่วนใหญ่จะพบก่อนที่ผู้แสดงจะเดินเข้าเวที เป็นรูปการขบวนท้ายสุด เช่น ในชุด ระบาย คำคมสมคะเน ระบายนางในประกายแก้ว ระบายดาหวัน เป็นต้น

ผู้วิจัยใคร่จะขอยกตัวอย่างการแปรแถวและการเคลื่อนไหวของชุดระบายเปิด เนื่องจากเห็นว่ามีประโยชน์ต่อผู้วิจัยโดยตรง และได้ทดสอบนำเสนอให้นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ณ โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และนักเรียนสามารถปฏิบัติได้ ดังนี้

เพลงเปิดนั้อย

ก้าว ก้าว ก้าว, ก้าว ก้าว ก้าว	เปิดส่งเสียงร้องดังขึ้นมา
ก้าว ก้าว ก้าว, ก้าว ก้าว ก้าว	เข้าแถวเดินเรียงตามกันไป
ฮะ ฮะ ฮะ, ฮะ ฮะ ฮะ	นำเข็นคุณะรถ
ฮะ ฮะ ฮะ, ฮะ ฮะ ฮะ	คูมันพากันลงบึงใหญ่
ว่ายน้ สนุกนักหนา	อย่าลืมตีม้ น้ำใส
อย่าช้า ว่ายไวไว	ลอย ลอยไป ให้เพลิน เพลิน

เพลง	ท่าระบาย	แถว								
1. ก้าว ก้าว ก้าว	ทำปากแบน เดินย่อตัวเข้าชิด ย้ายกัน	แถวเรียงสอง <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; display: inline-block;"> <table border="0"> <tr><td>○</td><td>○</td></tr> <tr><td>○</td><td>○</td></tr> <tr><td>○</td><td>○</td></tr> <tr><td>○</td><td>○</td></tr> </table> </div>	○	○	○	○	○	○	○	○
○	○									
○	○									
○	○									
○	○									

เพลง	ท่าระบำ	แถว
2. เข้าแถวเดินเรียงตามกันไป	ท่าเดิม	แถวตอนเรียงหนึ่ง
3. ฮะ ฮะ ฮะ, ฮะ ฮะ ฮะ	มือทำวงสะเอว เฉียงศีรษะสลับกัน	แถวคู่หันหน้าเข้าหากัน
4. หน้าเขินดูนงเธอ	พยักหน้า	แถวเหมือนข้อ 3
5. ฮะ ฮะ ฮะ, ฮะ ฮะ ฮะ	ปฏิบัติซ้ำข้อ 3	แถวเหมือนข้อ 3
6. คู่มั่นพากันลงบึงใหญ่	จับมือกัน	แถววงกลม
7. ถ่ายน้ำตูกนั๊กหนา อุยาลมตีมน้ำใส	ทำมือแบบปลาต๋าน้ำ ก้มตัววิ่ง เข้าวงกลมแล้วแหงนหน้าขึ้น มือขึ้นสลับเข้า - ออก	แถววงกลมซ้อนกัน
8. ลอย ๆ ไปให้เพลินเพลิน	กระดิกนิ้วถี่ ๆ	แถวหน้ากระดานเรียงหนึ่ง

3.3.2 อุปกรณ์ประกอบการแสดง

อุปกรณ์ประกอบการแสดงถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการพ็อ่นรำ จากการศึกษาคพบว่า อาจารย์ประทีนได้ให้ความสำคัญในการใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดงไว้หลายชุดด้วยกัน โดยมีจุดประสงค์ของการนำอุปกรณ์มาใช้ประกอบการแสดงที่แตกต่างกัน ดังนี้ คือ เพื่อความสวยงามของชุดระบำ เพื่อความแปลกใหม่เพิ่มความตื่นตาตื่นใจให้กับผู้ชม อีกปัจจัยหนึ่งเพื่อความเหมาะสมกับผู้แสดงในกรณีนี้ไม่สันทัดในท่ารำ แต่จำเป็นต้องออกแสดงโดยเฉพาะเด็กที่ไม่มีพื้นฐานหรือมีเพียงเล็กน้อย การใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดงจะช่วยได้มาก โดยจัดทำที่ใช้มือให้น้อยที่สุด โดยการแก้ปัญหาด้วยการหาอะไรให้ถือ จะหมดปัญหาเรื่องรำไปมาก จะมีการรำบ้างก็ใช้ช่อดอกไม้หรือสิ่งที่ถือชู่เคลื่อนไหวไปมา เช่น ถีอช่อดอกไม้แกว่งไปมา เข้าวางกลมชู่มือ วิ่งออกจากวงกลมมานั่งแกว่งช่อดอกไม้ หรือสายพัดกระดิกพัด แกว่งพัด แล้วแปรแถวเป็นรูปต่าง ๆ²⁵

อุปกรณ์ประกอบการแสดงที่ผู้วิจัยค้นพบในระบำชุดต่าง ๆ ที่อาจารย์ประทีน ประดิษฐ์ขึ้นมีดังนี้

- ดาบ จากชุดดาบอนงค์ รำอาวุธพุทธโศภวรรย์
- ร่ม จากชุด ระบำสายฝน
- แล้ จากชุด พม่าสายฝน
- ถ้วย จากชุด เจียมม้วย
- ตะเกียง จากชุด เจียมม้วย
- ตะกร้าดอกไม้ จากชุด สาวน้อยเก็บดอกไม้
- ชล่วย จากชุด ชาวเขาหรรษา, กระจ่ายกับเต่า
- ลูกแก้ว จากชุด นางในประกายแก้ว
- กระต๊อบข้าวเหนียว จาก เชียงปิ่นป้อน
- พ่มเทีย จากชุด พ่มเทียพนพรษา
- กริช จากชุด กริชอินโด
- ธิบปิ่น จากชุด สันตปิศาจภิวาท, กรุงเก่าเกมส์
- เคียว จากชุด ชาวนาบารัก
- โคมไฟ จากชุด ไต้หวันหรรษา

²⁵ ประทีน พวงลำลี, เกียรตินาฏศิลป์ปกิณกะการละคร (อัครสำเนา).

3.3.3 เครื่องแต่งกาย

เครื่องแต่งกายที่ผู้วิจัยพบในผลงานด้านนาฏยประดิษฐ์ของอาจารย์ประทีน นั้น ผู้วิจัยศึกษาและพบว่า อาจารย์ประทีนได้ให้ความสำคัญกับเครื่องแต่งกายเช่นเดียวกับองค์ประกอบอื่น ๆ แต่ทั้งนี้ คำนึงถึงความสอดคล้องของท่ารำ เพลงร้อง คนตรี ผู้แสดง ตลอดจนงบประมาณเป็นประการสำคัญ โดยได้แบ่งประเภทของเครื่องแต่งกายออกเป็น ลักษณะคือ

1. เครื่องแต่งกายแบบชุดไทย

เป็นลักษณะของชุดการแต่งกายในลักษณะนาฏยศิลป์แบบมาตรฐาน อันได้แก่ นุ่งผ้าถุงจีบหน้านาง ห่มสไบ หรือ นุ่งผ้าถุงจีบหน้านาง สวมเสื้อแขนยาว ห่มสไบทับ สวมเครื่องประดับ ตั้งแต่ศีรษะลงมาถึงเท้า นุ่งโจงกระเบน ห่มสไบ เป็นต้น

2. เครื่องแต่งกายแบบพื้นทาง

เป็นลักษณะของชุดการแต่งกายแบบนาฏยศิลป์ของชาตินั้น ๆ เช่น สวมเสื้อแขนยาวตัวหลวม ๆ นุ่งกางเกงขายาว (กางเกงขาก้วย) สวมกระโปรงทับอีกชั้นหนึ่ง เป็นลักษณะของการแต่งกายแบบนาฏยศิลป์จีน หรือ นุ่งผ้าถุงป้ายยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนสั้นส่วนติดกระดุมป้าย เป็นลักษณะของการแต่งกายแบบนาฏยศิลป์พม่า เป็นต้น

3. เครื่องแต่งกายแบบสากลนิยมและสมัยนิยม

เป็นลักษณะของชุดการแต่งกายแบบสากล เช่น ผู้ชายนุ่งกางเกงสวมเสื้อแขนยาวผูกเนคไท ผู้หญิงนุ่งกระโปรงชุดติดกันนาน ๆ สวมรองเท้าคัทชู หรือชุดสมัยนิยม เช่น ผู้ชายนุ่งกางเกงยีนส์ สวมเสื้อยืด สวมหมวก เป็นต้น

4. เครื่องแต่งกายเลียนแบบสัตว์

เป็นลักษณะของชุดการแสดงในชุดระบำสัตว์ประเภทต่าง ๆ โดยได้ออกแบบเครื่องแต่งกายให้ใกล้เคียงกับสัตว์ชนิดนั้น ๆ เช่น ในชุดกระต่ายกับเต่า ลักษณะของเต่าได้มีการประดิษฐ์เครื่องแต่งกายโดยนำโฟมมาวาดลวดลายเป็นกระดองเต่า และนำกระดาษมาวาดเป็นตัวเต่าเจาะรูสองข้างเป็นลูกตาใช้หนังสะติไปรัดเกี่ยวกับใบหู ลักษณะของกระต่าย ชุดเครื่องแต่งกายประดิษฐ์จากผ้า โดยใช้ผ้าสีขาวล้วนตัดเย็บเป็นชุดสำเร็จรูปเย็บเสื้อแขนยาว กางเกงขายาวติดกัน มีหู 2 ข้าง เย็บเป็นหมวกติดกับเสื้อ เป็นต้น

3.3.4 ทำรำ

จากภาพรวมของนาฏยประดิษฐ์ของอาจารย์ประทีนทั้งหมด หลังจากการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยพบว่า อาจารย์ประทีนมีกระบวนการในการสร้างสรรค์ผลงานด้านนาฏยประดิษฐ์ โดยใช้กระบวนการปฏิบัติทำรำ ดังนี้

1. ประดิษฐ์ทำรำโดยยึดหลักมาจากทำรำที่มีอยู่ในนาฏศิลป์ไทย อันได้แก่

- ทำระบำ ซึ่งเป็นการทำท่างาม ๆ ให้คนดูพอเป็นคำของความหมายตามคำร้อง
- ทำละคร ซึ่งเป็นทำรำที่กำหนดไว้ให้แต่ละท่ามีความหมายเฉพาะ
- ทำเต้น โดยนำเอาวิธีการเคลื่อนไหวของขา และท่า ทั้งชนิดที่ใช้ได้โดยทั่วไป หรือกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ เช่น ทำเต้นของโขน

2. ประดิษฐ์ทำรำโดยประยุกต์ทำรำไทยกับท่าเต้นสากล

ตัวอย่างเช่น

- ใช้มีอรำไทย จับ วง ขณะที่ใช้ท่าเคลื่อนไหวแบบสากลในชุดรำวงประยุกต์
- ใช้มีอรำแบบกำแบ ขณะที่ใช้ท่าเคลื่อนไหวแบบสากลในชุดคำคมสมคมน

3. ประดิษฐ์ทำรำ โดยนำทำนาฏศิลป์ไทยประยุกต์กับทำนาฏศิลป์ของชาติอื่น เช่น ชุดระบำสายฝนพม่า จากการศึกษาจากภาพถ่าย ผู้วิจัยพบว่ากระบวนการรำมีการใช้มือ เท้า แบบนาฏศิลป์พม่า คือ วงจรหักข้อศอกพร้อมทั้งโก่งศอกไม่โค้งแบบนาฏศิลป์ไทย การเคลื่อนไหวเท้า บางครั้งจะตวัดปลายเท้าออกข้าง ๆ ลำตัว การย่อตัวน้ำหนักจะถ่ายเทไปด้านใดด้านหนึ่ง แต่มีลักษณะของการนำทำรำไทยมาประยุกต์ใช้ คือวางเท้าเปิดส้นเท้า

4. ประดิษฐ์ทำรำ โดยนำท่าทางมาจากท่าธรรมชาติของคน สัตว์และธรรมชาติที่อยู่ใกล้ตัว

5. ประดิษฐ์ทำรำตามแบบของอาจารย์ประทีนเอง ซึ่งบางท่ามีความหมายและบางท่าไม่มีความหมาย

3.3.5 ดนตรีและเพลง

จากการศึกษาเพลงและดนตรีในผลงานนาฏยประดิษฐ์ของอาจารย์ประทีน ผู้วิจัยแยกประเภทของดนตรีและเพลงออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. การใช้เพลงที่มีทำนองไทยเดิม บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีไทย หรือ เครื่องดนตรีพื้นบ้าน

2. การใช้เพลงไทยสมัยนิยม ซึ่งบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีสากล

3. การใช้เพลงทำนองสากล บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีสากล

4. การใช้เพลงภาษาต่าง ๆ เช่น จีน ญี่ปุ่น ชาวเขา แชก เป็นต้น

1. การใช้เพลงที่มีทำนองไทยเดิม บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีไทยเดิม หรือเครื่องดนตรีพื้นบ้าน จะมีทั้งในลักษณะของเพลงที่มีคำร้อง บทกลอน ประกอบอยู่ในเพลง และในลักษณะของเพลงที่ใช้การบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีล้วน ส่วนใหญ่จะใช้ในลักษณะของเพลงที่มีคำร้อง และจะใช้ความสามารถทางด้านการประพันธ์ ประพันธ์เนื้อร้องเพลงหลายชุดด้วยกัน และนำทำนองเพลงต่าง ๆ ที่มีอยู่เดิมมาใช้ประกอบผลงานโดยตรง หรือนำมาดัดย่อใหม่

ตัวอย่าง ผลงานนาฏยประดิษฐ์ที่อาจารย์ประทีนประพันธ์คำร้องเอง และนำดนตรีไทยเดิมมา

ประกอบการแสดงชุดรำสันตปิตรอภิวัต ออกกริ้ว – เวสสุกรรม – ขอมสุวรรณ
จบด้วย รัวตีค้ำบรรพ์

ชุดรำสมโภชกรุงสองร้อยปี โธ่ – กลองโยน – ขอม

สุวรรณ

ชุดรำบุหงาไทย สร้อยสน – มอญทำอิฐ – นกเขาขแม

ชุดระบำชาวนาน่ารัก นำเกี่ยวข้าว ร้องสาริกา – เทพนอง

ชุดฟ้อนสมรัก นำดอกไม้เหนือ – ร้องลาวดวงเดือน – ลาวสวยรวย
ฝั่งโขง – ออกซุ่ม

- ชุดรำดาบองค์ ออกพญาเดิน – ร้องแขกบรเทศ – รับ – ออกเชิดฉิ่ง
- ชุดระบำเพื่อนบ้านสมานมิตร ร้องแขกบรเทศ – รัวแปลง
- ชุดระบำนกน้อยทำรัง เพลงเวียงอรุณ – เพลงถอยหลังเข้าคลอง ตัวเพลงตับนก
- ชุดระบำกรุงเก่าเกมส์ อ่านทำนองเสนาะ – วรเชษฐ์ – รัว – เพลงกรุงศรีอยุธยา

2. การใช้เพลงไทยสมัยนิยม บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีสากล

จะเป็นในลักษณะของการเลือกสรรเพลงไทย ซึ่งกำลังได้รับความนิยมในยุคนั้น ๆ มาใส่ทำระบำ ทำเต้น โดยประยุกต์ทำทางให้เหมาะสมกับความหมายของเนื้อร้อง ซึ่งส่วนใหญ่ที่พบในงานนาฏประดิษฐ์ของอาจารย์ประทีน การร้องเพลงไทยสมัยนิยมมาประยุกต์ใช้ อาจารย์ประทีนได้เลือกสรรค้ใช้เพลงที่มีทำนองเร็ว เพื่อต้องการสื่อให้เห็นถึงความสนุกสนานรื่นเริงเป็นหลัก เช่น

เพลงหุ่นไล่กา ขับร้องโดย คุณ ฉันทนา กิตติยาพันธ์

เพลงถอยดีกว่า ขับร้องโดย คุณ สุนิสา สุขบุญสังข์ เพลงเด็กปี่ของวง

คันทน

เพลงคู่กัด ขับร้องโดยคุณ ธงไชย แมคอินไตย์, เพลงกุ่มใจ ขับร้องโดย คุณ อัสนี-

วสันต์ โชติกุล, เพลงแววตาเสือ ขับร้องโดย คุณภัสสร บุญญเกียรติ, เพลง ป่าลั่น

เพลงสัตว์โลกผู้น่ารัก เป็นต้น

ด้วยประสบการณ์และความสามารถเฉพาะตัว ชุดการแสดงบางชุด ผู้วิจัยพบว่า อาจารย์ประทีนได้มีกระบวนการเลือกสรรเพลงนอกเหนือไปจากการนำทำนองต่าง ๆ ที่มีอยู่แต่เดิม มาใช้ประกอบในผลงานโดยตรงแล้ว อาจารย์ประทีน ยังได้คิดสร้างสรรค์นำเพลงมาตัดต่อใหม่หรือ สลับท่อนตัดต่อกัน ตัวอย่างเช่น

ในระบำชุด หุ่นไล่กา ซึ่งใช้เพลงหุ่นไล่กา ซึ่งขับร้องโดย คุณ ฉันทนา กิตติยาพันธ์ เนื้อร้องเดิมขึ้นต้นด้วยคำว่า "มองดูโลกซึ่งเจริญไกล"

แต่ผู้วิจัยพบว่า อาจารย์ประทีนได้ตัดต่อเพลงใหม่ โดยนำเอาดนตรีตอนรับซึ่งอยู่ กลางเพลงมาขึ้นต้น เพราะโดยความเหมาะสมแล้ว ระบำเมื่อเปิดฉากแสดงก่อนถึงเนื้อร้องควรมี

ดนตรีนำหลังจากนั้นอาจารย์ประทีนได้นำเอาคำร้อง "ตัวฉันเป็นเพียงหุ่นไล่กา" มาขึ้นต้นเป็นทำ
ระบำ

3. การใช้เพลงทำนองสากลบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีสากล

ในผลงานนาฏยประดิษฐ์ของอาจารย์ประทีนบางชุด ได้ทำนองสากลมาประยุกต์
ใช้ เช่น ชุดอวายุมาลัยพิภพร้องโดย คุณเอลวิส เชนส์เลย์ เพลงงบลูคานูบ จังหวัดควิดดอลทด์ ใน
ชุด ระบำกระต่ายน้อย เพลง Baby elephant Walk ในชุดระบำลูกช้าง

4. การใช้เพลงภาษาต่าง ๆ

ผลงานนาฏยประดิษฐ์ของอาจารย์ประทีนบางชุด ได้นำเอาเพลงของชาติต่าง ๆ มา
ประยุกต์ใช้ และสร้างสรรค์เป็นชุดระบำแบบชาตินั้น ๆ โดยคำนึงถึงลักษณะของเพลงเป็นสำคัญ
เช่น เพลงชากระของชาติญี่ปุ่น สร้างสรรค์ระบำชุด ชากระ, เพลงญี่ปุ่นหลาย ๆ เพลงมาตัดต่อสร้าง
สรรค์ ระบำชุดญี่ปุ่นเถา, เพลงจีน สร้างสรรค์ ชุด ระบำจีนชุด หนูน้อยคอยสูง โดยประดิษฐ์ทำให้มี
ความใกล้เคียงกับภาษานั้นมากที่สุด

5. การใช้เพลงออกภาษา แต่ใช้การบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีไทย

ผลงานนาฏยประดิษฐ์บางชุด อาจารย์ประทีนได้ประยุกต์ โดยใช้การบรรเลงด้วย
เครื่องดนตรีไทย แต่ออกสำเนียงของชาตินั้น ๆ เช่น นำเพลงสากลของพม่า มาบรรเลงด้วยเครื่อง
ดนตรีไทยในชุด ระบำสายฝนพม่า นำเพลงสากลมาร์ทจอร์เจีย มาบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีไทยใน
ชุดระบำคำคมสมคะเน

3.4 กลวิธีในการคิดประดิษฐ์ของอาจารย์ประทีน พวงสาลี

ดังได้กล่าวถึงผลงานนาฏยประดิษฐ์ของอาจารย์ประทีนมาแล้วข้างต้น ด้วยสถานภาพ
ของความเป็นครูและสถานภาพของความเป็นศิลปิน ผลงานและกลวิธีในการคิดประดิษฐ์จึงย่อมจะ
แตกต่างกันออกไปด้วยมูลเหตุหลายประการ การประดิษฐ์ทำนองนอกจากจะคำนึงถึงระดับอายุ
ความสามารถ และความเหมาะสมกับผู้แสดงแต่ละวัยแล้ว การเลือกสรรเพลงจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะ
ต้องปรับให้เข้าทำร่าเริงด้วย ซึ่งผู้วิจัยได้ค้นพบบทความซึ่งอาจารย์ประทีนได้เขียนลงในหนังสือ
"เกร็ดนาฏศิลป์ปกิณกะการละคร" ถึงการเลือกสรรเพลงเพื่อปรับให้เหมาะสมกับการคิดประดิษฐ์
โดยอาจารย์ประทีนได้เขียนบทความไว้ดังนี้

1. เพลงไทยใช้ทำรำไทย
2. เพลงที่แต่งใหม่ แต่มีสำเนียงลีลาคอนมาทางไทย จะใช้ดนตรีไทย หรือสากลก็ได้ ทำรำอนุโลมเข้าหาลีลาไทยและประยุกต์ได้บ้าง
3. เพลงที่มีลีลาสากลเต็มตัว อย่าใส่ทำรำไทยเป็นอันขาด และเพลงลีลาไทยเดิมก็อย่าใส่ทำสากล

วิธีประดิษฐ์ทำเข้าดนตรีและเพลงร้อง

ก. ประดิษฐ์ทำเข้าดนตรี (ไม่มีเนื้อร้อง)

1. เลือกเพลงที่ต้องการ ตามแนวนึกคิดว่าจะทำระบำอะไร
2. คำนึงถึงความสามารถผู้แสดง แล้วเลือกเพลงลีลายาก – ง่ายพอดี ๆ
3. ฟังเพลงตัดต่อ ท่อนใดไม่เหมาะจะทำทำหรือไม่เหมาะ หรือยึดเยื้อเกินไปตัดออก เลือกเอาตอนที่เหมาะมาต่อ และหาที่จบให้สนิท
4. กะประมาณความยาวของเพลงให้พอเหมาะกับระดับ ความสามารถของผู้แสดง และโอกาสดังนี้
 - (1) เด็กเล็ก – ป.2 ประมาณ 3 นาที
 - (2) ป.3 ขึ้นไป 5 – 7 นาที
 - (3) ถ้าเพลงนั้นมีลีลาแปลก จังหวะแปลกแต่ละตอนไม่น่าเบื่อ ก็อาจยาวได้ถึง 10 นาที
 - (4) ถ้าเป็นการแสดงกลางสนาม ต้องใช้น้ำที่กว้างแปรแถมมาก ใช้เพลงยาวกว่า 10 นาทีได้ แต่ไม่ควรเกิน 15 นาที และเพลงนั้นต้องเป็นไปตามข้อ 3 ด้วยเพื่อการประดิษฐ์ทำแปลก ๆ ไม่ให้เบื่อตา
5. เริ่มประดิษฐ์ทำด้วยการเปิดเพลงฟัง 2 เทียบ จับลีลา จังหวะ ทำนอง แต่ละตอน
6. เทียบที่ 3 สังเกตความคล้ายคลึง และแตกต่างของทำนอง จังหวะ แต่ละช่วง แต่ละตอน แล้วจินตนาการ ลีลาทำรำเดินไปด้วย
7. เทียบที่ 4 อาจคิดลีลาแต่ละตอนแต่ละช่วงได้ บันทึกไว้คร่าว ๆ ก่อน
8. เปิดเพลงฟังทีละช่วง ประมาณ 1 – 2 วรรคเพลง จับจังหวะ และทำนอง เช่น ตรงไหนจังหวะช้า – เร็ว และลีลาทำนองตรงไหนอ่อนช้อยหรือห้วน ๆ รวมทั้งความดัง – เบาของเพลงด้วยเพื่อใส่ทำให้กลมกลืนกับเพลง ลองรำ – เดินคู่

9. เปิดเพลงช่วงนั้นซ้ำ ๆ ประดิษฐ์ทำขึ้นไสลงไปแล้วเลือกดูว่าทำไหนจะดีกว่ากัน แล้วบันทึกไว้
10. เปิดเพลงช่วงอื่นต่อไปทีละน้อย ประดิษฐ์ทำไปเรื่อย ๆ
11. คำนึงถึงความสามารถของผู้แสดง ถ้าเด็กเล็ก อย่าใส่ท่าละเอียดนัก (หมายถึง เพลงมีจังหวะของลีลาละเอียดก็ทิ้ง ๆ ไปเสียบ้างเอาแต่จังหวะใหญ่ ๆ หรือทำนองที่เด่นชัด) ถ้าผู้แสดงมีความสามารถ และมีหุ่นตรีดี ก็ใส่ท่าละเอียดได้
12. ประดิษฐ์ทำไปได้ 2 – 3 ช่องของเพลงต้องลองเดิน – รำ ดูตั้งแต่ต้น ตรงไหน ควรเปลี่ยน ควรแทรกท่า ควรตัดท่า และท่าเหมาะกับดนตรี ช่วงนั้น ๆ แน่แล้วหรือ
13. ทำที่ใส่ดนตรีช่วงไหนควรซ้ำกันบ้างก็ซ้ำ แต่อย่าซ้ำเกิน 2 ครั้ง เพื่อหุ้่นเวลา คิดท่าและหุ้่นเวลาฝึก ช่วยให้เด็ก หรือผู้แสดงไม่ต้องจำท่ามาก
14. พยายามคิดท่าแปลก ๆ นำดูให้เหมาะสมกับบุคลิกเพลงนั้น ๆ เช่น ท่าตลก ต้องตลกน่าขัน และน่ารักด้วย ทำสวยท่าเก๋ ยกตัวอย่าง ท่าระบำตุ๊กตา หุ่นไล่กา และท่าระบำลูกช้าง พอผู้เขียนทำท่าให้ดู ทั้งเด็กประถมและนักเรียนโต ๆ ที่นั่งดูการซ้อม ชอบใจตบมือกราว กำลังใจของผู้ที่จะแสดงชุดนั้นมาเป็นกอง ซึ่งเมื่อตอนแรกเห็นว่าเป็นระบำตลก ไม่มีใครอยากแสดง
15. ขณะประดิษฐ์ทำคำนึงถึงการแปรแถวด้วย ช่วงเพลงตรงไหนยาวสั้น พอจะแปรแถวได้ทันหรือไม่ ถ้าช่วงสั้นต้องแปรแถวเคลื่อนตัวระยะไกล ๆ เพื่อให้ทันจังหวะที่จะตามมา
16. เมื่อใส่ท่าได้หมดแล้ว ลองเดินดู ซ้อมเด็กดู ในขั้นนี้อาจต้องเปลี่ยนแปลงท่าบ้างเพื่อความเหมาะสม
17. อย่าลืมบันทึกท่าไว้ทุกตอน เมื่อคิดได้

ข. การประดิษฐ์ท่ารำ – เต้นที่มีเนื้อร้อง

1. เพลงที่มีเนื้อร้อง ไม่ว่าจะเพลงสากลหรือไทย ต้องพยายามตีทำตีบทออกมาให้ตรงเนื้อร้องหรือใกล้เคียง
2. การแปรแถวทำลำบากกว่าเพลงที่มีแต่ดนตรี เพราะเนื้อร้องบังคับอยู่ จะเคลื่อนแถวย้ายที่ต้องให้เหมาะกับเนื้อร้อง เช่น "เฉลิมโชคโฉลกดีศรีประเสริฐ" ควรรำอยู่กับที่หรือควรเคลื่อนแถว เนื้อร้องบางวรรคเคลื่อนแถวได้เพียงสั้น ๆ 1 – 2 ก้าว บางวรรคเคลื่อนได้ระยะยาว เช่น วิ่งสวนกัน เข้าวงกลม ฯลฯ แต่ต้องให้ถึงที่พอดีกับคำสุดท้ายของวรรค ถ้าไม่ทันอย่าทำ
3. ตรงดนตรีรับ แปรแถวได้ดีที่สุด
4. ประดิษฐ์ทำทีละ 1 – 2 วรรค แล้วบันทึกไว้

5. ทำรำของเพลงไทย ทำไหนดยาก ซับซ้อนเกินความสามารถ ผู้แสดงก็ควรเปลี่ยน แต่ต้องใกล้เคียง เพียงแต่ให้ง่ายลงกว่าเดิม

อาจารย์ประทีน ได้กล่าวไว้ว่า "การประดิษฐ์ทำระบำ รำเต้น ไม่ได้กำหนดตายตัวว่าต้องเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ในระบำชุดหนึ่ง ๆ หรือในเนื้อร้องทำนองเพลงเดียวกันนั้น ผู้สอนอาจคิดประดิษฐ์ท่าต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับผู้รำแต่ละวัย แต่ละความสามารถ หรือผู้ประดิษฐ์ท่าแต่ละคน อาจจัดทำระบำชุดเดียวกันนั้นให้แปลกแตกต่างกันออกไป"²⁶

อนึ่ง ผู้วิจัยใคร่ขอหยิบยกกลวิธีในการประดิษฐ์ โดยอาจารย์ประทีนไว้ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ โดยจะขอนำเอาบทความที่อาจารย์ประทีนได้เขียนเป็นตำราไว้ และเลือกประเด็นที่คิดว่ามีสาระและมีประโยชน์ต่อผู้วิจัยโดยตรง

สำหรับกลวิธีในการประดิษฐ์ทำระบำเต้นสำหรับเด็ก มีดังนี้

1. ตีความหมายตามเนื้อร้องให้ใกล้เคียงทำธรรมชาติที่สุด
2. ให้ท่าง่าย ๆ ช้า ๆ บ้าง เพื่อฝึกความจำที่ละน้อย
3. มีการเคลื่อนไหว กระโดดโลดเต้น เพื่ออนุโลมเข้าหาธรรมชาติของเด็ก
4. ไม่ใส่ท่ามากเกินไป
5. ไม่แถวแปรมากเกินไป
6. เลือกแบบที่มีจังหวะอ่อนโยนและค่อย ๆ กระชับกระฉ่งรวดเร็วขึ้นตามลำดับ อย่าให้จังหวะเพลงบังคับประสาทการเคลื่อนไหวของเด็กจนเกินไป
7. ปล่อยให้เด็กทำท่าอิสระบ้าง
8. การออกท่าเด็กไม่จำเป็นต้องเป็นท่านาฏศิลป์ครบถ้วน อาจใช้ท่าเทียบเคียงธรรมชาติง่าย ๆ หรือออกท่าสัตว์ต่าง ๆ สัตว์แต่ละชนิดมีหลายท่าสุด แต่จะเลือกไปใช้ให้เหมาะสมกับจังหวะเพลงดังนี้

1. **ท่านก ท่าบิน** – ตั้งวงแขนต่าง ๆ กระพือฝ่ามือขึ้นกระดิกแต่ละนิ้วถี่ ๆ ทั้งแขนลงระดับข้างโคนขา จีบนิ้ว กระพือแขน ยกขึ้นตั้งวง ปล่อยจีบ ตั้งฝ่ามือระดับไหล่ แล้วลดแขนลงจีบข้างล่าง กระพือขึ้นอีกทำสลับกันเรื่อยไป ส่วนเท้าจะวิ่งขอยถี่ ๆ หรือถ้าตามจังหวะเพลงก็ได้ ถ้าทำตามจังหวะ ส่วนมือที่สมมติเป็นปีกก็ต้องเป็นจังหวะด้วย ลำตัวนั้นเอียงซ้าย – ขวา ไปมาช้า ๆ

²⁶ ประทีน พวงสำลี. กิจกรรมร้องรำประกอบการสอนวิธีสอนเด็กเล็ก เพลงไทยในหลักสูตร : ไทยมิตรการพิมพ์ 2514.

ตั้งวงทั้งสองมือ แกว่งแขนทั้งสองไปข้างหน้า แล้วแกว่งกลับมาที่เดิม ทำติดต่อกันไป ตามจังหวะ หรือจะตั้งวงอยู่กับที่ไว้แขนหนึ่ง อีกแขนหนึ่งแกว่งก็ได้

กางแขนเหยียดตั้งข้าง ๆ กระจิกนิ้วหัว ๆ อยู่กับที่ หรือจะแกว่งมาข้างหน้าแล้วกลับไป ที่ก็ได้ แต่ต้องให้ตั้งอยู่เสมอ

ใช้ปีก - กางปีกออก หน้าหน้าและสันหน้าพยักขึ้นลงให้ค้างสักกับไหล

ไซหาง - ทิ้งปีกข้างใดข้างหนึ่งลงข้างหลัง สันฝ่ามือหัว ๆ เหลียวหน้าดู

ท่าจิกปาก ใช้ท่าจับในท่านาฏยศิลป์ คือนิ้วชี้กับนิ้วหัวแม่มือบรรจบกัน ทำทั้งสองมืออยู่ ใต้คาง ก้มหน้าเล็กน้อย สมมติเป็นปากนกแหลม ๆ ลอยหน้าไปมา หรือเฉียงซ้าย - ขวา เท้าเดิน หรือชอยตี หรือกระโดดทั้งสองเท้าก็ได้

จิกไกล ๆ ยื่นมือที่จับออกไปข้างหน้า ก้มตัวลงอีกมือหนึ่งตั้งวงไว้ข้าง ๆ มือที่จิกนั้นเล่น ที่ซ้อมือโดยกระดกขึ้น - ลง หรือจะเล่นจังหวะที่ซ้อศอกโดยกระดก ๆ ก็ได้ (จะจิกสองมือก็ได้)

2. ท่าไก จับที่ปากเหมือนนก

กางปีกเหมือนนก

สั่งปีกตี ๆ

นั่งยอง ๆ เขย่งสันขึ้นกระโดดพลาง ตีปีกพลาง โดยกำหนดกระพือรักแร้

3. ท่าเปิด งอศอกหนีบรักแร้และแขนพับ ยื่นฝ่ามือแบคว่าออกข้าง ๆ (แสดงให้เห็นว่า ปีกเปิดสัน) ย่อตัวลงรวมเข้าชิดกัน ส่วนลำขาเบนห่างออก ก้าวเท้าเดินไม่ให้เข้าออกจากกัน (แสดง ว่าเปิดเดินย้ายกัน) หรือใช้หลังมือทำสแวงแล้วกระจิกนิ้วหัว ๆ ขณะเดินก็ได้

ปากเปิดใหญ่และแบน ใช้ฝ่ามือประกบกันแบน ๆ ใต้คางแผยฝ่ามือขึ้นลงแสดงท่าอ้า ปากร้อง

ท่าค้ำน้ำหรือใช้อาหาร ประกบฝ่ามือแบน ๆ ใต้คาง ก้มตัวมาก ๆ เงยหน้ามาก ๆ ขยิบฝ่า มือส่วนนิ้วตี ๆ เรื่อยไป

ท่าใช้ปีก ทำท่าหนีบรักแร้อย่างข้อแรก แต่มือข้างหนึ่งแบคว่าลงมือเขยคางไว้ เหลียว หน้าไปทางปีกที่ยื่นข้าง ๆ กระจิกนิ้วหัว ๆ หลับตา พยักหน้าผัดอีกข้างหนึ่ง

ใช้หาง ทิ้งแขนเหยียดตั้งใกล้กัน ซ้อนฝ่ามือคว่ำขนานพื้นสันนิ้ว ๆ แขนเดียวหรือทั้งสอง ก็ได้ เหลียวหน้าดูด้วย

4. **ท่าปลา** มือหนึ่งตะแคงระดับหน้าผาก ให้หัวแม่มืออยู่บน อีกมือหนึ่งทิ้งไว้ข้างหลัง ระดับกัน กระจิกนิ้วหัว ๗ ทั้ง 2 มือ หรือเกร็งนิ้วทั้ง 4 ชิดกัน แล้วโบกซ้าย - ขวา จังหวะดี ๗

หลังมือทำวสะเวย กระจิกนิ้วหัว ๗

ฝ่ามือข้างหนึ่ง ช้อนหลังมืออีกข้างหนึ่ง กางหัวแม่มือออก กระจิกดี ๗ แล้วช้อนนิ้วทั้ง 4 ที่ประกบกันอยู่ขึ้น - ลงสลับกันไปพร้อมกัน กับ - เวย ตามอาการของนิ้ว แสดงท่าคำผุดคำวาย

5. **ท่ากึ่ง** ทำเดินหน้า ยึดเท้าชิด ย่อเข้า งอตัวเล็กน้อย ใช้นิ้วใหญ่ เก็บนิ้วชี้ไว้ นิ้วที่เหลือเหยียดตั้ง ใช้นิ้วทั้ง 3 ที่เหยียดออกงอเข้าเหยียดออกไปตามจังหวะที่ก้าวเดิน ถ้าเท้าซอยดี ๗ ก็เหยียด - งอนิ้วเร็ว ๗

ท่าถอยหลัง แสดงท่าตกใจ กำมืออย่างข้อแรก เท้าชิด ย่อเข้า ตัวงอมาก ๗ กระจิกถอยหลังทั้งสองเท้าพร้อมกันชิดนิ้วชี้ แล้วเก็บเข้ามาใหม่ กระจิกที่หนึ่งก็ชิดนิ้วที่หนึ่ง

6. **ท่าปู** ยกฝ่ามือตรงระดับอก กางนิ้วทั้ง 5 ออกห่าง (คล้ายท่าผีหลอก) เวลาเดินหรือยืน กวักนิ้วทั้ง 5 ให้งอเข้า - ยึดออก

ท่าปูหนีบ ทำเช่นเดียวกัน แต่งอปลายนิ้ว ชี้ บรรจบปลายนิ้วหัวแม่มือเป็นจังหวะ

7. **ท่าหอย** ประกบฝ่ามือได้คางเหมือนปากเปิด แต่กระจิกหลังมือให้โป่ง ๗ ไม่แบนเหมือนเปิด เผยฝ่ามือ ทำท่าอ้าปาก และหุบซ้ำ ๗ เหมือนฝ่าหอยเปิด - ปิด

8. **ท่างู** รวมปลายนิ้วทั้งหมดด้วยการเหยียดตั้ง ให้เลื้อยปลายแหลม ชูแขนเหนือศีรษะ หักข้อมือลง กว้างแขนซ้าย - ขวา หรือวนข้อมือไป - มา อีกมือหนึ่งรวมปลายนิ้วเหมือนกันเหยียดไปข้างหลังส่ายไปมา

ยกแขนอย่างข้อแรก แต่ทำมือแบคว่าฝ่ามือลงท่าแม่แม่เบี้ย

9. **ท่ากบ** นั่งยอง ๗ เขย่งสัน ก้มตัวลง ฝ่ามือทั้งสองทำพื้น กระจิกไปตามจังหวะแลบลันเลียแมลงบ้าง ไชกศีรษะลงบ้างตามจังหวะ

10. **ท่ากระต่าย** นั่งยอง ๗ เหมือนกบ กระจิกตามจังหวะ บางจังหวะ ส่ายกันบ้างใช้มือสองมือขีดหมวด แหงหน้า

ท่าเดินหรือกระจิกสองเท้า ใช้สองมือค้อมลงระดับหน้าอก หรือชูมือค้อม ๗ ทั้งสองมือแนบอยู่ข้างหู

11. **ท่าผีเสื้อ** กระจิกปีกเหมือนนก แต่ท่าแขนอ่อนช้อยมาก ๗ มักจะปีกหลักกระจิกปีกซ้ำ ๗ ก้มตัว

13. **ท่าแมลงมุม** ก้มตัวยกฝ่ามือขนานพื้น คว่ำมือลง กางนิ้วเหมือนปู ชูมือขึ้น - ลงและงอนิ้ว - ยึดนิ้ว เดินห่มเข้าตามจังหวะกระจิกกันเล็กน้อย มียื่นปีกหลักบ้าง

14. **ท่าเต่า** ก้มตัวลงมาก ๆ คอว่าฝ่ามือแบน ๆ ไม่กางนิ้ว หันปลายมือออกข้าง ๆ มาก ๆ เดินช้า ๆ โคลงตัว กวักมือ ๆ เชิดคอขึ้นบ้าง ก้มบ้าง
15. **ท่าจระเข้** คลานสี่เท้า ทั้งตัวลงเรื่อย ๆ พื้น เวลาคลานยกไหล่โย้ไหล่มาก ๆ ขบหน้ากับพื้น ใช้มือรองก้มบ้าง
16. **ท่าวัว ท่าควาย** หัวแม่มือเก็บปลายนิ้วกลาง นิ้วอื่น ๆ เขี่ยคตึงระดับหน้าท้อง ก้มตัวเดินช้า ๆ ยืนสายหัวหรือเงยนาน ๆ ก้มตัวลงสายหน้าท่ากินหญ้า
17. **ท่าม้า** กำมือหลวม ๆ หักข้อลง ระดับหน้าท้อง สวข้อมือขึ้น ๆ ลง สวกัน ไชยกเท้าคล้ายตะปูด้าเท้า ไปตามจังหวะปีกหลักก้มตัว ก้มหน้าเงยหน้าบ้าง หรือสั้นไหลเร็ว ๆ ท่าสลัดขน
18. **ท่าควาง** รวมปลายนิ้วนาง นิ้วกลาง และนิ้วหัวแม่มือ ปล่อยนิ้วก้อยและนิ้วชี้ เขี่ยคตึงขึ้นมาก ๆ ทั้งสองมือ จะเดินก้าวตามจังหวะหรือชอยเท้า หรือโกยกระโดดโหยง ๆ
19. **ท่าช้าง** แบนฝ่ามือแบน ๆ เขี่ยคตึงตั้ง แขนตั้งให้ฝ่ามือขนานพื้นก้มตัวมาก ๆ สายหัวช้า ๆ เดินช้า ๆ ก้มเงยเสงบางเวลา ยืนปีกหลัก กระที่บเท้าบ้าง ยกอไว้นาน ๆ บ้าง
ทำมือเหมือนงูบ้าง ในท่าชูงวง หรือทั้งงวงลงห้อยแกว่งไปมา
20. **ท่าเสือ** กางมือเหมือนปู ก้มตัว แยกเขี้ยวบ่อย ๆ ยกมือทำท่าตาบ เป็นระยะ ๆ เดินเร็ว ๆ สายตัวไปมา
21. **ท่าลิง** ย่อเข้ามามาก ๆ งอแขนหนีบริกแล้ว คลายปีกเปิด ปล่อยมือคว่ำค้อมลงตามสบายไม่ต้องเกร็งให้นิ้วตึง บางขณะย้ายมือมากวักเบา ๆ ที่ได้คางเดินโหยงทำเสียงทางเท้าที่ก้าวให้ตัวโคลงไปโคลงมา
ทำท่าเกาะตามร่างกาย เช่น เกาะสี่ข้าง เกาะแก้ม เกาะหลังมือ วิธีเกาะให้เกาะสะบัดข้อมือขึ้น
ถึ
นั่งลงบนพื้น ตั้งเข่าทั้งสองข้างหน้า ใช้มือทั้งสองข้าง ส่วนเป็นปลายนิ้วทั้งสี่ปิดพื้นไปข้างหน้า ข้างหลัง สลับกัน หรือจะทำท่าเกาะหน้าแข็ง และที่อื่นก็ได้
ทำท่าชู เช่น ก้าวเท้าขวา ย่อตัวให้เท้าซ้ายทอดอยู่ทั้งสองข้าง สองมือกุมเข้าขวา ก้มหน้าก้มไหล่เป็นจังหวะ พัดลมกับห่อปาก ทำเสียงเหมือนขากเสมหะตามจังหวะ แยกเขี้ยวบ้างสลับกันไป
22. **ท่าชะนี** กิริยาคล้ายลิงทุกอย่าง แต่เน้นตรงแขน คือปล่อยแขนห้อยยาว ๆ แกว่งไป
- มา หรือใช้มือหนึ่งชูขึ้นเหนือศีรษะในท่าโหน

3.5 ประเภทของนาฏยประดิษฐ์โดยอาจารย์ประทีน พวงสำลี

ผู้วิจัยได้จัดแยกประเภทของระบำที่อาจารย์ประทีน ประดิษฐ์ขึ้น จัดแบ่งเป็นหมวดหมู่ โดยยึดหลักเกณฑ์ของความแตกต่าง ดังนี้ คือ การแต่งกาย ดนตรีและเพลง การแปรแถว ท่ารำ ซึ่งผลงานแต่ละชุดยังสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิด รูปแบบ และกระบวนการสร้างงานได้อย่างชัดเจน

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นพบรูปแบบผลงานนาฏยประดิษฐ์ของอาจารย์ประทีน โดยจัดแบ่งเป็นประเภทได้ดังนี้

3.5.1 นาฏยประดิษฐ์ประเภท รำถวายพระพร และรำอวยพร

หมายถึงผลงานนาฏยประดิษฐ์เพื่อจัดแสดงในการรำสดุดี รำถวายพระพรและรำอวยพรเนื่องในโอกาสต่าง ๆ และเป็นผลงานนาฏยประดิษฐ์ที่มุ่งเน้นความสวยงามของกระบวนการรำมีความประณีตพิถีพิถันละเอียดลออทั้งด้านดนตรี เพลงร้อง ตลอดจนการแต่งกาย การแปรแถวมากกว่าประเภทอื่น ๆ ได้แก่

- เทอดพระเกียรตินารีจักษุเจ้าจอมสยาม
- มหาราชเจ้าสมภพ
- พระคุณทูนหัว
- พระคุณเกล้า
- ได้ร่มโพธิ์สมภารถวายพระพร
- สันตปิตรอภิวัต
- พระแม่เจ้าจอมสยาม
- ถวายพระพรพระธิดาสยาม
- สามสิบกษัตริย์นารีศรีเมษย์
- นเรศวรมหาราชสดุดี
- สมโภชกรุงสองร้อยปี
- กรุงเก่าเกมส์
- สรรเสริญพระชายชู
- นกบุญคุณงาม
- สถาปนาพระมหากษัตริย์คอนแวนต์
- นุชาครุ
- เชิญขวัญวันเกษียณ

- สดุดีจักรีวงศ์
- สดุดีนางนพมาศ
- สุขสันต์วันวิสาข
- ดาบอนงค์
- ไหว้ครูอาวุธพุทธโศภน

3.5.2 นาฏยประดิษฐ์ประเภทเลียนแบบธรรมชาติของสัตว์

หมายถึง ผลงานนาฏยประดิษฐ์ที่คิดประดิษฐ์ขึ้นใหม่ โดยมีกระบวนการแสดงเลียนแบบกิริยา ท่าทางของสัตว์ โดยผู้แสดงได้ปฏิบัติ มีอ-ท่า การเคลื่อนไหว ร่างกายส่วนต่าง ๆ ให้ใกล้เคียงกับกิริยาท่าทางของสัตว์ชนิดนั้น ๆ รวมทั้งได้นำเอาทำนาฏศิลป์ไทยมาประยุกต์ใช้ ได้แก่ ให้ใกล้เคียงกับกิริยาท่าทางของสัตว์ชนิดนั้น ๆ รวมทั้งได้นำเอาทำนาฏศิลป์ไทยมาประยุกต์ใช้ ได้แก่

- ระบำเปิดไถ่
- ระบำนกน้อยทำรัง
- ระบำเต่ากับกระต่าย
- ระบำตลุงแมง
- ระบำลูกช้าง
- ระบำเปิดน้อย
- ระบำทวยกะอึ้ง
- ระบำโดเรมอน
- ระบำกระต่ายน้อย
- ระบำนกกระจาบ

3.5.3 นาฏยประดิษฐ์ประเภทพันทาง

จากการรับเอาวัฒนธรรมด้านนาฏศิลป์จากชาติอื่น ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อม ผู้วิจัยพบว่า นาฏยประดิษฐ์ที่อาจารย์ประทีปประดิษฐ์ขึ้น ได้มีการนำเอารูปแบบของชาติอื่นมาประยุกต์ใช้ และสร้างสรรค์เป็นผลงานชุดใหม่ขึ้น ผู้วิจัยได้ยึดหลักเกณฑ์ของเครื่องแต่งกายดนตรีเพลงร้อง ตลอดจนกระบวนการรำ จึงจัดแยกเป็นประเภทดังกล่าว ได้แก่

ระบายผ้าสายฝนระบายพัดจีน
 ระบายเทพธิดาดอย
 ระบายจีนชุดลมหนาว
 ระบายจีนชุดหนูน้อยดอยสูง
 ระบายจีนชุดชาวเขาหรรษา
 ระบายจีนชุดสาวน้อยเก็บดอกไม้
 ระบายญี่ปุ่นเกา
 ระบายซาถูระ
 ระบายยูดาหวัน
 ระบายบวงสรวง
 ระบายภารตะ
 ระบายเพื่อนบ้านสมานมิตร
 ระบายกริชอินโน
 ระบายฟิลิปปินส์

3.5.4 นาฏยประดิษฐ์ประเภทเบ็ดเตล็ด

หมายถึง ผลงานนาฏยประดิษฐ์ที่มีกระบวนการแสดงมุ่งเน้นในเรื่องของความสนุกสนาน มีลักษณะของการเคลื่อนไหว ร่างกายประกอบเพลงเป็นหลัก ไม่มีกระบวนการรำแบบนาฏยศิลป์ไทย โดยการเลือกสรรเพลงตามสมัยนิยม แต่งกายแบบสากลและสมัยนิยม ประเภทดังกล่าว ได้แก่

- ฮาวายมายเลิฟ
- เด็กป๊ม
- นัป
- คู่กัด
- แววดาเสื้อ
- มีแฟนหรือยัง
- ถอยดีกว่า
- ดนตรีชีวิต

3.5.5 นาฏยประดิษฐ์ประเภทศาสนาและความเชื่อ

หมายถึง ผลงานที่สะท้อนให้เห็นถึงการรำรำ เพื่อกิจกรรมทางศาสนา ตลอดจนความเชื่อ ได้แก่

- สรรเสริญพระพุทธรูป
- เบญจศีล
- สวัสดิ์สงคราม
- ถอดพระศรีศาสตรา
- พุ้มเทียนพรราชา

3.5.6 นาฏยประดิษฐ์ประเภทไม่มีบทร้อง

หมายถึง ผลงานที่มุ่งเน้นความสวยงาม จากการเรียงร้อยท่าแต่ละท่าเข้าด้วยกันโดยไม่มีบทร้อง ได้แก่

รำวงประยุกต์
 แข็งปั้นป้อน
 หมากรุกคน
 นางในประกายแก้ว

3.5.7 นาฏยประดิษฐ์ประเภทที่มีเนื้อหาสอดแทรกคติเตือนใจ

ผู้วิจัยพบว่า นาฏยประดิษฐ์ประเภทนี้ส่วนหนึ่งเป็นชุดระบำที่มีเนื้อร้องอยู่ในบทละคร และส่วนหนึ่งอาจารย์ประทีนประพันธ์คำร้องเอง ระบำประเภทนี้จึงมีเนื้อหาสอดแทรกคติเตือนใจแฝงอยู่ด้วย ได้แก่ ระบำคำคมสมณะ ระบำสามเส้า ระบำสุมาลี ระบำชาวนาน่ารัก ระบำเราสู้ ระบำหนูรักเมืองไทย ฟ้อนสมรัก ผู้วิจัยใคร่ขอยกตัวอย่างบทร้องประกอบระบำที่มีเนื้อหาสอดแทรกคติเตือนใจ ดังนี้

ระบำคำคมสมณะ โดยมีเนื้อหาสอดแทรกคติเตือนใจ ดังนี้

"ปากเป็นเอก	เลขเป็นโท	โบราณว่า
หนังสือดี	มีปัญญา	ไม่เสียหลาย
ถึงรู้มาก	ไม่มีปาก	ลำบากกาย
มีอุปบาย	พูดไม่เป็น	ยังป่วยกาล"

ระบำสุมาลี ได้สอนแทรกคติเตือนใจสอนผู้หญิง โดยเปรียบดอกไม้กับแมลง อันหมายถึงผู้หญิงกับผู้ชาย ดังนี้

"สุมาลีหลาย ๆ มากนวลมี	ต่าง ๆ สี หลากหลายวิเลขา
เหมือนแก้มแดงล่อแมลงให้บินมา	หรือหมายถึงมีกลิ่นอันวิญวณ
เปรียบเหมือนครุฑเอยากมีคู่	แต่งกายระอุให้เห็นสวย
เพื่อจะลวงชายหลงใหลงงววย	แล้วขอขวยรับรัก สมัคกัน
แต่มีมาลีสีอื่น ๆ	กลิ่นขจรวิญวณลมหพาฝัน
พุมรินยินดีที่สุคนธ์	หรือรู้จักเลือกผืนที่ดีจริง
เปรียบสตรีผู้มีสุมุขชาติ	มารยาทน่าชมสมวัยหญิง
บุรุษดีเฝ้าถนอมกล่อมเกลี้ยงจริง	เพราะเรายังงยอตลอดดวงใจ

ดังนี้

ระบำชาวนาน่ารัก ได้สอดแทรกคติเตือนใจให้มีความอดทน พยายามมีความสามัคคี

"ชาวนาเดินไปในท้องทุ่ง	ต่างมุ่งหน้าเดินพลันกันทั่ว
ทั้งวีวทั้งควายมีหลายตัว	เลาะลัดดีดรีวทั่วทุ่งนา
เราร่วมชวนกันไถหว่าน	มิพานเห็นผลคนอุตสำหรับ
งานหนักงานเบาเราไม่ช้า	ตั้งหน้าตั้งตาพากันทำ"

สรุป

จากการศึกษาผลงานด้านนาฏยประดิษฐ์ ชุดระบำ รำ เต็มของอาจารย์ประทีน พงษ์คำลี ผู้วิจัยรวบรวมได้ทั้งหมด 95 ชุด ซึ่งผลงานเหล่านั้นล้วนเกิดจากแรงบันดาลใจหลายประการ อันได้แก่ เกิดจากจินตนาการของอาจารย์ประทีนเอง เกิดจากประสบการณ์เรียนรู้ เกิดจากความประทับใจในตัวบุคคล

หลังการศึกษา ผู้วิจัยได้จัดแบ่งประเภทของผลงานนาฏยประดิษฐ์ โดยยึดหลักเกณฑ์ของความแตกต่างด้านต่าง ๆ อันได้แก่ การแต่งกาย ดนตรีและเพลง การแปรแถว ตลอดจนท่ารำ และได้จัดแบ่งออกเป็น 7 ประเภท คือ นาฏยประดิษฐ์ประเภทรำถวายพระพร และรำถวายพระพร จำนวน 22 ชุด นาฏยประดิษฐ์ประเภทเลียนแบบธรรมชาติของสัตว์ จำนวน 10 ชุด นาฏยประดิษฐ์ ประเภทพันทาง จำนวน 26 ชุด นาฏยประดิษฐ์ประเภทเบ็ดเตล็ดจำนวน 18 ชุด นาฏยประดิษฐ์ประเภทศาสนาและความเชื่อ จำนวน 5 ชุด นาฏยประดิษฐ์ประเภทนาฏยบริสุทธ์ จำนวน 4 ชุด นาฏยประดิษฐ์ประเภทที่มีเนื้อหาสอดแทรกคติเตือนใจ จำนวน 7 ชุด

อนึ่ง จากการศึกษารวบรวมของโครงสร้างนาฏยประดิษฐ์ทั้งหมด ผู้วิจัยได้ค้นพบการแปรแถว 9 รูปแบบ โดยมีลักษณะของการเคลื่อนไหวบนเวที 24 ลักษณะ ตลอดจนการให้ความสำคัญต่ออุปกรณ์ประกอบการแสดงบางชุด อันได้แก่ ดาบ เส้น ร่ม ตะเกียบ โคมไฟ ถ้วย ตะเกียบ ตะกร้า ดอกไม้ ช่อ ดอกไม้ ชลุ่ย ลูกแก้ว พู่กันเทียน กริช เป็นต้น

อาจารย์ประทีนได้ให้ความสำคัญกับเครื่องแต่งกายเช่นเดียวกับองค์ประกอบอื่นๆ โดยได้คำนึงถึงความสอดคล้องของท่ารำ เพลงร้องและดนตรี ผู้แสดงตลอดจนประมาณ โดยได้ประยุกต์แบ่งประเภทของเครื่องแต่งกาย ออกเป็น 4 ลักษณะ คือ เครื่องแต่งกายชุดไทย เครื่องแต่งกายชุดนานาชาติ เครื่องแต่งกายแบบสากลนิยม และสมัยนิยม เครื่องแต่งกายเลียนแบบสัตว์ สำหรับท่ารำพบว่าในระบำบางชุดมีลักษณะของการนำท่ารำที่มีอยู่ในนาฏยศิลป์ไทยมาใช้ ประดิษฐ์ท่ารำโดยประยุกต์ท่ารำไทยกับท่าเต้นสากลประดิษฐ์ท่าทางจากท่าธรรมชาติมาเรียงลำดับเป็นระบวนท่า ประดิษฐ์ท่ารำตามแบบของอาจารย์ประทีนเอง ซึ่งบางท่ามีความหมายและไม่มี ความหมาย สำหรับดนตรีและเพลงในผลงานนาฏยประดิษฐ์ของประทีน ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ การใช้เพลงที่มีทำนองไทยเดิมบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีไทย หรือเครื่องดนตรีพื้นบ้าน การใช้เพลงไทยสมัยนิยมบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีสากล การใช้เพลงสากลบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีไทย ในการประดิษฐ์ผลงานแต่ละชุด ผู้วิจัยพบว่า อาจารย์ประทีนมีกลวิธีในการคิดประดิษฐ์ โดยอาศัยปัจจัยต่าง ๆ หลายอย่างด้วยกัน เช่น ระดับอายุ ความสามารถ ความพหุคูณ ความเหมาะสมกับสถานการณ์และโอกาสต่าง ๆ ตลอดจนดนตรีและเพลง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องคำนึงถึงเป็นประการสำคัญ ต่อไปนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอภาพถ่ายไว้ท้ายบทที่ 3 พร้อมคำอธิบายหลังจากอธิบายความมาแล้วข้างต้น ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 42

ระบำพม่าสายฝน

ผลงานประติมากรรมระบำชุดแรกของอาจารย์ประทีน พวงสำลี ในภาพสังเกตจากเครื่องแต่งกาย ผู้แสดงนุ่งผ้าถุงยาว นุ่งป้ายข้าง มีลวดลายเครือเถา สวมเสื้อแขนยาว เกี้ยวผมสูง ปลอยผมเฉียงมาทางขวา ทัดดอกไม้บนมวยผม ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการแต่งกายแบบนาฏศิลป์พม่าหญิง โดยมีรมเป็นอุปกรณ์ประกอบแสดง ผู้แสดงเป็นนักเรียนจากโรงเรียนสวนกุหลาบ

เชื้อเพื่อภาพโดย อาจารย์ประทีน พวงสำลี

บันทึกภาพเมื่อปีพุทธศักราช 2498

ภาพที่ 43

ระบำพม่าสายฝน

ระบำพม่าสายฝนอีกรูปแบบหนึ่ง สืบเกิดจากเครื่องแต่งกาย จะแต่งกายเลียนแบบ นาฏยศิลป์พม่า ดังเช่นภาพแรก จากภาพผู้แสดงกำลังทำท่ารำ โดยยกมือขวาแบในขณะที่มีมือ ซ้ายโง่งข้อศอก เียงตัวไปทางขวา จะสังเกตพบว่าที่เอวของผู้แสดงมีภูเสียบห้อยลงมา ซึ่งเป็น ดูปกรณ์ใช้ประกอบรำ โดยใช้น้เป็นสัญลักษณ์ของสายฝน แทนร่ม ผู้แสดงเป็นนักเรียนฝึกหัด ครูวิทยาลัยครูสวนสุนันทา

เชื้อเพื่อภาพโดย อาจารย์ประทีน พงษ์สำลี

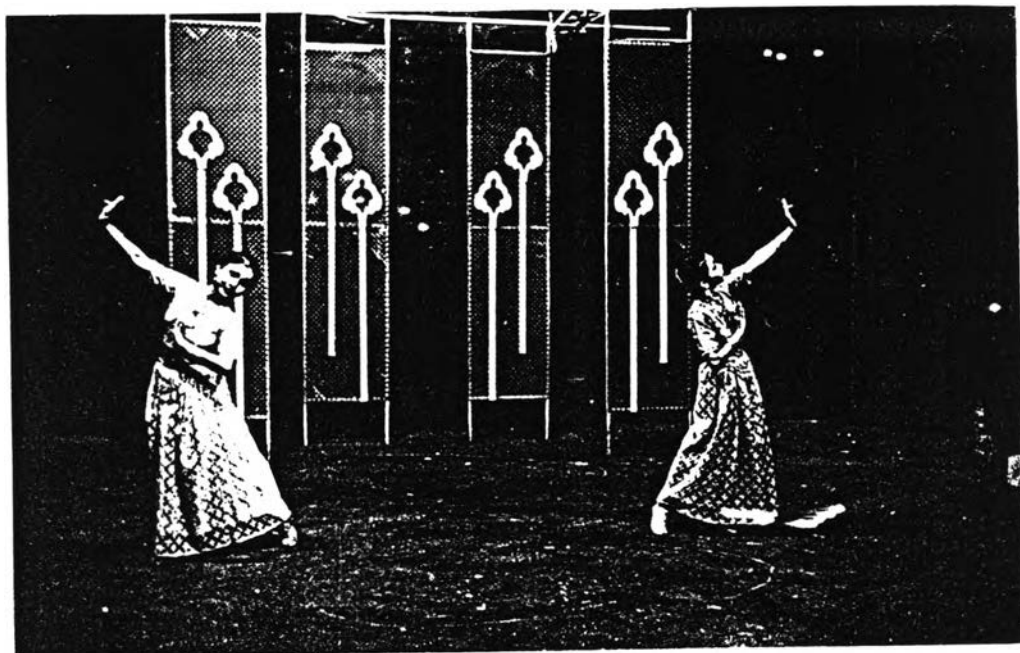
บันทึกภาพเมื่อปีพุทธศักราช 2512

ภาพที่ 44

ระบำภารตะ

ผลงานระบำอีกชุดหนึ่งของอาจารย์ประทีน พวงลำลือ ซึ่งเป็นระบำในเรื่องพระยุดาหวัน แสดงสลับาจากละครเรื่องพระยุดาหวัน ผู้แสดงในภาพเป็นนักเรียนฝึกหัดครู จากภาพพบว่า รูปแบบของการแต่งกายและกระบวนกรรำ ประยุกต์จากทำนาฏศิลป์อินเดีย การจับใช้นิ้วชี้และ นิ้วโป้ง แต่มือไม่ชนกัน ในขณะที่นิ้วที่เหลือไม่จรดเหยียดตั้งแบบนาฏศิลป์ไทย ผู้แสดงนั่งบน สันเท้า โดยยกส้นขึ้นเข้าจะแยกและไม่วางขนานกับพื้น

ภาพที่ 45

ระบำภารตะ

ระบำภารตะอีกรูปแบบหนึ่ง จากภาพผู้แสดง 2 คน กำลังทำท่ารำ ซึ่งทำท่ารำทางเหมือนกัน เพียงแต่สลับข้างซ้ายขวา สังเกตการใช้มือแบบนาฏศิลป์อินเดีย เช่น ภาพแรก การแต่งกายเลียนแบบชาวอินเดีย สวมเสื้อคอกลม แขนสั้น กระโปรงบาน ๆ เกล้ามวยที่ทำยทอย แลกผมตรงกลาง ผู้แสดงเป็นนักเรียนฝึกหัดครู วิทยาลัยครูสวนสุนันทา

เชื้อเพื่อภาพโดย อาจารย์ประทีน พวงสำลี

ไม่ทราบปีพุทธศักราชที่บันทึกภาพ

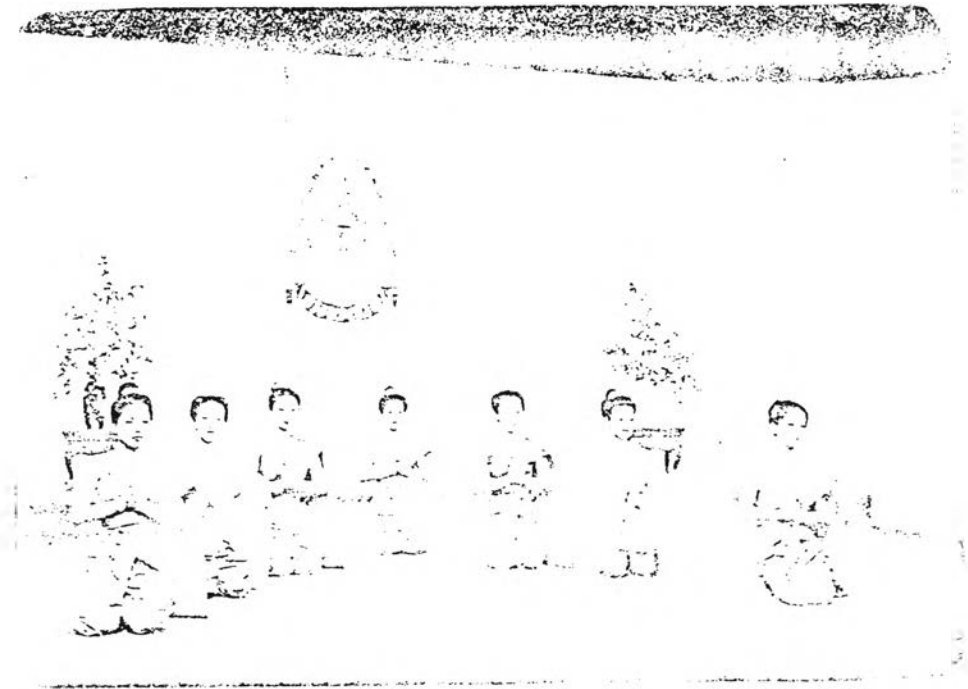

ภาพที่ 46

ระบำวงสรวง

เป็นชุดระบำอินเดียที่อาจารย์ประทีน พวงสำลี ประดิษฐ์ขึ้น โดยนำเพลงไตรสรณคมน์
เนื้อร้องคำว่า "พุทธัง ธัมมัง คัจฉามิ" ผู้แสดงในภาพแต่งกายเลียนแบบนาฏศิลป์อินเดีย ผู้แสดง
ทั้งหมดเป็นนักเรียนฝึกหัดครู วิทยาลัยครูจันทระเกษม

เชื้อเพื่อภาพโดย อาจารย์ประทีน พวงสำลี
บันทึกภาพเมื่อปีพุทธศักราช 2516 ณ วิทยาลัยครูจันทระเกษม

ภาพที่ 47

รำถวายพระพุทธรูปเจ้าสมภพ

ชุดดังกล่าวอาจารย์ประทีน พวงสำลี ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อรำถวายพระพุทธรูปเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคมมหามหาราช ผู้แสดงจากภาพ 7 คน แต่งกายด้วยชุดไทย นุ่งโจงกระเบน หมัดสไบ เกด้ามวย สวมเครื่องประดับ ผู้แสดงนั่งคุกเข่า พนมมือ ตัวตรง ศรีษะไม้เอียง ผู้แสดงเป็นนักศึกษาภาควิชานาฏศิลป์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา

เชื้อเพื่อภาพโดย ภาควิชานาฏศิลป์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา
บันทึกภาพเมื่อปีพุทธศักราช 2530 ณ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5

ภาพที่ 48

ผลงานประดิษฐ์ระเบิดดอกไม้เงิน เมื่อครั้งแข่งขันกีฬาแห่งชาติที่ อาจารย์ประทีน พวงสำลี ประพันธ์คำร้อง แต่ทำนอง และฝึกซ้อมการแสดงเอง ภาพบน อาจารย์ประทีน กำลัง นำคณะครูและนักเรียนโรงเรียนจอมสุรางค์ รำบวงสรวง ภาพล่าง ผลงานการฝึกซ้อมของ อาจารย์ประทีน ในวันแสดงจริง

เชื้อเพื่อภาพโดย โรงเรียนจอมสุรางค์

บันทึกภาพเมื่อวันที่ 17 เดือนมีนาคม พุทธศักราช 2534 ณ สนามกีฬาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาพที่ 49

รำสมโภชกรุงสองร้อยปี

ผลงานระบำที่ใช้กระบวนการรำแบบไทยมาตรฐานอีกชุดหนึ่ง สืบเนื่องจากเครื่องแต่งกาย นุ่งจีบหน้านาง ห่มสไบ เก้าอี้หมวกดอกไม้ ผู้แสดงในภาพมีทั้งหมด 12 คน กำลังตั้งริบบิ้นออกจากช่อดอกไม้ โดยผู้แสดง 2 คน ที่ยืนตรงกลางจะชูช่อดอกไม้ ผู้แสดงที่เหลือแปรแถวเป็นรูปวงกลม มือข้างหนึ่งทำวสะเอว อีกข้างจะตั้งสายริบบิ้น เป็นกระบวนการรำทำสุดท้ายในระบำชุดดังกล่าว ผู้แสดงเป็นนักศึกษาเอกนาฏศิลป์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา

เชื้อเพื่อภาพโดย ภาควิชานาฏศิลป์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา
บันทึกภาพเมื่อปีพุทธศักราช 2529 ณ บ้านมนังคศิลา

ภาพที่ 50

รำดาบองงค์

ผู้แสดงในภาพคือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉันทนา เขี่ยมสกุล เป็นกระบวนกรำรำอีก รูปแบบหนึ่งของการแสดงชุดรำดาบองงค์ ที่อาจารย์ประทีน พวงลำลีประดิษฐ์ขึ้น โดยใช้ดาบเป็นอุปกรณ์ประกอบการรำ ผู้แสดงแต่งกายด้วยชุดไทย นุ่งผ้าถุงจีบหน้านาง สวมเสื้อแขนยาว หมัดไบทับ สวมชฎา สวมเครื่องประดับ ก้าวเท้าขวาเปิดสันเท้าหลังเท้าซ้าย เขียงศีรษะด้านขวา มือซ้ายจีบเข้าหาตัวเอง

เชื้อเพื่อภาพโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉันทนา เขี่ยมสกุล อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปะการละคร
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ภาพที่ 51

ระบำสวัสดิ์สงคราม

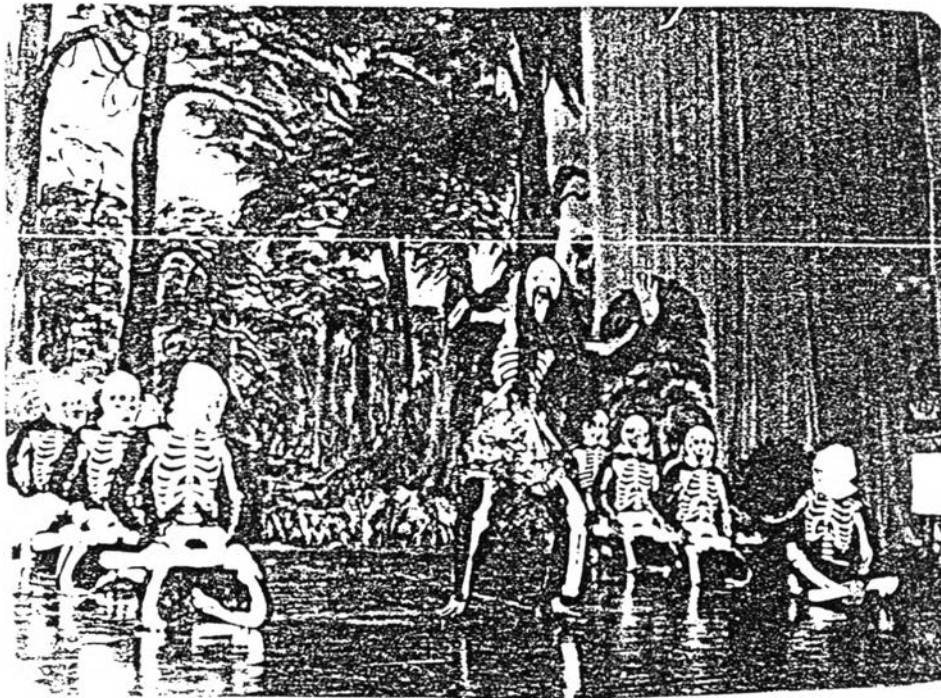
ผลงานการประดิษฐ์ทำรำอีกชิ้นหนึ่งของอาจารย์ประทีน พวงสำลี ที่ใช้กระบวนการรำ โดยใช้มือและเท้าแบบทำรำไทยมาตรฐาน สืบเกิดจากมือซ้าย ผู้แสดงจับส่งหลังตั้ง ขณะที่มือจับดาบสัดส่วนอยู่ระดับวงล่าง ผู้แสดงทั้งหมดใช้ลีลาทำรำแบบตีวพระ มีจำนวนทั้งหมด 7 คน ซึ่งบ่งบอกให้ทราบถึงจำนวนวันทั้ง 7 แสดงภาพโดยนักศึกษาเอกนาฏศิลป์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา

บันทึกภาพโดย

ผู้วิจัย

บันทึกภาพเมื่อ

วันที่ 8 กรกฎาคม พุทธศักราช 2542 ณ ห้องเรียนภาควิชานาฏศิลป์
สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา

ภาพที่ 52

ระบำภูติพรานา

เป็นผลงานระบำที่อาจารย์ประทีน พงษ์คำสี ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อสลับฉากละครเรื่อง พระเกียรติรถ จากภาพจะเป็นผู้แสดงทั้งหมด 9 คน 1 ในนั้นอยู่ตรงกลาง มีความแตกต่างที่ผมยาวที่สุด คือหัวหน้าผี ซึ่งยืนกางขาขยอตัว ทำท่ายกมือขึ้น ในขณะที่เหลือนั่งบนสันเท้ามีอวางบนตัว แต่งกายด้วยชุดสีดำแขนยาว ใช้กระดาษขาววาดเป็นโครงกระดูกแปะทับ สวมศีรษะคล้ายรูปหัวกะโหลกผี ซึ่งมีสีขาว

เชื้อเพื่อภาพโดย อาจารย์มณีนัสชัย สุขมาก
บันทึกภาพเมื่อประมาณปีพุทธศักราช 2529

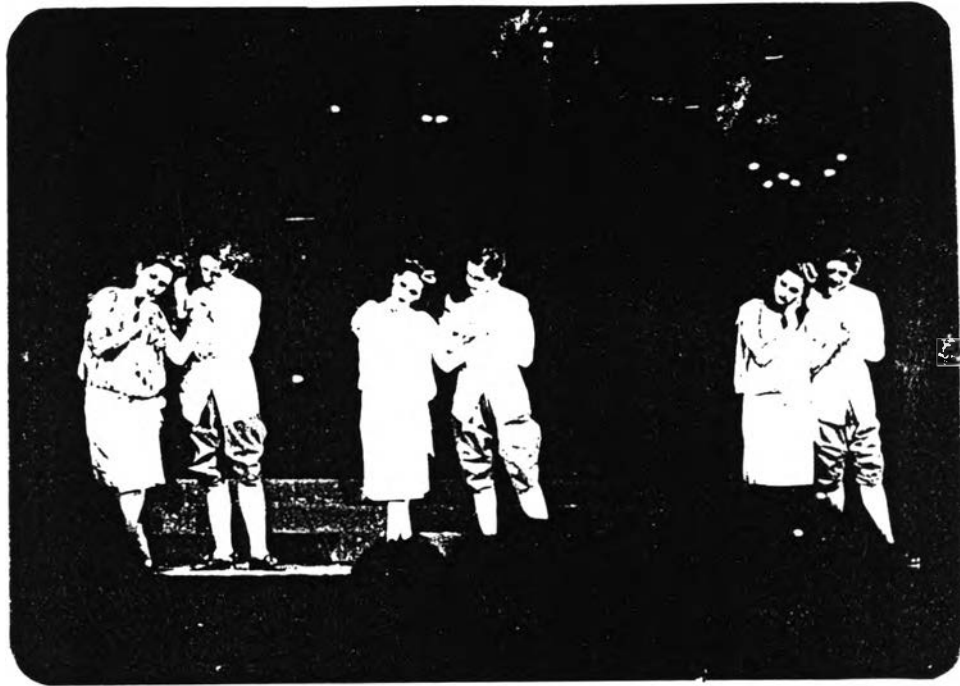

ภาพที่ 53

เป็นผลงานการประดิษฐ์ของอาจารย์ประทีน พวงสำลี โดยอาศัยจินตนาการจากละครเรื่องขุนช้างขุนแผนตอนพันม่าน ซึ่งได้บรรยายถึงฝีมือปักม่านของนางวันทอง อาจารย์ประทีน อยากให้นักนิรในผ้าม่านนั้นมีชีวิต จึงได้คิดชุดระบำกิริยขึ้น ในภาพผู้แสดงกำลังทำท่าบิน โดยใช้กระบวนการรำแบบไทยมาตรฐาน สืบเกิดจากการใช้มือและเท้าซึ่งมีคนก้าวเท้าเปิดเส้นเท้าหลัง

เชื้อเพื่อภาพโดย ภาควิชานาฏศิลป์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา

บันทึกภาพเมื่อปีพุทธศักราช 2529 ณ หอประชุมสุนันทานุสรณ์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา

ภาพที่ 54

ระบำสามเส้า

เป็นผลงานนาฏศิลป์ไทยประยุกต์ชิ้นหนึ่ง ของอาจารย์ประทีน พงษ์สำลี ผู้แสดง
คือนักศึกษาเอกนาฏศิลป์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา เนื้อร้องเป็นบทพระราชนิพนธ์ในพระบาท
สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวแต่งกายด้วยชุดไทย สมัยรัชกาลที่ 6

เชื้อเพื่อภาพโดย ภาควิชานาฏศิลป์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา
บันทึกภาพเมื่อปีพุทธศักราช 2529 ณ หอวิชาอุทยานสวรรค์

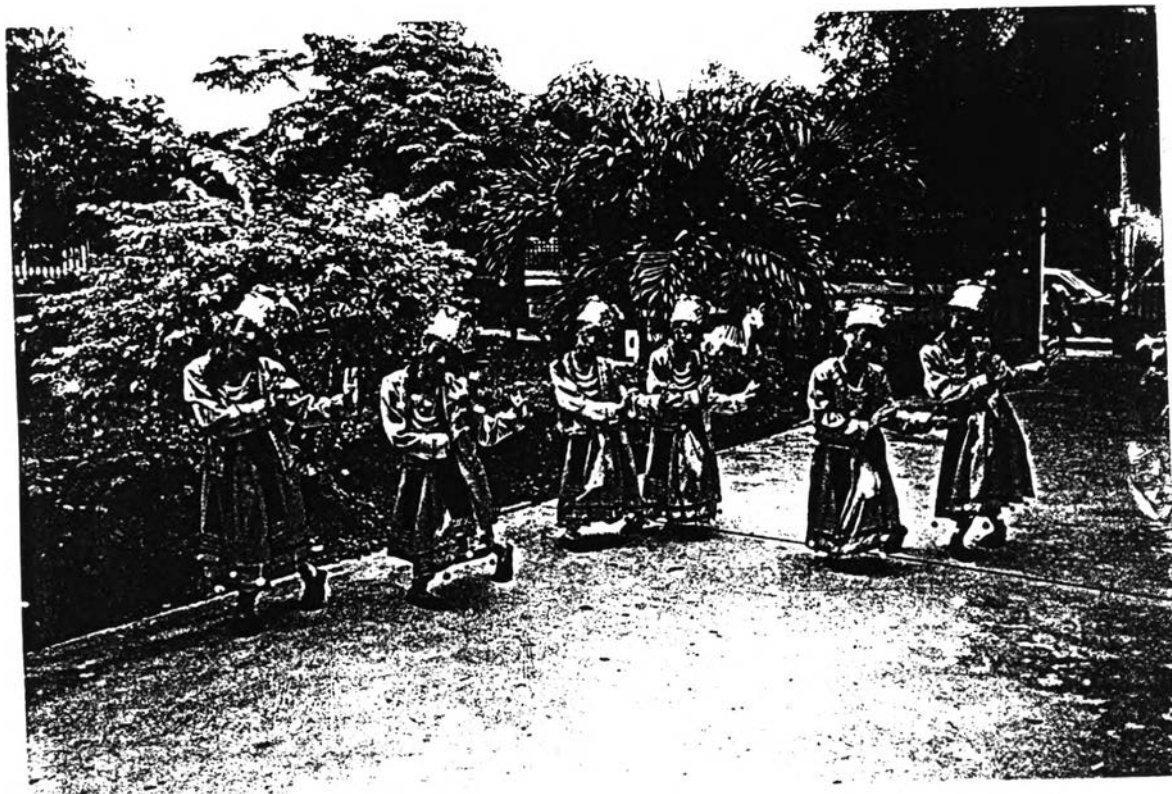

ภาพที่ 55

ระบำพัดจีน

ผลงานการคิดประดิษฐ์ระบำนานาชาติจีนอีกชิ้นหนึ่ง ของอาจารย์ประทีน พวงลำดี้ ซึ่งได้ประยุกต์การไหว้ท่ามาจากท่ารำไทยมาตรฐาน สืบเกิดจากผู้แสดงในภาพทั้ง 6 คน ก้าวทำซ้ำ เปิดสันเท้าขวา ในขณะที่การแต่งกาย ทรงผมเลียนแบบตัวละครจากภาพยนตร์จีน โดยใช้พัดเป็นอุปกรณ์ประกอบการรำ คนที่ 3 จากซ้ายคือ คุณนฤมล จันทศรี ถัดมาตามลำดับคือ คุณสุภาวดี บุญพล, คุณอรวรรณ ยืนยง และคุณกอบกาญจน์ ปิ่นทอง เพื่อนร่วมรุ่นของผู้วิจัย

เชื้อเพื่อภาพโดย ภาควิชานาฏศิลป์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา
บันทึกภาพเมื่อปีพุทธศักราช 2530 ณ หอประชุมสุนันทานุสรณ์

ภาพที่ 56

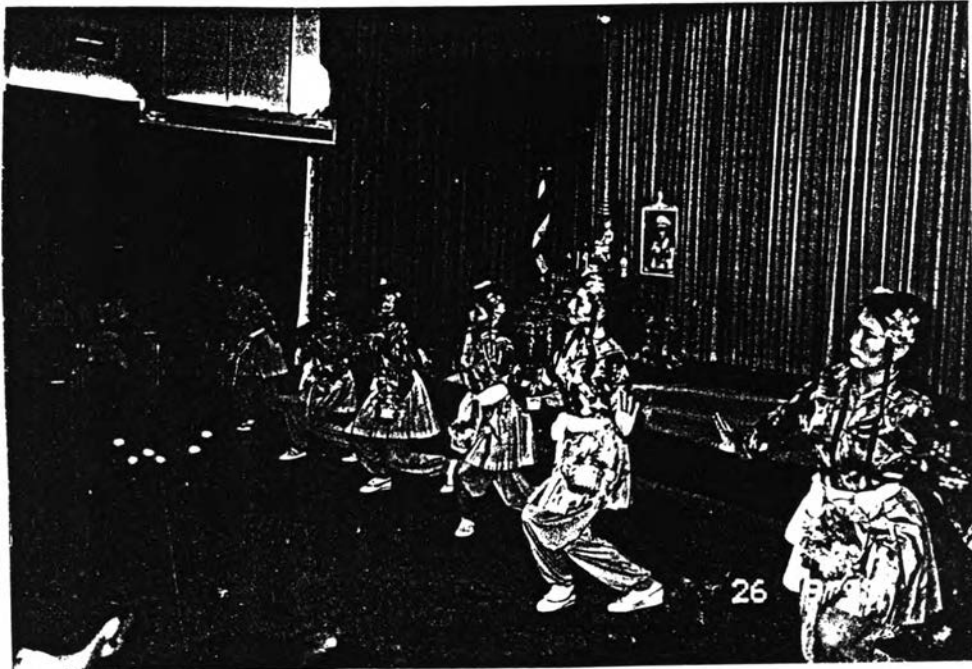
เป็นระบำที่อาจารย์ประทีน พงษ์สำลี ประดิษฐ์ขึ้นให้กับนักศึกษาเอกนาฏศิลป์ ได้ชื่อว่า ระบำสาวน้อยดอยสูง ต่อมาได้ประยุกต์ทำให้ง่ายลง สำหรับเด็กได้ชื่อใหม่ว่า ระบำหนูน้อยดอยสูง ในภาพผู้แสดงเป็นนักเรียนประถมศึกษา โรงเรียนสีวลี แสดงในงานของต.เมืองปทุม วันที่ 6 มิถุนายน 2541 จากภาพพบว่า มีลักษณะของการใช้มือแบบง่าย ๆ คือ สบัดมือออกข้าง ๆ ไม่มีท่านาฏศิลป์ไทย การใช้เข้าและเท้าจะสัมพันธ์กัน ผู้แสดงจะยื่นปิดสั้นทำหลังพ้อมทั้งงอเข้า ปิดสะโพกเล็กน้อย

บันทึกภาพโดย

ผู้วิจัย

บันทึกภาพโดย

วันที่ 30 มิถุนายน ปีพุทธศักราช 2541 ณ ห้างสรรพสินค้าฟิวเจอร์พาร์ค รังสิต

ภาพที่ 57

ระบำสาวน้อยเก็บดอกไม้

ลีลาท่าร่ำของผู้แสดงเอกนาฏศิลป์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา ในชุดระบำสาวน้อยเก็บดอกไม้ ผู้แสดงแต่งกายด้วยเสื้อลายดอกไม้ แขนยาว คอจีบ นุ่งกางเกงขายาว สวมทับด้วยกระโปรงบาน ใส่ถุงเท้า รองเท้า ถักเปีย 2 ข้าง ปล่อยผมด้านหลัง มีดอกไม้เสียบทั้ง 2 ข้าง แบบนาฏศิลป์จีน กระบวนประยูกต์ทำนาฏศิลป์จีน ผู้แสดงก้าวเท้าซ้าย เท้าขวาวางหลัง แต่ไม่เปิดส้นเท้าในขณะที่สะอวดด้านซ้ายมีตะกร้าดอกไม้ห้อยไว้เป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดง

เชื้อเพื่อภาพโดย ภาควิชานาฏศิลป์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา

บันทึกภาพเมื่อวันที่ 26 กันยายน ปีพุทธศักราช 2529 ณ หอประชุมคุรุสภา

ภาพที่ 58

ระบำเทพธิดาดอย

ลักษณะของการแสดงในชุดระบำเทพธิดาดอย ซึ่งเป็นลักษณะของการแสดงแบบจินตลีลา ผู้แสดงแต่งกายแบบชาวเขา เพื่อสื่อความหมายให้เข้ากับเนื้อเพลง "สาวแม่ัวแฉล้มแก้มสดสี" จากบทเพลงชื่อว่า "เทพธิดาดอย"

เชื้อเพื่อภาพโดย คุณชฎาภรณ์ พวงสำลี
ไม่ทราบปีพุทธศักราชที่บันทึก

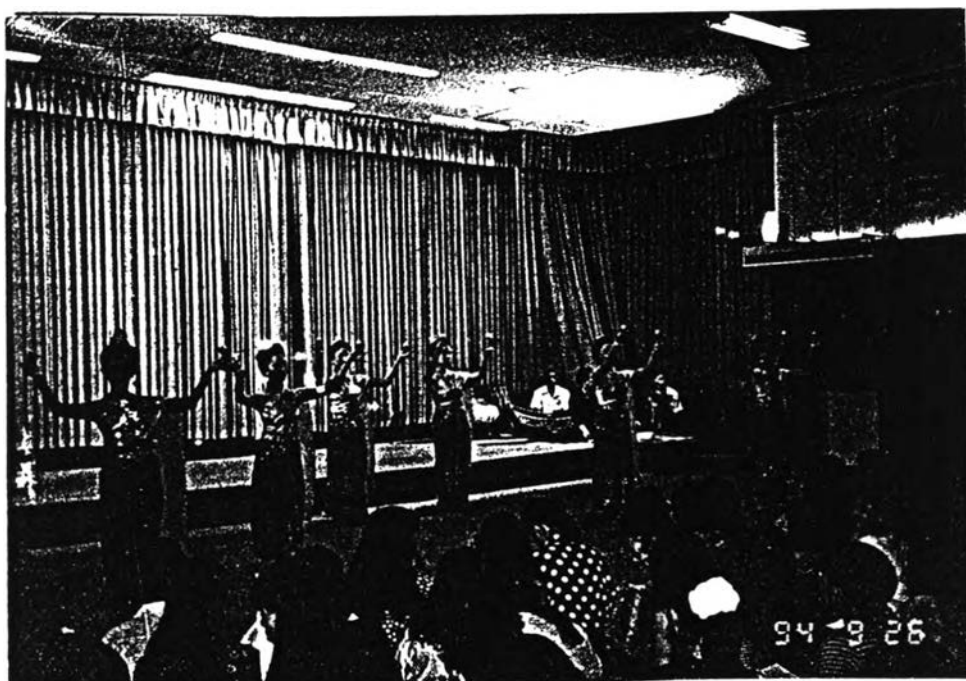
ภาพที่ 59

ระบำสาวน้อยลอยชาย

การแสดงชุด สาวน้อยลอยชาย แสดงโดยนักเรียนอนุบาลแสงศึกษา แสดงเนื่องในงานวันปิดภาคเรียน กระบวนการแสดงใช้ลีลาท่ารำไทยมาตรฐาน สืบได้จากผู้แสดงในภาพ ใช้มือขวาจับพ้อมทั้งจับสไบ ขณะที่มือซ้ายทำวสะเอด ทำทั้งสองชนิดย่อตัว เอียงศีรษะทางด้านขวา ซึ่งตรงกับทำนองเอื้อนคำว่า "โอ้ เห่ เห่ เห่ เห"

เชื้อเพื่อภาพโดย อนุบาลแสงศึกษา

บันทึกภาพเมื่อวันที่ 4 มีนาคม ปีพุทธศักราช 2541 ณ เวทีแสดงชั่วคราวของโรงเรียนอนุบาล
แสงศึกษา

ภาพที่ 60

ระบำนางในประกายแก้ว

เป็นผลงานระบำอีกชุดหนึ่ง ผู้แสดงในภาพคือ นักศึกษาเอกนาฏศิลป์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา ผู้แสดงกำลังทำท่ารำ ลักษณะคล้ายท่าบัวบาน ในขณะที่มือทั้งสองข้างชูลูกแก้ว ซึ่งเป็นอุปกรณ์ประกอบการรำ การใช้ท่า ไม่สามารถมองเห็นจากภาพ แต่จากการเคยชมการแสดงชุดดังกล่าว พบว่า ผู้แสดงก้าวเท้าขวา วางหลังด้วยเท้าซ้าย เปิดสันเท้า ไม่มีการเอียงศีรษะ ในท่าดังกล่าว การแต่งกายผู้แสดงนุ่งผ้าไหมพัลลภจีบหน้านาง สวมสไบเปิดไหล่ขวา เก้ามวยสูง สวมทับด้วยเกี้ยว พ้້อมเครื่องประดับ

ชื่อเพื่อภาพโดย

ภาควิชานาฏศิลป์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา

บันทึกภาพเมื่อ

วันที่ 28 กันยายน ปีพุทธศักราช 2537 ณ ห้องประชุมแฉ่งแก้ว

สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา

ภาพที่ 61

ระบำเปิดโค้ง

เป็นระบำที่อาจารย์ประทีน พวงสำลี ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อใช้สลับฉากละครเรื่องโสนน้อยเรือนงาม จากภาพเป็นการแสดงหมู่หลายคน ผู้แสดงเป็นนักเรียนประถมสาธิตสถาบันราชภัฏสวนสุนันทา แสดง ณ หอประชุมสุนันทานุสรณ์ จากภาพพบว่า ได้นำเอานาฏยศัพท์พื้นฐานทางนาฏยศิลป์ไทย คือ วง มาประยุกต์เป็นท่ากางปีกของไก่ การใช้ท่าผู้แสดงที่อยู่ทางซ้ายมือได้ใช้ลักษณะของการแตะเท้าขวา ในขณะที่ผู้แสดงยืนทางขวา ก้าวเท้าขวา ห้อมตัวย่อเข้า ทั้งนี้สันนิษฐานว่า ท่าที่อาจารย์ประดิษฐ์ให้กับเด็กในท่าดังกล่าว คงเป็นท่าทำเดียวกัน แต่เนื่องจากผู้แสดงซึ่งเป็นเด็ก การทำท่าจึงมีลักษณะที่แตกต่างไม่ห้อมเหยียดกัน

เชื้อเพื่อภาพโดย โรงเรียนประถมสาธิตสถาบันราชภัฏสวนสุนันทา
ไม่ทราบปีพุทธศักราชบันทึกภาพ

ภาพที่ 62

ระบำเปิดน้อย

ผลงานระบำอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งประดิษฐ์ขึ้น โดยอาจารย์ประทีน พวงสำลี ผู้แสดง คือ นักเรียนประถมศึกษา จากโรงเรียนสีวลี จากภาพพบว่า ผู้แสดงได้ใช้มือและท่าเลียนแบบ กิริยาของเปิดขณะเดิน ตรงกับความหมายของเนื้อร้องที่ว่า "สองเท้าเดินเรียงตามกันไป" การ แต่งกายได้ใช้อุปกรณ์เลียนแบบลักษณะของเปิด เช่น เข่านิ้วจะยึดติดกันเป็นพังผืด มีหางและ สวมศีรษะสีสื่อความหมายถึงเปิด

บันทึกภาพโดย

ผู้วิจัย

บันทึกภาพเมื่อ

วันที่ 1 กรกฎาคม พุทธศักราช 2542 ณ ห้างฟิวเจอร์พาร์ครังสิต

ภาพที่ 63

ระบำหุ่นไล่กา

ระบำหุ่นไล่กาเป็นระบำสำหรับเด็กอีกชุดหนึ่งที่อาจารย์ประทีน พวงลำสี ประดิษฐ์ท่าเต้น และยังได้รับความนิยมอยู่จนถึงปัจจุบัน ในภาพผู้แสดงเป็นนักเรียนประถมจากโรงเรียนสีวลี แสดงเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 ณ ห้างฟิวเจอร์พาร์ครังสิต จากภาพพบว่า ผู้แสดงได้ทำท่า่างาย ๆ คือ ยืนท้าวสะอวทั้งสองมือ ไม่ต้องเข้ดปลายนิ้วเหมือนท่าท้าวสะอวแบบท่ามาตรฐาน การใช้ท่าเป็นลักษณะของการยืนแบบธรรมชาติ ไม่ต้องเข้ดปลายเท้า ในการแสดงจริง ท่าที่เห็นในภาพ ผู้แสดงพยักศรีษะไปตามจังหวะเพลง เป็นลักษณะของการเคลื่อนไหวร่างกายประกอบเพลง

บันทึกภาพโดย

ผู้วิจัย

บันทึกภาพเมื่อ

วันที่ 30 มิถุนายน ปีพุทธศักราช 2541 ณ ห้างฟิวเจอร์พาร์ครังสิต

ภาพที่ 64

ระบำชาวเขาหรรษา

ผู้แสดงในภาพเป็นนักเรียนระดับประถมศึกษา จากโรงเรียนสีวลี จากภาพพบว่า ผู้แสดงแบ่งออกเป็น ผู้ชาย และผู้หญิง แต่งกายเลียนแบบชาวเขาทางภาคเหนือ โดยมีอุปกรณ์การแสดงคือ กลองสำหรับผู้ชาย และกระพวนสำหรับผู้แสดงหญิง

บันทึกภาพโดย ผู้วิจัย

บันทึกภาพเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พุทธศักราช 2541 ณ ศูนย์สรรพสินค้าฟิวเจอร์พาร์ครังสิต

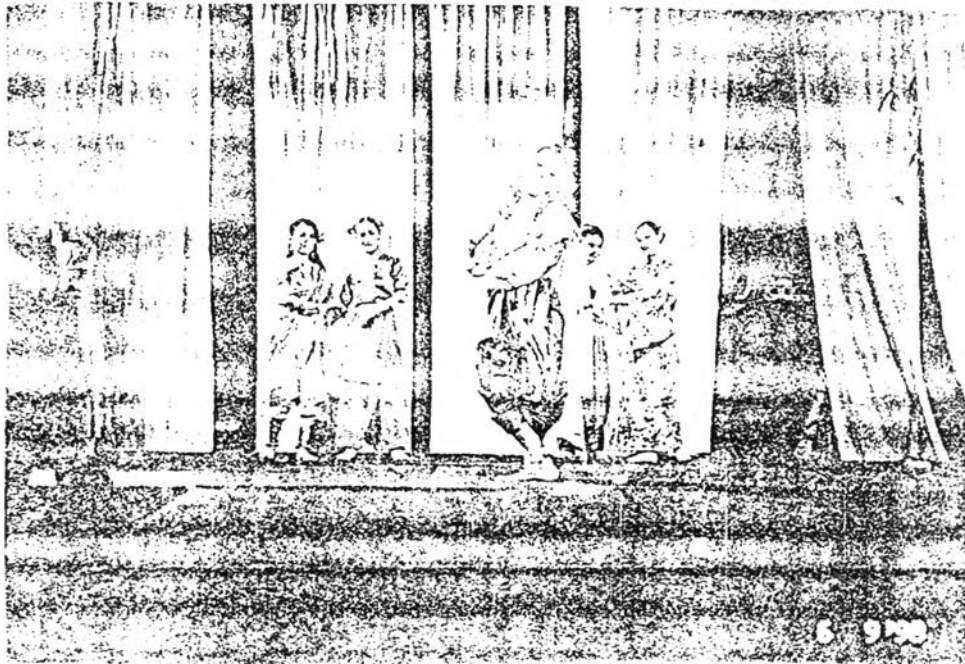
ภาพที่ 65

ระบำนกระจาบ

เป็นผลงานนาฏศิลป์อีกรูปแบบหนึ่งของอาจารย์ประทีน พวงลำดี่ ผู้แสดงเป็นนักเรียนประถมศึกษา จากโรงเรียนอนุบาลแสงศึกษา การแต่งกายนุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อใบนางมีกรองคอ มีอุปกรณ์ประกอบเป็นปีกนก และหัวนก ผู้แสดงกำลังทำท่าทวนกบิน ตรงกับความหมายของเนื้อร้องที่ว่า "นกเขยนกระจาบ"

เชื้อเพื่อภาพโดย โรงเรียนอนุบาลแสงศึกษา

บันทึกภาพเมื่อพุทธศักราช 2541

ภาพที่ 66

ระบำเพื่อนบ้านสมานมิตร

จากการชมการแสดงในชุดดังกล่าว พบว่า มีจำนวนผู้แสดงทั้งหมด 6 ชาติ คือ ไทย ญี่ปุ่น ลาว จีน อินเดีย พม่า จากภาพเป็นการนำเสนอของแต่ละชาติ ที่กำลังปฏิบัติท่ารำ คือ ชาวไทย สังเกตจากการแต่งกาย นุ่งโจงกระเบน หม้อสไบ ปล่อยผมทัดดอกไม้ข้างซ้าย ยืนด้วยเท้าขวาให้ซ้ายวางหลัง ในขณะที่มือกำลังตั้งวงทั้งสองมือ ชาติอื่นจะจับคู่และปฏิบัติท่ารำแตกต่างออกไป

บันทึกภาพโดย ผู้วิจัย

บันทึกภาพเมื่อวันที่ 6 กันยายน พุทธศักราช 2541 ณ ลานปวีติ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

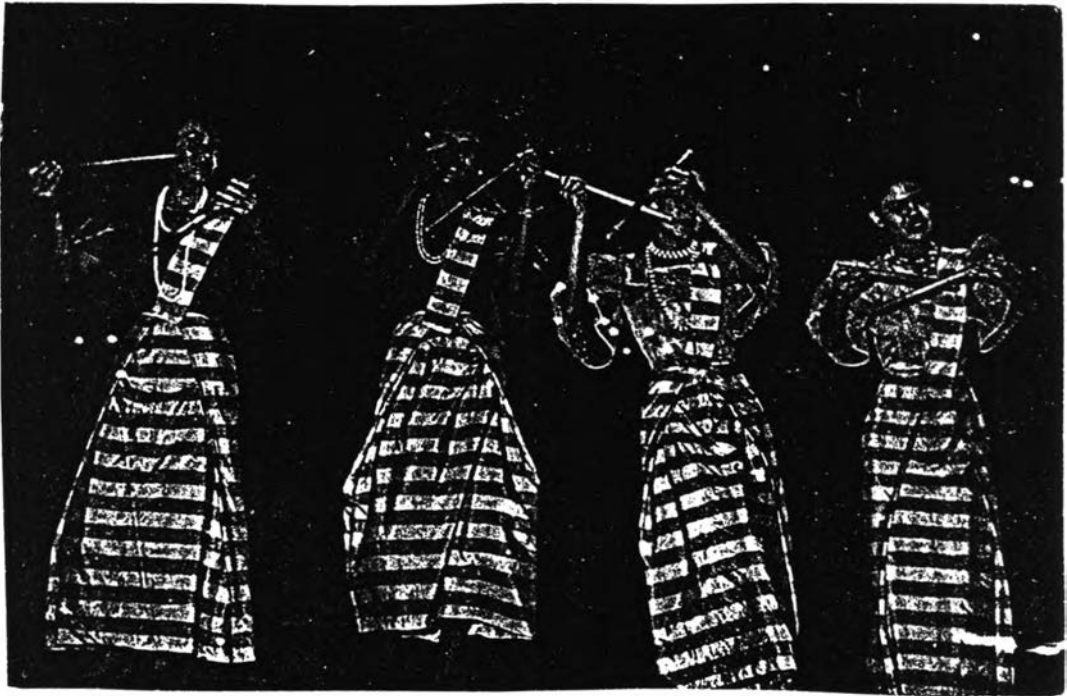
ภาพที่ 67

ระบำหนุ่มรักเมืองไทย

ผลงานระบำสำหรับเด็กอีกชุดหนึ่งของอาจารย์ประทีน พวงสำลี จากภาพจะมองเห็นผู้แสดงเพียง 5 คน จริงแล้วมีจำนวนผู้แสดง 6 คน เป็นระบำที่ประยุกต์มาจากชุดเพื่อนบ้าน สมานมิตร ในภาพจะสังเกตเห็นเครื่องแต่งกาย จะแตกต่างกันออกไป ที่กำลังทำท่าเต้น หรือ ชาติญี่ปุ่น สีชมพูตัดไป คือ จีน ด้านหลังเป็นชุดสีแดง คือ อินเดีย และกำลังย่อเข้าสวมใจ กระเบน ใส่เสื้อคอกระเช้า คือ ไทย ส่วนผู้แสดงที่ไม่มีในภาพคือ ลาว กระบวนการแสดง นำจะออกมานำเสนอที่ละชาติ ดังที่เห็นในภาพคือ ชาติญี่ปุ่น ซึ่งจะทำท่าแปลกออกไป

เชื้อเพื่อภาพโดย โรงเรียนสวลี

บันทึกภาพเมื่อปีพุทธศักราช 2541

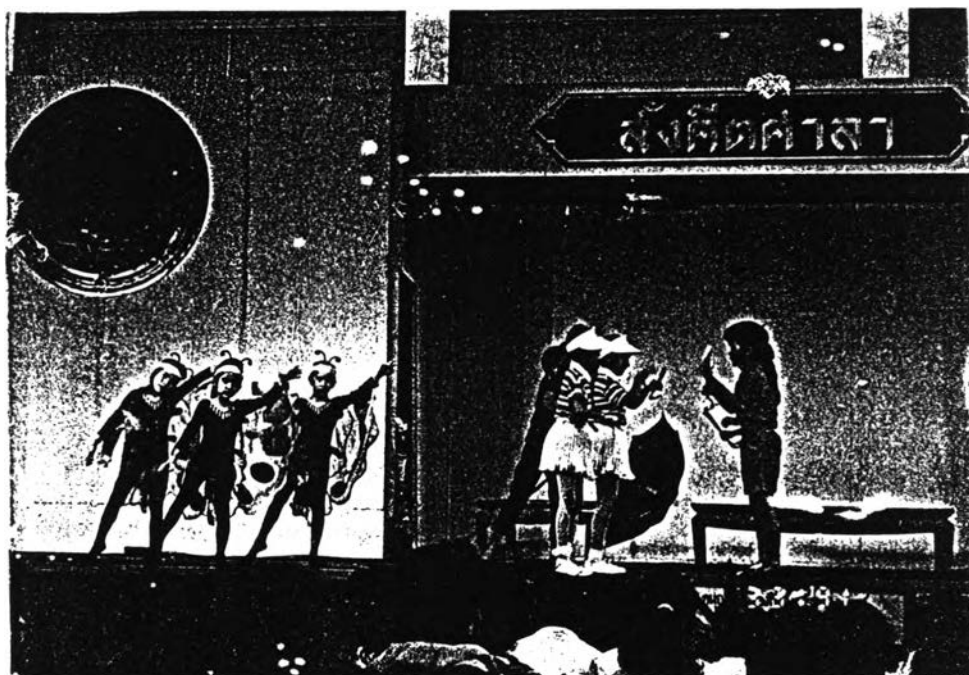

ภาพที่ 68

ระบำฟิลิปปินส์

ผลงานระบำสากลอีกรูปแบบหนึ่ง จากภาพพบว่า ผู้แสดงใช้ไม้ไผ่ 2 อัน เป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดง น่าจะเป็นการเคาะไม้ให้เข้ากับจังหวะเพลงที่ชื่อว่า "Bamboo Dance" ซึ่งเป็นเพลงของประเทศฟิลิปปินส์ ผู้แสดงสวมเสื้อแขนกระดิ่ง สวมกระโปรงลายเส้นเป็นแนวขวาง ทรงสูม และมีผ้าลายเดียวกับกระโปรง คาดทับไหล่ซ้าย

เชื้อเพื่อภาพโดย อาจารย์ประทีน พวงสำลี
ไม่ทราบปีพุทธศักราช

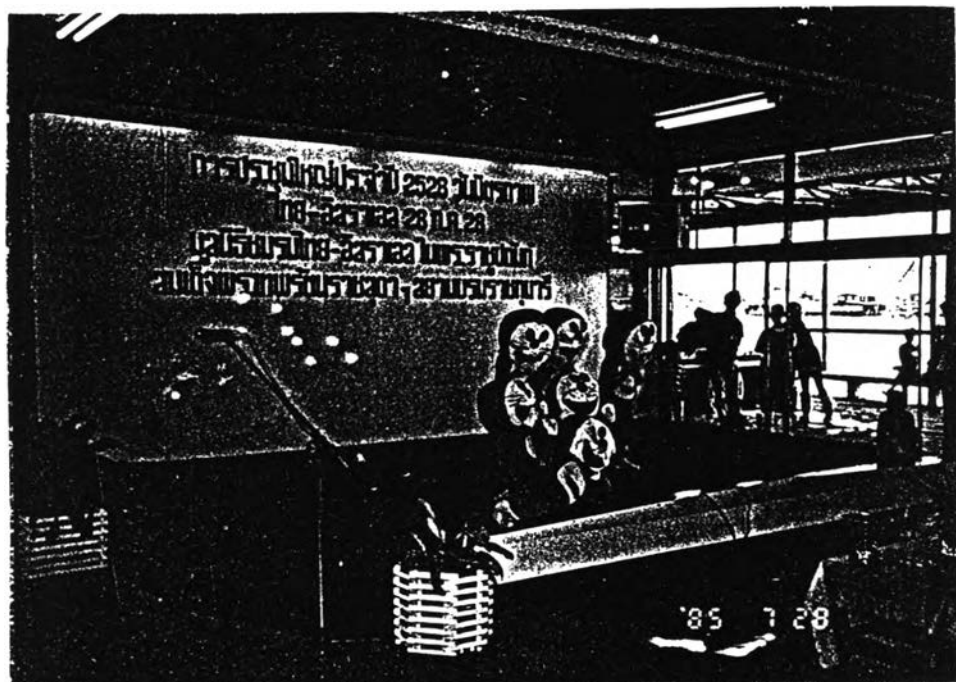
ภาพที่ 69

ชุดขึ้นชั้นมิตระกอดีฟ

ผลงานการประดิษฐ์ระบำของอาจารย์ประทีน อีกรูปแบบหนึ่ง ผู้แสดงเป็นนักเรียนระดับประถมศึกษาจากโรงเรียนกอบวิทยา ในภาพมุมขวามือของเวที นักแสดงกลุ่มหนึ่ง 3 คน กำลังเดินจินตลีลา แสดงเป็นผีเสื้อ มุมซ้ายมือของเวที มีกลุ่มผู้แสดง 4 คน หนึ่งในนั้นถือร่ม คนซ้ายมือสุดถือไม้กอล์ฟ ผู้แสดงอีก 2 คน ซึ่งสวมเสื้อยืด นุ่งกระโปรง ถุงเท้า รองเท้า หมวก ด้วยสีขาว กำลังทำท่าทาง

เชื้อเพื่อภาพโดย อาจารย์ประทีน พวงสำลี

บันทึกภาพเมื่อวันที่ 31 มีนาคม ปีพุทธศักราช 2534 ณ สังคีตศาลา

ภาพที่ 70

ระบำโดเรมอน

เป็นชุดระบำที่อาจารย์ประทีน พวงสำลี ประดิษฐ์ขึ้นอีกชุดหนึ่ง โดยนำเพลงของภาพยนตร์ญี่ปุ่นชุดโดเรมอน ซึ่งกำลังได้รับความนิยมและเป็นที่ชื่นชอบของเด็ก ๆ จากภาพเป็นการแสดงโดยนักเรียนประถมสาธิตสถาบันราชภัฏสวนสุนันทา แสดงเนื่องในงานวันประชุมใหญ่ประจำปี 2528 วันมิตรภาพไทย - อิสราเอล

เชื้อเพื่อภาพโดย โรงเรียนประถมสาธิตสถาบันราชภัฏสวนสุนันทา

บันทึกภาพเมื่อ วันที่ 28 กรกฎาคม พุทธศักราช 2528 ณ เวทีโรงเรียนสาธิตสถาบันราชภัฏสวนสุนันทา

ภาพที่ 71

มีแฟนหรือยังจ๊ะ

อาจารย์ประทีน พวงลำสี กำลังสอนนักเรียนประถมศึกษา โรงเรียนสุจินต์สวัสดิ์ เดินท่าทางประกอบเพลง ชุดมีแฟนหรือยังจ๊ะ ในภาพพบว่า อาจารย์ได้นำลักษณะของการใช้ท่าในนาฏศิลป์ไทยมาใช้ในระบำชุดดังกล่าว คือ ให้จุมูกเท้าซ้ายแตะพื้น พร้อมทิ้งอเข่า จะสังเกตเห็นว่า ผู้แสดงสามารถที่จะปฏิบัติในท่าดังกล่าวได้ในขณะที่มือใช้ทำวสะเอว หันปลายนิ้วไปข้างหลัง

บันทึกภาพโดย ผู้วิจัย

บันทึกภาพเมื่อปีพุทธศักราช 2541 ณ ระเบียบงหน้าห้องอนุบาล โรงเรียนสุจินต์สวัสดิ์

ภาพที่ 72

ระบำเปิดไก่อ

ระบำเปิดไก่อ จากภาพพบว่า เป็นระบำอีกรูปแบบหนึ่งที่อาจารย์ประทีน พวงลำลี ประดิษฐ์ขึ้น ดูจากลักษณะการแต่งกาย เป็นระบำที่ใช้ลักษณะของการแต่งกายและกิริยาท่าทางเลียนแบบสัตว์ สังเกตจากกลุ่มทางขวามือของเวที ดูออกว่าเป็น เป็ดและทางด้านซ้ายมือ คือ ไก่ ในภาพดังกล่าวมีจำนวนผู้แสดง 8 คน ผู้แสดงกำลังหันหน้าไปคนละด้าน ในขณะที่มือทั้งสองทำวงสแควว หักข้อมือและหันฝ่ามือออก เข้าทั้งสองข้างชิด ปลายเท้าและออก ที่ศีรษะมีอุปกรณ์คือ ให้อู่ว่าเป็นเปิดหรือไก่อ ขวามือด้านหน้าสุดกำลังยิ้ม คือ คุณชฎาภรณ์ พวงลำลี

เชื้อเพื่อภาพโดย คุณชฎาภรณ์ พวงลำลี

บันทึกภาพเมื่อปีพุทธศักราช 2506 ณ ห้องประชุมสุนันทานุสรณ์